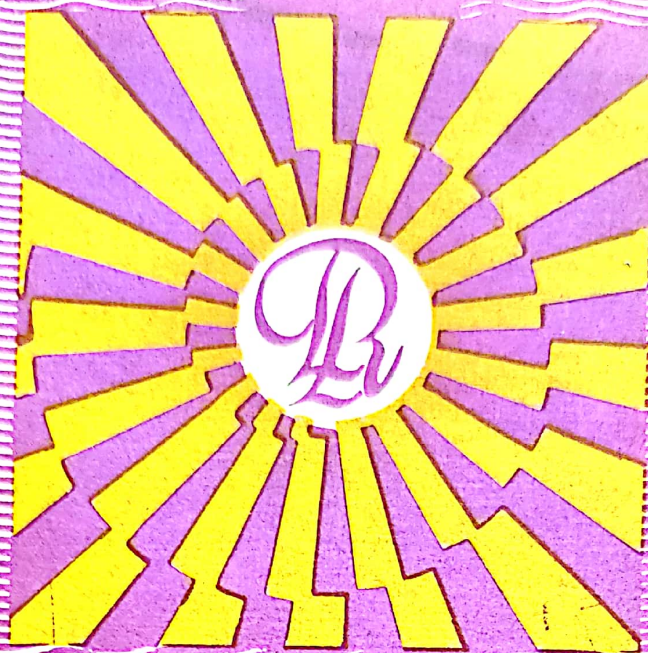

Societatea
de științe
filologice

4

1981

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRÎȘ, GĂBRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAĞI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista **LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ** este editată de Societatea de științe filologice, cod 848 866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4910/1980.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
„Casa Scintei”, București

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL VII (X), NR. 4 (OCTOMBRIE — DECEMBRIE), BUCUREȘTI, 1981

Sumar

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Diftongul „ea“	3
• THEODOR HRISTEA — Împrumuturile neologice ca sursă a sinonimiei	4
ELENA BEREĂ GĂGEANU — Analiza corectă a timpurilor verbale	8
I. HANGIU — Ortografia limbii române	11

Stil, compoziție

• PAUL MAGHERU — Genuri și specii literare (I)	12
• MATEI CERKEZ — Descrierea științifică	14
GHEORGHE LĂZĂRESCU — Satira	16
• AUGUSTIN MACARIE — Comparația	19

Analize, sinteze

• SABINA ISPAS — Lirica populară tradițională	22
ELEONORA ZAMȘA — Ion al Glanetașului și Ilie Moromete	24
RODICA ZAFIU — D. R. Popescu : „Soldatul necunoscut“	29
CONSTANTIN BLĂNARU — Eugen Barbu : „Soarta unui om“	31

Miscellanea

GRIGORE TĂNĂSESCU — Publius Vergilius Maro	34
EUGEN SIMION — Lovinescu, azi	37
ION CHEȘCĂ — Panait Cerna	40

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României“ :	
Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu“, ediția a XXIV-a (Focșani, 13—19 aprilie 1981)	43
• DORINA MARGINEANȚU — Eminesciana '81	43

LAURENȚIU NICULESCU — Pe marginea unor lucrări nepremiate la Concursul „M. Eminescu”	44
TUDOR OPRIS — Concursurile „Tinere condeie” și „Pentru sănătate și umanitate”	46
GHEORGHE IZBĂȘESCU — Concursul interjudețean „George Bacovia”	47
CONSTANȚA BĂRBOI — Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu” la a XXV-a ediție	48

Cenacluri, reviste

CONSTANȚA BĂRBOI — Omagiu	49
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare	52

De la corespondenții noștri : : : : :	53
---	----

Tinere talente	57
---------------------------------	----

MARIAN AUGUSTIN IOAN — Cuvinte	57
LUCIAN TUDORANCEA — Adinc	57

Debut

DAN MANOLE — Simfonie : : : : :	58
---	----

Insemnări pe marginea cărților

<i>Sinteze de limba română.</i> Ediția a doua, revăzută și mult îmbogățită. Coordonator și autor principal THEODOR HRISTEA (Luiza Seche) ; <i>Sinteze de literatură română</i> (Gheorghe Lăzărescu) ; <i>Tudor Arghezi interpretat de...</i> Prefață, antologie, tabel cronologic și bibliografie de ALEX. ȘTEFĂNESCU (Dumitru Șerban) ; PANAIT CERNA, <i>Poezii.</i> Antologie, postfață și bibliografie de ION DODU BĂLAN (Nae Antonescu) ; GEORGE ȘOVU, <i>Răspuns la post-restant</i> (A. Gh. Olteanu)	59
VASILE POENARU — Curier : : : : :	62

Diftongul „ea“

Acad. AL. GRAUR

Intr-o perioadă mai veche, limba română și-a creat diftongul *ea*, care în latinește nu exista. Lucrurile s-au petrecut astfel : orice *e* accentuat devenea *ea* dacă în silaba următoare era un *e* sau un *ă*. De exemplu, de la *a lega*, persoana a treia a indicativului prezent era *legă*, care s-a transformat în *leagă*, iar persoana a treia a conjunctivului era *să lege*, care s-a transformat în *să leage*. Mai aproape de vremea noastră, tipul al doilea a fost eliminat, astfel că s-a revenit la pronunțarea originară (*să leage* a redevenit *să lege*) și s-a păstrat în continuare numai tipul întâi (*leagă*).

Există și altă situație decât aceasta. Mă refer la cuvintele în care un *e* era urmat de un *a*, dar acestea nu formau un diftong, căci cele două vocale aparțineau la două silabe diferite. Asemenea cazuri erau numeroase în latină și au devenit și mai numeroase prin împrumuturi din limba greacă. De exemplu, cuvinte ca *ocean* (pronunțat originar *o-ce-an*) sau *teatru* (pronunțat *te-a-tru*) au fost create în grecește, au fost preluate în latinește, apoi au intrat în franceză și de acolo au ajuns la noi, cu *e* despărțit de *a*. Faptul e ușor de controlat, nu avem decât să examinăm poeziile din secolul trecut ca să ne convingem. Eminescu, bunăoară, scrie :

Și toată lumea-n *ocean*
De tine o s-asculte.

Sau :

Privitor ca la *teatru*
Tu în lume să te-nchipui.

Dacă pronunțăm cu *ea* diftong, stricăm ritmul. Dar, cu toate că *leage* se retransformase în *lege*, vorbitorii s-au desprins atât de bine cu diftongul, încât au început să-l introducă și acolo unde nu avea ce căuta, din cauză că în scris nu se face nici o deosebire între cele două posibilități de pronunțare. Pronunțarea *o-cean*, *tea-tru* s-a generalizat. Mai aproape de vremea noastră, mulți citesc cu diftong aproape toate cuvintele pe care le întâlnesc scrise cu *e-a*. Iată câteva exemple :

cereale ; cuvântul e format în latinește, cu sufixul *-alis*, de la *Ceres*, numele zeiței agriculturii ;

creație, format cu sufixul *-ație* de la *a crea*.

Aici trebuie să mai adăugăm pe de o parte că unii pronunță *crea-ză*, în loc de *cre-ea-ză* (deși e scris cu doi *e*, dintre care primul face parte din rădăcina *cre-*, iar al doilea este cuprins în desinența *-ez*) ; pe de altă parte că alții, dorind să salveze pronunțarea corectă, scriu *creia*, ceea ce nu corespunde formării cuvântului (latina avea verbul *creare*). Din aceeași familie, cu prefixul *re-*, este *recreație* „momentul când ne refacem după o activitate obositoare“. Se pronunță uneori *re-crea-ți-e*, iar în copilăria mea auzeam frecvent spunându-se *recreație*, deci fără vocala *e*, dar și fără diftong ; este evident că în asemenea situație nu se mai poate recunoaște

structura cuvîntului și acesta este pericolul de a greși rostirea cuvintelor cu *ea*, în loc de *e-a* :

ideal, format cu sufixul *-al* din rădăcina lui *idee* ;

ireal, din *i-* negativ și *real*, care la rîndul lui e format în latinește de la *res* „lucru”, cu sufixul *-alis*. Ce e drept, n-am auzit niciodată zicîndu-se *real* într-o singură silabă, ci greșeala se face numai la forma negativă ;

reacție, format din prefixul *re-* și tema *act-*, pe care o avem în *act*, *activitate* ; cînd se pronunță cu *ea* într-o singură silabă, nu se mai recunoaște prezența prefixului *re-*.

Mai curioasă mi se pare pronunțarea care se răspîndește în timpul din urmă *cea ce* (unii accentuează chiar *ceăce*) în loc de *ceea ce* : prima parte, *ceea*, este o formă scurtată a lui *aceea*, iar partea a doua este relativul *ce*, totul avînd înțelesul de „lucru care”, pe cînd *cea* este femininul lui *cel*, demonstrativ.

În sfîrșit, oamenii nu se mulțumesc cu stricarea limbii pe care o produc pronunțînd într-o singură silabă pe *e* și pe *a*, care aparțin la două silabe diferite, ci aplică aceeași metodă la grupul *ia*, pe care îl pronunță la fel cu *ea* diftong. Se aude astfel *Lucean* pentru *Lu-ci-an* ; francezul *maquillage*, pronunțat *maki-aj*, devine pentru mulți români *ma-cheaj*. Se aude adesea *so-ceal*, *so-cea-lism* pentru *so-ci-al*, *so-ci-a-lism*, precum și *spe-ceal* în loc de *spe-ci-al* (format în latinește, cu sufixul *-alis*, de la *species* „specie”).

Sper că nu e încă prea tîrziu ca să intervenim și să restabilim formele corecte ale cuvintelor discutate aici.

Împrumuturile neologice ca sursă a sinonimiei

THEODOR HRISTEA
Universitatea din București

Relevînd, cîndva, însemnătatea acelei ramuri a semanticii care se ocupă cu studiul *sinonimelor*, Sextil Pușcariu arăta, pe bună dreptate, că aceasta ar trebui să ocupe un loc important în învățămîntul limbii materne, întrucît constituie „unul dintre cele mai potrivite mijloace de a face pe elevi să pătrundă în spiritul limbii și de a-și însuși un tezaur lexical nuanțat și precis”¹. În ce privește *neologismele*, același lingvist clujean arăta că ele au schimbat aspectul limbii noastre „mai mult decît se admite de obicei” (*ibidem*, p. 415), contribuind enorm atît la îmbogățirea vocabularului românesc, cît și la modernizarea și reromanizarea lui în toate sferele de activitate. După cum era și de așteptat, împrumuturile neologice de origine latino-romanică au slăbit poziția în limbă a unor cuvinte vechi ori chiar au provocat dispariția unor termeni de origine slavă, turcească, grecească, rusească etc. Astfel, *ostrov* s-a învechit și a devenit popular din cauza neologismului *insulă* ; *besactea* s-a arhaizat complet pentru că a intrat în concurență cu *casetă* ; *pojarnic* duce o existență precară chiar în graiurile regionale (moldovenești), unde a fost izgonit de *pompier* ; *rigă* (un vechi sinonim al lui *rege*) nu se mai întrebuințează astăzi decît ca nume al unei cărți de joc ; *geremea* a fost definitiv eliminat de *amendă*

¹ Vezi Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I (*Privire generală*), București, 1940, p. 21.

și la fel s-au petrecut lucrurile cu *buiurdismă* (înlocuit de *rezoluție*), cu *surghiun* (care a cedat locul lui *exil*) sau cu verbul *meremetisi*, care a fost scos din limbă de neologismele *repara* și *restaura*².

În raport cu pierderile provocate de invazia neologismelor (mai ales în secolul al XIX-lea), cîștigurile de ordin lexical și semantic sînt incomparabil mult mai mari în absolut toate domeniile și acest lucru ne propunem să-l dovedim în paginile care urmează. Pentru aceasta vom cita trei liste lungi de perechi sinonimice, în care primul element este întotdeauna un cuvînt vechi, iar al doilea e un neologism de proveniență latino-romanică și, mult mai rar, germanică. Întrucît originea cuvintelor (ca, de altfel, și sensul lor) se găsesc în dicționare, vom renunța la indicațiile etimologice, care ar complica, în mod inutil, expunerea.

Dublete sinonimice substantivale. Prima dintre cele trei liste cuprinde exclusiv cupluri de sinonime substantivale, în care cuvîntul mai vechi e moștenit din latină, e împrumutat din slavă, turcă, maghiară etc. sau este creat în interiorul limbii române. În enumerarea faptelor, ordinea alfabetică va putea fi respectată numai în cazul primului element al cuplurilor sinonimice, care sînt mult mai numeroase decît cele care urmează :

amănunt — *detaliu*, *aramă* — *cupru*, *bate* (2) — *mină*, *belșug* — *abundență*, *burlac* — *celibatar*, *biruință* — *victorie*, *călătorie* — *voiaj*, *ceas* — *oră*, *cerere* — *petiție*, *chemare* — *apel*, *chezaș* — *garant*, *chezășie* — *garanție*, *cină* — *dîneu*, *cinste* — *onestitate*, *crăpătură* — *fisură*, *cutremur* — *seism*, *dovadă* — *argument*, *fildeș* — *ivoriu*, *folosință* — *utilitate*, *gazdă* — *amfitrion*, *gălăgie* — *tapaș*, *geamie* — *moschee*, *glas* — *voce*, *graniță* — *frontieră*, *greșeală* — *eroare*, *greutate* — *pondere*, *iad* — *înfern*, *izvor* — *sursă*, *împrejurare* — *circumstanță*, *înălțime* — *altitudine*, *încăpăținare* — *obstație*, *încordare* — *tensiune*, *îndeminare* — *abilitate*, *înflorire* — *eflorescență*, *însemnătate* — *importantă*, *jertfă* — *sacrificiu*, *leac* — *medicament*, *leat* — *contingent*, *leș* — *cadavru*, *maș* — *intestin*, *nădejde* — *speranță*, *nărav* — *viciu*, *necuviință* — *indecență*, *nenorocire* — *calamitate*, *noroc* — *șansă*, *nutreț* — *furaș*, *oboseală* — *surmenaj*, *părere* — *opinie*, *pedeapsă* — *sanctiune*, *peruzea* — *turcoază*, *pizmă* — *invidie*, *prăpastie* — *abis*, *prilej* — *ocazie*, *rai* — *paradis*, *răsunet* — *ecou*, *scop* — *finalitate*, *sftenic* — *consilier*, *slovă* — *literă*, *soartă* — *destin*, *soție* — *consoartă*, *stih* — *vers*, *stingător* — *extinct*, *stricăciune* — *avarie*, *taină* — *mister*, *tavan* — *plafon*, *tristețe* — *melancolie*, *țeastă* — *craniu*, *țitei* — *petrol*, *ucigaș* — *asasin*, *urmaș* — *succesor*, *veșnicie* — *eternitate*, *vîrstă* — *etate*, *zestre* — *dotă*, *zgîrcenie* — *avarie* — *ție*, *zugrav* — *pictor* etc.

O precizare care se impune e că atît în exemplele citate, cît și în cele care vor urma este vorba, desigur, de o sinonimie parțială, fiindcă cea totală, perfectă sau absolută, iese, de obicei, din sfera realității lingvistice. Uneori, cele două cuvinte nu mai sînt sinonime propriu-zise în planul sincroniei, dar ele s-au aflat, cîndva, în relație de sinonimie și apoi s-au specializat din punct de vedere semantic (ca în cazul lui *pictor* și *zugrav* citate mai sus).

² Pentru alte exemple, vezi *Sinteze de limba română* (ediția a II-a), București, Editura didactică și pedagogică, 1981, p. 43, 44 și 67.

O altă observație care se impune este că sinonimia nu se stabilește cu toate sensurile unui cuvânt polisemantic, ci cu fiecare dintre acestea. Prin urmare, în perechea *ceas* — *oră*, spre exemplu, primul cuvânt este sinonim cu al doilea numai în sensul „interval de timp egal cu 60 de minute”, nu și în sensul de „aparat care servește la măsurarea și determinarea timpului în limitele unei zile”³. Dacă în cel puțin un context putem înlocui un cuvânt cu altul fără ca sensul enunțului să se schimbe, atunci avem dreptul să vorbim de sinonimie lexicală (fie ea și parțială). Faptul că înlocuirea nu e posibilă în toate contextele și în toate combinațiile sintactice stabile este o dovadă că cele două (sau mai multe) sinonime nu sînt totale, perfecte sau absolute.

Astfel, nu putem spune *împrejurări atenuante* paralel cu *circumstanțe atenuante* (după fr. *circonstances atténuantes* și nici *a schimba din bază* sau *din fundament* alături de *a schimba din temelie* (ori *din temelii*). Este însă neîndoielnic că *împrejurare* și *circumstanță* sînt sinonime și că același raport se stabilește între mai vechiul *temelie* și neologismele *bază*, *fundatie*, *fundament* și chiar *bazament* (care e un împrumut din italiană și pe care îl folosea G. Călinescu). Aici este momentul să precizăm că, deși în listele noastre figurează exclusiv dublete sinonimice, foarte adesea cuvîntului vechi i s-au adăugat două, trei sau chiar mai multe sinonime neologice (cum se întîmplă, spre exemplu, cu vechiul derivat *învoială*, care face parte din seria sinonimică : *acord*, *contract*, *tranzacție*, *convenție*, *pact* și chiar *aranjament*).

Dublete sinonimice adjectivale. Rolul jucat de împrumuturile neologice în sporirea bogăției sinonimice a limbii române poate fi demonstrat și cu ajutorul adjectivelor, chiar dacă perechile din această categorie sînt mai puțin numeroase decît cele substantive. Cităm dintre cuplurile de adjective reciproce substituirile în cel puțin un context :

adînc — *profund*, *amănunțit* — *detaliat*, *asemănător* — *similar*, *binevoitor* — *afabil*, *biruitor* — *victorios*, *ceresc* — *celest*, *cinstit* — *onest*, *citeț* — *lizibil*, *copilăresc* — *pueril*, *coroiat* — *acvilin*, *credincios* — *fidel*, *cuvîncios* — *decent*, *deștept* — *inteligent*, *dușmănos* — *ostil*, *fățarnic* — *ipocrit*, *felurit* — *variat*, *folositor* — *util*, *gras* — *obez*, *îndemînic* — *abil*, *înfiorător* — *abominabil*, *îngăduitor* — *indulgent*, *îngîmfat* — *înfatuat*, *însemnat* — *important*, *însuflețit* — *animat*, *întunecat* — *obscur*, *lacom* — *avid*, *limbut* — *locvace*, *liniștit* — *calm*, *mîncăcios* — *gurmand*, *mlădios* — *flexibil*, *molipsitor* — *contagios*, *nebun* — *dement*, *nepărtinitor* — *obiectiv*, *nesățios* — *insațiabil*, *nesigur* — *incert*, *nevinovat* — *inocent*, *oacheș* — *brunet*, *obosit* — *surmenat*, *obraznic* — *insolent*, *pămîntesc* — *terestru*, *prielnic* — *favorabil*, *primejdios* — *periculos*, *răutăcios* — *malîțios*, *sigur* — *cert*, *statornic* — *permanent*, *sufletesc* — *spiritual*, *timpuriu* — *precoce*, *tineresc* — *juvenil*, *trebuincios* — *necesar*, *trist* — *melancolic*, *ușor* — *facil*, *veșnic* — *etern*, *vinovat* — *culpabil*, *vremelnic* — *temporar*, *zadarnic* — *inutil*, *zgîrcit* — *avar* și altele.

³ Cu acest ultim sens, *ceas* stă la baza unei serii sinonimice în care mai intră : *ornic*, *ceasornic*, *orologiu* și chiar *pendulă* (care, în limba română actuală, nu mai poate fi confundat cu *pendul*). În cazul de față e vorba de o sinonimie și mai aproximativă, deoarece „obiectele” denumite prin cele cinci cuvinte au, pe lângă note comune, și însușiri care le diferențiază.

De multe ori, un neologism a intrat în relație de sinonimie cu două adjective mai vechi, tot așa cum două sau mai multe adjective neologice s-au adăugat unui singur cuvânt din fondul vechi al limbii. Din prima categorie face parte *victorios*, care este și un sinonim al lui *învingător*, nu numai al lui *biruitor*. Pe de altă parte, *adevărat* a ajuns să fie sinonim cu patru neologisme (*real, autentic, veritabil și genuin*), iar lui *ciudat* i s-a creat o serie sinonimică și mai bogată, în care intră : *bizar, straniu, excentric, extravagant, funambulesc* și chiar *fantasc* din următorul citat : „Retoric, ironic, *fantasc*, familiar sau savant, cuvântul său ... prindea mintea ascultătorului și o școlea pe nesimțite”⁴.

Dublete sinonimice verbale. Foarte interesante ni se par și cuplurile formate din verbe sinonime ori dintr-o unitate frazeologică veche și un verb neologic de tipul : *a băga de seamă — a observa, a-i părea rău — a regreta, a da sfaturi — a consilia, a face rost — a procura, a da foc — a incendia, a ține isonul — a secunda, a (se) face de râs — a (se) compromite ș.a.m.d.* Mult mai numeroase sînt dubletele sinonimice formate exclusiv dintr-un verb vechi și unul neologic, ca în exemplele care urmează :

asupri — exploata, ațîta — incita, bănuî — suspecta, burzului — revolta, căi — regreta, cere — solicita, dărîma — demola, dezgropa — dezhuman, dezvinovăți — disculpa, drege — repara, făgădui — promite, folosi — utiliza, hotări — decide, îmbunătăți — ameliora, împărți — diviza, înainta — avansa, înapoia — restitui, înăbuși — sufoca, începe — debuta, închipui — imagina, îngădui — permite, îngropa — înhuma, înfăptui — realiza, întări — consolida, întovărăși — acompania, înțepeni — anchiloza, învinui — acuza, linguși — adula, mări — amplifica, muri — deceda, nădăjdui — spera, năduși — transpira, năzui — aspira, oglindi — reflecta, opri — sista, osîndi — condamna, părăsi — abandona, pedepsi — sancționa, plăti — achita, povesti — nara, scoate — extrage, scrînti — luxa, seca — asana, sfătui — consilia, sfîrși — termina, stîrpi — extirpa, strica — altera, șovăi — ezita, tăgădui — nega, umfla — inflama, ușura — atenua, zîmbi — surîde etc.

Și în cazul verbelor, relațiile sinonimice sînt mult mai complexe decît rezultă din lista de mai sus. Astfel, *asupri* are ca sinonim neologic nu numai pe *exploata*, ci și pe *oprima*. Pe de altă parte, cele două verbe neologice (ca de altfel și *asupri*) mai intră în relație de sinonimie cu *împila*, cuvînt vechi a cărui origine este controversată.

Înainte de a încheia, subliniem că, de multe ori, toți ori aproape toți membrii unei familii lexicale au fost dublați de sinonime neologice, ca în cazul lui : *prieten — amic, prietenie — amicitie, prietenos — amical și prietenește — amical(mente)*. O situație similară descoperim în cazul lui : *smălț — email, smălțui — emaila, smălțuit — emailat, smălțuire — emailare și smălțuitor — emailor* (din fr. *emailleur*). Cu alt prilej vom încerca să demonstrăm mai pe larg bogăția sinonimică (unanim recunoscută) a limbii române, precum și capacitatea ei de a varia și de a nuanța exprimarea grație în primul rînd neologismelor, față de care a fost și continuă să fie extrem de receptivă.

⁴ Spune Zpe Dumitrescu-Buşulenga într-o caracterizare pe care i-o face lui G. Călinescu în *România literară*, nr. 26 din 28 iunie 1979, p. 8, col. 1.

Analiza corectă a timpurilor verbale

ELENA BEREĂ GĂGEANU
Universitatea din București

Categorie gramaticală specifică verbului, extrem de complexă în plan semantic și formal, *timpul* exprimă momentul în care vorbitorul situează acțiunea în raport cu momentul vorbirii. Analiza corectă a timpurilor verbale presupune cunoașterea și conștientizarea unor distincții teoretice, fără de care mecanismul de funcționare a sistemului temporal românesc nu poate fi înșușit corect de către elevi.

1. În plan semantic, timpul este conceput ca o succesiune de momente : *trecut-prezent-viitor*, al căror specific constă în faptul că sînt obținute pornindu-se de la un punct de origine, care este momentul vorbirii — prezentul —, în funcție de care se pot concepe celelalte momente temporale, trecutul și viitorul. Dintre modurile verbale, indicativul este singurul care are cele trei timpuri, celelalte moduri „nonindicative” dispunînd numai de prezent (care înglobează și viitorul) și de trecut.

Avînd forme diferențiate pentru exprimarea fiecăreia dintre cele trei momente temporale, indicativul dispune și de unele subdiviziuni pentru trecut și viitor, în cadrul cărora timpul este actualizat în grade diferite, valoarea fiecărui timp delimitîndu-se în raport cu celelalte și depinzînd de ele.

În funcție de poziția ocupată în sistem, conținutul semantic al fiecărui timp poate fi definit cu ajutorul unor trăsături distinctive : *simultaneitate* : timpul prezent, *anterioritate* : timpurile trecutului, *posterioritate* : timpurile viitorului. Aceste trăsături derivă din componenta temporală fundamentală amintită mai sus : *raportarea acțiunii la momentul vorbirii*. Distingem deci, pe de o parte, timpuri care exprimă simultaneitatea (sau coincidența) dintre momentul acțiunii și cel al enunțării ei (prezentul) și timpuri care exprimă noncoincidența dintre cele două momente : timpuri anterioare și, respectiv, posterioare ; pe de altă parte, timpuri prin care raportarea acțiunii la momentul vorbirii se face direct (timpuri absolute) și timpuri cu ajutorul cărora această raportare se face mediat, prin intermediul altui moment, trecut sau viitor (timpuri relative).

Din perspectiva opoziției *absolut-relativ*, timpurile indicativului se grupează deci în două serii : *timpuri absolute* : PREZENT, IMPERFECT, PERFECT COMPUS, PERFECT SIMPLU și VIITOR, și *timpuri relative* : MAI MULT CA PERFECT și VIITOR ANTERIOR, alcătuiind un sistem conceput pe două axe de orientare : o axă principală, a timpurilor absolute, cu punctul de origine în prezent, și alta secundară, a timpurilor de relație, avînd ca punct de reper un moment „nonprezent”. Localizarea fiecărui timp se face în raport cu un punct de reper (timp de origine) ; structura axelor secundare este similară cu cea a axei principale (a prezentului), cu deosebirea că pe aceste axe reperul temporal la care vorbitorul raportează acțiunea nu mai este prezentul, ci un timp trecut (imperfect, perfect compus, perfect simplu) pentru mai mult ca perfect și, respectiv, VIITOR pentru viitor anterior.

Pe axa secundară a trecutului, mai mult ca perfectul actualizează anterioritatea în trecut sau, altfel spus, un trecut anterior. Limba română nu dispune de o formă temporală pentru exprimarea posteriorității în trecut, care ar trebui să se situeze, dacă ar exista, pe aceeași axă, în mod si-

metric față de mai mult ca perfect. Acest sens temporal poate fi redat cu ajutorul perifrizei verbale de tipul *avea să cînte*, formată din imperfectul auxiliarului *a avea* și conjunctiv; vezi exemple ca: Medicul ieșise din cabinet și *avea să revină după cîteva minute* (*Scînteia*). Ieșise (anterioritate în trecut) și *avea să revină* (posterioritate în trecut) sînt momente temporale simetric dispuse față de un reper temporal de trecut.

Pe axa secundară a viitorului, viitorul anterior actualizînd un moment anterior viitorului (simplu), ocupă o poziție similară cu cea a mai mult ca perfectului.

2. În plan lingvistic (sintactic), opoziția dintre timpurile absolute și cele relative se manifestă prin caracterul facultativ/obligatoriu al determinantilor temporali care însoțesc o formă temporală. Spre deosebire de timpurile absolute, pentru care prezența unor determinanți temporali este facultativă, timpurile mai mult ca perfect și viitor anterior implică apariția obligatorie a unor determinanți temporali (de ex.: iată scorpia *venea* supă ată, fiindcă *simțise* că-i *călcase* cineva casa, Ispirescu; Colegul tău *va fi citit* cartea cînd tu *vei veni* la el), fără de care sensurile relaționale ale acestor timpuri se pierd, construcțiile respective căpătînd un alt sens temporal sau fiind greșite din punct de vedere gramatical. Astfel, fără un determinant temporal de posterioritate, viitorul anterior se transformă în trecut al altui mod, prezumtivul (cu care este, de altfel, omonim), exprimînd incertitudinea (*va fi citit, poate, cartea; va fi citit, oare, cartea?*), după cum utilizarea mai mult ca perfectului fără respectarea raportului cronologic pe care îl presupune, adică fără un reper temporal explicit sau implicit care să „dateze” acțiunea, constituie o greșală și de aceea trebuie evitată.

Deducem de aici că semnificația temporală a timpurilor de relație este o semnificație contextuală, deoarece numai contextul o poate pune în evidență. Obligatorietatea determinantilor temporali pe lângă timpurile relative atrage atenția asupra importanței pe care o deține contextul în analiza timpurilor verbale, relevînd faptul că sensul unei forme temporale este dat nu numai de morfemul de timp respectiv, ci și de unele condiționări contextuale care apar la nivelul propoziției sau al frazei și pe care o analiză corectă a timpurilor nu le poate ignora.

2.1. Datorită raporturilor temporale complexe pe care le exprimă, mai mult ca perfectul și viitorul anterior sînt puțin folosite în limba actuală, fiind adesea înlocuite prin construcții mai simple și mai clare, în care raportul temporal dintre acțiuni este precizat cu ajutorul elementelor de relație (prepoziții, conjuncții, locuțiuni). Astfel, în loc de construcția cu mai mult ca perfectul: *Examenul se terminase cînd ai sosit tu*, se spune mai frecvent: *Ai sosit după ce examenul s-a terminat* sau *Examenul s-a terminat înainte de a sosi tu*; la fel, în cazul viitorului anterior, unde, în loc de: *Examenul se va fi terminat cînd vei sosi tu*, se preferă construcția *Examenul se va termina înainte de sosirea ta* sau *Tu vei sosi după ce examenul se va termina*.

2.2. Dată fiind importanța contextului în precizarea semnificației temporale a unei forme verbale, analiza trebuie să aibă în vedere relațiile de combinare între *verb + determinantul temporal* în cadrul sintagmelor verbale; din punctul de vedere al compatibilităților combinatorii, între cei doi termeni ai combinației verbale se pot stabili următoarele relații:

a. timpul adverbial repetă specificarea temporală a verbului: *plec astăzi, am plecat ieri, voi pleca mîine*; în acest caz adverbul este opțional, el precizează, fără a modifica, sensul temporal al verbului;

b. timpul adverbial modifică valoarea timpului verbal, între cele două sensuri stabilindu-se un acord parțial: *pleacă mîine (peste un an)*; *mîine (pînă vîi tu) eu am plecat*; în acest caz, adverbul este obligatoriu, el condiționînd interpretarea sensului temporal al verbului¹; combinațiile de acest tip generează *valorile contextuale* sau *stilistice* ale timpurilor verbale (diferite de valorile lor obiective), cum sînt: prezentul cu sens de viitor din exemple ca: Știu că veacul nu mi-e fără capăt / Că-n t-r-o zi, ca orice astru, scapăt (Beniuc), imperfectul cu sens de viitor (sau imperfectul pitoresc): Poftim de vezi, *poimîine era* întii aprilie și mugurii nici habar n-aveau să dea (Brătescu-Voinești), perfectul compus cu valoare de viitor: *M-am dus* — își zise mulțumit — *mîine dimineață m-am dus*, fără ca cineva din lumea asta să știe (Slavici), prezentul cu valoare de trecut (sau prezentul istoric): Printre lumea care *se îngheșuia* (...) iaca se zărește o hîrtie filfiind pe deasupra capetelor mulțimii (Creangă) etc.

Înțelegerea acestor distincții determinate de context ni se pare deosebit de importantă, deoarece pe ea se întemeiază analiza efectuată în vederea identificării *funcțiilor stilistice*, a stabilirii „efectelor de sens” caracteristice timpurilor verbale; adeseori marcate și din punct de vedere stilistic.

3. Analiza corectă a unor timpuri verbale nu poate ignora existența *componentei aspectuale*, care implică opoziția *durativ (continuu) / încheiat (perfectiv)*, indicînd diferitele faze ale acțiunii verbale. Aspectul, ca o componentă a categoriei gramaticale a timpului, are un caracter secundar, subordonat acestuia, manifestîndu-se în sfera timpurilor trecutului și ale viitorului². Astfel, opoziția dintre imperfect și celelalte timpuri ale trecutului este de natură aspectuală, imperfectul fiind un trecut imperfectiv (exprimă o acțiune durativă în trecut), față de perfectul compus, perfectul simplu, mai mult ca perfectul, timpuri trecute și perfective, care exprimă acțiuni încheiate în trecut. Distincții privind aspectul caracterizează și timpurile viitorului: spre deosebire de viitorul simplu, al cărui sens, ca și al prezentului, depinde de cel lexical al verbului (*va citi* e durativ, în timp ce *va intra* este perfectiv), viitorul anterior exprimă o acțiune posterioară încheiată (înaintea altei acțiuni viitoare).

MAXIME, CUGETĂRI

„În căminul familiei, tinerii să respecte pe părinții lor; în afară de cămin, pe toată lumea; în singurătate, pe ei înșiși”.

(Demetrius)

„Munca scutește pe om de trei mari rele: plictiseala, viciul și sărăcia”.

(Voltaire)

„Cinstea este statornică și permanentă, dărînd aceluia care o practică o răsplată constantă; utilul se pierde și cu ușurință alunecă printre degete, și amintirea lui nu este nici atît de vie, nici atît de dulce”.

(Montaigne)

¹ Cînd timpul adverbial contrazice pe cel verbal, combinația sintagmatică este incompatibilă; cf. *va pleca ieri*, *plecase poimîine*.

² Prezentul este un timp neutru din punctul de vedere al aspectului.

Ortografia limbii române

I. HANGIU

Scrierea corectă a unei limbi este semnul caracteristic al nivelului de cultură la care a ajuns vorbitorul acelei limbi. Cu alte cuvinte, nu poate fi numit om cult cel care nu scrie corect și — se înțelege de la sine — care nu vorbește corect limba maternă.

Din fericire pentru învățământul nostru, scrierea limbii române (ortografia) nu este așa de complicată, încît să nu poată fi însușită de către toți vorbitorii ei în condițiile generalizării învățământului de 10 ani.

Spre deosebire de alte limbi — *engleză și franceză*, de exemplu —, a căror scriere este *etimologică*, cu diferențe mari între forma rostită și cea scrisă a cuvintelor, *limba română* are la baza scrierii ei *principiul fonetic*, adică se scrie, în general, așa cum se pronunță. Cum însă pronunțarea (rostirea) unor cuvinte diferă de la o regiune la alta a țării și uneori de la un vorbitor la altul, Academia Republicii Socialiste România stabilește normele scrierii corecte, care se aplică unitar pe întregul teritoriu: în școli și universități, în presă, la radio și televiziune. Aceste norme se găsesc în *Îndreptarul de ortografie, ortoepie și punctuație*, ultima ediție fiind din anul 1971. Este meritul Școlii ardelenne de a fi propus înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin și al lui Titu Maiorescu, care a susținut în lucrările sale scrierea fonetică. Principiile expuse în rapoartele asupra ortografiei din 1880 și 1904 stau la baza ortografiei actuale, reformele din anii 1904, 1932 și 1953 urmărind să pună de acord scrierea cu pronunțarea.

În școală, problemele de ortografie, ortoepie și punctuație se predau după fiecare (sau în cadrul fiecărui) capitol al gramaticii, foneticii și vocabularului, existînd astfel toate condițiile pentru însușirea scrierii și vorbirii corecte. Cum se explică, totuși, faptul că, după aproape 2000 de ore de studiu al limbii și literaturii române, din care jumătate consacrate gramaticii, foneticii și vocabularului limbii române, mulți absolvenți ai primei trepte a liceului se prezintă la examenul pentru treapta a doua cu lipsuri mari și grave în ceea ce privește ortografia, fără să mai vorbim de punctuație, notele de 4 și 5 făcînd dovada acestei situații îngrijorătoare?

Revista noastră a acordat și va acorda și în viitor importanța cuvenită problemelor de cultivare a limbii, de gramatică, vocabular și fonetică, de ortografie, ortoepie și punctuație.

După cum s-a anunțat în primul număr al revistei din acest an, se află în centrul atenției noastre definitivarea și editarea unui *îndreptar de scriere și pronunțare a limbii române*, pe care redacția îl dorește cît mai util.

Ne propunem ca în articole din cadrul rubricii de față să dezbătem probleme de cultivare a limbii, de gramatică și vocabular în strînsă legătură cu cele de ortografie, ortoepie și punctuație.

Scrierea și vorbirea corectă a limbii române constituie cea dintîi datorie a viitorilor cetățeni ai patriei noastre socialiste.

Genuri și specii literare (I)

PAUL MAGHERU

Institutul de învățămînt superior Oradea

Prima imagine pe care ne-o facem cînd vorbim despre genuri și specii literare este legată de forma lor externă. Genul epic preferă relatarea obiectivă în proză, apropiată de realitatea faptelor și întîmplărilor. Opera dramatică prezintă conflicte puternice ale unor personaje antrenate în acțiune directă și dialog, în timp ce producțiile lirice concentrate asupra sentimentului sau gîndului pot apela la forma severă, geometrică, a versului. Clasificarea genurilor după aspectul pur formal sub care se prezintă este contrazisă imediat de realitatea artistică, fie și numai pe motiv că operele epice sau dramatice pot apărea atît în versuri, cît și în proză. Ne întîmpină de la început o dificultate dintre cele mai mari de definire și clasificare cît se poate de riguroasă a noțiunilor de teorie literară, fără de care înțelegerea și interpretarea corectă a literaturii la toate nivelurile sînt greu de realizat.

Vom adopta ca ipoteză de lucru, sub rezerva demonstrației ulterioare, următoarea definiție : „*Genul literar este o categorie estetică grîpînd opere literare scrise în timpuri și locuri diferite, de autori diferiți, după trăsături structurale, de formă și de conținut comune.*” I se poate reproșa definiției generalitatea ei, fiindcă orice sinteză teoretică în artă (stilul, curentul, tipul, imaginea), nu numai genul, unifică opere literare după asemănări de structură. Sîntem datori să reliefăm acele trăsături identice, relativ stabile și dominante din structura operei care diferențiază genul literar de celelalte categorii estetice specifice fenomenului literar.

Descrierea și stabilirea criteriilor de separare a genurilor, adesea confuze, se fac aproape fără excepție prin reconstituirea istorică mai comodă a teoriei genurilor literare. În ce ne privește, vom alege o altă cale și vom urma itinerarul firesc de constituire a noțiunilor abstracte în conștiința estetică. Noțiunea de gen este o asemenea abstracție la care ajungem pe cale intuitiv-analitică de la manifestările particulare spre definiția generalului.

Operele literare, ca expresie a unor experiențe unice, nerepetabile de viață, se prezintă sub o varietate infinită de forme particulare. La nivelul cel mai scăzut de abstractizare (gradul zero de abstractizare), fiecare operă reprezintă un gen particular, iar la un grad maxim de abstractizare toate operele literare pot fi considerate ca aparținînd aceluiași gen. Teoria clasică a genurilor literare s-a constituit între cele două niveluri diferite de abstractizare.

Dacă detașăm din mulțimea aspectelor particulare și concrete ale structurilor artistice numai pe cele generale, esențiale și comune, observăm existența în cîmpul literaturii a unor reguli și procedee sau mijloace de organizare estetică capabile să reproducă prin frecvență și repetiție o infinitate de forme asemănătoare. Teoria genurilor are în vedere și clasifică literatura tocmai în funcție de aceste tipuri specifice de organizare

a fost epoca de mare înflorire a genului epic, cu deosebire a romanului, specie victorioasă în secolul al XIX-lea.

Formele de creație epică, lirică și dramatică s-au născut în mod natural, fără nici un alt imbold decât cel izvorât din natura adâncă a procesului de creație artistică. Cele trei genuri literare se deosebesc între ele prin atitudinile diferite față de conflictele existențiale exprimate în raporturi dintre lumea exterioară și subiectivitatea creatoare. Lirica se concentrează mai mult asupra interiorului, în timp ce epica sau opera dramatică fac incursiuni vaste în lumea externă. Aspectul comun între epic și dramatic este că ambele păstrează legături strânse cu realitatea externă.

Fiind cristalizări în forme determinate de raporturile subiectului cu realitatea exterioară, ni s-a părut firesc să stabilim criteriile de diferențiere a genurilor după raporturile estetice ale structurilor literare cu realitatea.

Descrierea științifică

Cercet. MATEI CERKEZ

Institutul de cercetări pedagogice și psihologice

În programele de limba română pentru liceu, orele destinate problemelor de cultivare a limbii au în vedere nu numai studierea stilurilor beletristice, ci și a celorlalte stiluri funcționale. În scopul familiarizării elevilor cu diferite situații de comunicare orală și scrisă, programele școlare prevăd pentru aceste ore tipuri de activități legate de disciplinele tehnice și de specialitate. În acest sens, problema pe care o discutăm capătă dimensiuni noi.

Descrierea științifică, spre deosebire de cea *literară*, analizează un fenomen, un lucru cu scopul de a ne face să-l înțelegem, oferindu-ne, în primul rând, o reprezentare exactă, limpede și metodică. În general, analiza unei descrieri trebuie să pornească de la câteva elemente fundamentale :

- obiectul descrierii ;
- scopul descrierii ;
- modalitățile de realizare a descrierii.

Obiectul descrierii poate fi același în cazul unei descrieri literare și al unei descrieri științifice. Scopul descrierii literare este, în primul rând, acela de a transmite idei și sentimente în legătură cu obiectul descris, în timp ce scopul descrierii științifice este de a oferi o reprezentare exactă a obiectului descris.

În ce privește al treilea element, modalitățile de realizare, în cazul textului literar avem de-a face cu mijloace lexicale, gramaticale și stilistice, precum și cu diferite procedee de creație literară, în timp ce în descrierea științifică mijloacele stilistice sînt accidentale, iar procedeele de creație literară lipsesc.

Autorul unui text neliterar, urmărind rigoarea științifică, utilizează aspectul *denotativ*, cuvîntul în sens propriu, în timp ce autorul unei descrieri literare va utiliza cu precădere aspectul *conotativ*, urmărind valoarea expresivă a cuvintelor, în încercarea de a sugera sentimente și idei pornind de la un aspect particular al obiectului, fenomenului etc. descris.

Descrierea literară utilizează cu precădere cuvinte și expresii din fondul principal lexical, iar atunci cînd recurge la vocabularul pasiv o

face numai din necesități stilistice. Descrierea științifică utilizează cuvinte din fondul lexical activ, dar recurge la fondul special pentru a prelua termenii de specialitate, cuvinte specifice anumitor meserii sau domenii de activitate, care se supun și ele regulilor generale de funcționare a limbii.

Dacă, pentru textul literar, autorul are o mai mare libertate de alegere a cuvintelor, cu cât textul se specializează pe o anumită disciplină, cu atât autorul este mai constrâns la utilizarea anumitor cuvinte specifice domeniului tratat sau anumitor tipuri de flexiune verbală sau nominală. În acest sens, este de menționat studiul întreprins de Solomon Marcus referitor la limbajul matematic. Autorul studiului observă că, în textele de matematică, limba intervine în două feluri: I dezvoltări matematice propriu-zise și II comentarii la aceste dezvoltări. Comentariile sînt făcute într-o limbă care nu prezintă deosebiri față de limba comună, specifică de bună seamă stilurilor științifice, în timp ce în „dezvoltările matematice propriu-zise” limba intervine într-un mod stereotip, conferind textului precizie. Aceasta se manifestă în structura vocabularului, în structura morfologică și sintactică.

Într-adevăr, limbajul matematic este în cel mai înalt grad stereotip (verbele se folosesc fie la persoana I plural, fie la formele impersonale: *definim, să considerăm; rezultă, implică*; se folosește frecvent reflexivul impersonal: *se consideră, se dă, se spune* etc.; deseori se utilizează conjunctivul fără *să*: „fie *a* o funcție”); el redă un conținut foarte special și substituie secvențe de exprimare verbală prin semne. Așadar, diferențele esențiale dintre cele două tipuri de descriere apar la nivelul finalității sau realizării acestora.

Vom încerca în continuare să observăm, comparativ, modul de realizare a unei descrieri științifice și a unei descrieri literare. Ne-am oprit asupra unui text din poezia lui George Topîrceanu *Rapsodii de toamnă*: „Mic, cu solzi ca de balaur / trupu-i fin se clatină / Juvaer de smalt și aur / cu sclipiri de platină”; iată și descrierea libelulei ca specie a ordinului zigopterelor din volumul *Lumea animalelor*, după Brehm, București, Editura științifică, 1964, p. 168:

Zigopterele au un zbor oscilatoriu, folosind aripile anterioare și cele posterioare. În acest ordin sînt cuprinse libelule cu o largă răspîndire, libelula verde sau albastră-aurie de 35 mm lungime. Masculul are corpul și aripile colorate în albastru metalic închis, iar femela este de un verde deschis cu reflexe metalice și aripile transparente pătate în brun-auriu. Insectă aeriană, rareori se așază, și chiar atunci continuă să țină aripile desfăcute.

În descrierea științifică a libelulei, autorul are în vedere clasa, ordinul din care face parte, dă indicații precise asupra părților din care se compune, a însușirilor specifice, vorbind despre fiecare parte în mod amănunțit. Autorul își propune în primul rînd să adune, să orînduiască informațiile pe care dorește să le transmită despre libelulă ca specie a zigopterelor. El urmărește apoi să stabilească, pe baza materialului avut la dispoziție, ideile principale, organizîndu-le într-o legătură firească, logică, pentru ca expunerea să fie cât mai clară. Stilul autorului este clar și concis. Sînt folosite cîteva elemente lexicale specifice: „ordin”, „zigoptere” etc., altele împrumutate din domeniul fizicii, ca „oscilatoriu”, și în rest cuvinte din vobirea curentă în sensul strict denotativ. Nu intervine deloc expresivitatea limbajului. Descrierea este realizată numai cu mijloace lexicale și gramaticale, întrucît are un scop pur științific.

În descrierile științifice, stilul autorului se caracterizează prin două calități majore :

— *proprietate* ; întrebuintarea unor termeni proprii fiecărei științe, care exprimă diferitele noțiuni, înlăturînd orice îndoială, neînțelegere (zigoptere, posterior-anterior) ;

— *precizie* ; autorul nu spune nici mai mult, nici mai puțin decît este absolut necesar pentru înțelegerea ideilor.

În descrierea literară, poetul are în vedere un fapt particular care l-a impresionat și în legătură cu care intenționează să-și exprime idei și sentimente. El nu caută să ne facă să înțelegem un fenomen, ci să ne convingă de firescul impresiilor sale. De aceea va fi nevoit să utilizeze cuvinte din limba vorbită, dar în sensul lor conotativ. Expresivitatea este caracteristica principală a stilului unui scriitor (poet, prozator, dramaturg, orator). Ceea ce l-a impresionat în mod deosebit pe Topîrceanu a fost coloritul libelulei. Acelui „albastru metalic închis” sau „brun-auriu” îi corespunde aici „smalt și aur / cu scipiri de platină”. Descrierea se bazează pe termeni antitetici : „mic”, dar „cu solzi ca de balaur” ; „trupu-i fin” ; iată trei elemente care se exclud succesiv, dar care concurează la construcția imaginii poetice. În acest caz, mijloacele principale de realizare a descrierii sînt de natură stilistică. Nici *solzi*, nici *balaur*, nici *juvaer*, nici *smalt*, *aur* sau *platină* nu sînt utilizate în sensul lor denotativ, ci în intenția creării expresivității poetice.

Descrierea științifică este *obiectivă*, autorul înlăturînd în mod intenționat tot ce este în legătură cu propria sa simțire, în timp ce descrierea literară este *subiectivă*, autorul prezentînd numai elementul care-l impresionează mai mult, fără ca acesta să fie, în mod necesar, cel mai important.

Textele literare diferă, așadar, de textele științifice prin limbajul folosit, prin structură și conținut, prin modalitățile de realizare.

Satira

Cercet. dr. GHEORGHE LAZARESCU

Institutul de cercetări pedagogice și psihologice

Satira este o specie a genului liric în care se ridiculizează sau se condamnă cu dispreț și indignare aspecte negative ale caracterului omenească sau ale societății¹, moravuri, concepții, evenimente, persoane, opere literare etc.

Prin extensiune numim satiră orice operă cu caracter critic, demascator, indiferent de gen sau specie². În această accepție satira se manifestă în roman (*Don Quijote* de Cervantes, *Călătoriile lui Gulliver* de J. Swift), comedie (Aristofan, Plaut, Molière, Caragiale, Shaw), literatura de călătorii (*Germania, o poveste de iarnă* de H. Heine), epopeea eroică (*Orlando furioso* de L. Ariosto, *Țiganiada* de I. Budai-Deleanu) și altele.

Etimologic, termenul de satiră provine din limba latină, din sintagma *satura lanx*, care desemna un taler conținînd un amestec de diferite roade oferite ca prinos zeiței Ceres. Prima semnificație a fost, așadar, de amestec, și în acest sens a utilizat termenul poetul latin Ennius din

¹ *Dicționar de termeni literari*, București, Editura Academiei R.S.R., 1976.

² *Ibidem*.

secolele III—II î.e.n. ca titlu al unei culegeri de poeme diferite în metri variați. Este posibil ca, mai târziu, *satura* să fi suferit și influența cuvântului grecesc *sátyros* (satir). În limba română termenul a pătruns prin intermediar francez (*satire*), influența neogreacă nefiind iarăși exclusă.

Elemente satirice se întâlnesc în literatura populară, legate fiind de anumite momente din viața comunității și având ca scop îndreptarea unor defecte, așa cum apar, de exemplu, în strigăturile din folclorul nostru. În literatura cultă, primul satiric este considerat poetul grec Arhiloh din secolul al VII-lea î.e.n. În literatura latină specia a fost introdusă de Lucilius în secolul al II-lea î.e.n. Dacă Horatius a ilustrat specia prin satire vizând defecte general-umane (avaritia, lăcomia, desfrul, flecăreala), Iuvenal și Marțial (secolele I — II e.n.) înfierează cu mai multă asprime corupția societății din vremea lor.

Continuată în evul mediu și Renaștere, tradiția satirei este preluată în clasicismul francez de Boileau, apoi de Voltaire, iar în literatura germană a secolului al XVIII-lea de Schiller și Goethe în ciclul *Xenii*.

Romantismul sporește vehemența satirei, utilizând-o ca armă în lupta politică și socială, lărgind sfera lexicului folosit și introducând o mai mare libertate în versificație, ceea ce contribuie la accentuarea pregnanței în exprimare. Un exemplu îl constituie ciclul *Pedepsele*, îndreptat de Victor Hugo împotriva lui Napoleon al III-lea.

În literatura română specia a fost cultivată de scriitorii pașoptiști, convingși de rolul militant al creației literare, precum Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, și ridicată mai târziu pe culmile genialității de către Mihai Eminescu.

Satira presupune ca autorul ei să fie apărătorul unor valori morale, în numele cărora condamnă moravuri și trăsături negative de caracter în scopul de a le îndrepta, încrezător fiind în perfectibilitatea ființei umane și convins de rolul social al literaturii³.

Să urmărim, în cele ce urmează, două exemple din literatura română, două satire reprezentând modalități diferite.

Satiră. Duhului meu de Grigore Alexandrescu reprezintă modalitatea ironică, „satira glumeață” (după expresia lui Schiller⁴). Ironia presupunând simularea acordului cu un anumit punct de vedere, poetul se preface a adopta atitudinea cercurilor mondene și a se satiriza pe sine însuși pentru lipsa de aptitudini la jocul de cărți, la dans și în complimente, pe scurt la convențiile vieții în societate. Scriitorul se dedublează, adresându-se „duhului”, spiritului său, poate după modelul lui Boileau din *Satira a IX-a*. În realitate, convins de faptul că cititorii aderă la aceleași valori morale ca și el, Gr. Alexandrescu critică societatea care pune accentul pe forme, pe aparențe de mondenitate ce ascund vidul interior, satirizând snobismul celor „patru contese ideale”, pe doamna „ce la jocuri e foarte învățată”, lipsa de talent a unui versificator ori eleganța superficială a unui tânăr încrezut și ridicolul celor care îl apreciază pe acesta: „Vezi domnișoru-acela care toate le știe, / Căruia vorba, duhul, îi stă în pălărie, / În chipul d-a o scoate cu grații prefăcute ? / [...] Fieșcine cunoaște ce cap

³ „Satira presupune cel puțin o fantezie-martor, un conținut pe care cititorul îl recunoaște drept grotesc și cel puțin un standard moral implicit, acesta fiind esențial într-o atitudine militantă față de experiență” (Northrop Frye, *Anatomia critică*, București, Editura Univers, 1972, p. 281).

⁴ Friedrich Schiller, *Despre poezia naivă și sentimentală*, în vol. *Scrieri estetice*, București, Editura Univers, 1981, p. 382.

tinărul are ; / Dar pentru că dă bine din mâini și din picioare, / Și trîntește la vorbe fără să se gîndească, / Am văzut multă lume cu duh să-l socotească ; / Iată de ce talente avem noi trebuință“.

Întreaga ironie a poetului este evidentă în acest ultim vers : după ce mecanismul succesului în societate a fost demontat și expus ridicolului în adevărata sa lumină, cititorul nu mai poate împărtăși entuziasmul pe care îl manifestă față de aparente o lume lipsită de conștiința adevăratelor valori.

Prin aceeași artă a autoironiei se apără Gr. Alexandrescu împotriva celor nemulțumiți de satirele lui, poetul lăsînd să se înțeleagă că vina nu este a lui, ci a societății care îi oferă astfel de subiecte : „Adevărat se-nîmplă să zici pe la soroace / Cîte o vorbă-două, care la unii'place ; / În cîte rînduri însă distracțiile tale / Te fac să scoți cuvinte ce nu ar fi cu cale, / Să superi din greșală persoane însemnate, / Ba încă cîteodată și dame delicate“. Această atitudine, conținută implicit în versurile lui Gr. Alexandrescu, era explicită la Horațiu : „Cum ar putea poetul să fie osîndit, / Cînd inima-i e dreaptă și cugetul cinstit ? / Ar merita pedeapsă de-ar scrie versuri rele !“⁵.

Satira lui Gr. Alexandrescu nu este distructivă ; societatea vremii este acuzată de superficialitate și numai aluziv de injustiție („Mai lesne poci a spune hoțiile urmate / La zece tribunaluri sub nume de dreptate“), tonul este glumeț, iar arta de reconstituire a saloanelor epocii — remarcabilă.

Cu totul altul este tonul satirei eminesciene din ultima parte a *Scrisorii III*. Avem de-a face în acest caz cu un exemplu de „satiră patetică“, despre care Schiller spunea că pornește „întotdeauna dintr-un suflăt adînc pătruns de ideal. Numai un puternic instinct spre armonie interioară poate naște un sentiment de profundă revoltă împotriva pervertirii morale, umplînd de indignare sufletul [...]“⁶.

Idealul lui Eminescu este întruchipat în prima parte a *Scrisorii III* (opusă antitetice celei de-a doua) de figura lui Mircea cel Bătrîn, de pilda de eroism, înțelepciune și dragoste de țară a marelui voievod. Trecerea spre partea de satiră este bruscă și schimbarea de ton cu atît mai evidentă : „De-așa vremi se-nvredniciră cronicarii și rapsozii ; / Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și irozii...“. Satirizarea guvernărilor liberale ia accente vehemente. Predomină sarcasmul, acea modalitate caracterizată și prin etimologia termenului care o desemnează, grecescul *sarx*, care înseamnă „carne“, sarcasm fiind așadar sinonim cu „a tăia în carne vie“. Satira eminesciană nu se mai bazează pe credința în posibilitatea de îndreptare a celor vizați ; răul este prea profund și trebuie tăiat de la rădăcină : „Cum nu vii tu, Tepeș Doamne, ca, punînd mîna pe ei, / Să-i împarți în două cete : în smintiți și în mișei, / Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni, / Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni !“

Apare și aici figura tînărului superficial, care însă nu se mai mulțumește să strălucească în saloane, ci devine nociv, intrînd fără pregătire în viața publică.

Ca la marii scriitori satirici ai lumii, indignarea eminesciană se transformă în versuri mușcătoare, care acumulează invectivele și imprecățiile într-o covîrșitoare gradație ascendentă : „panglicari“, „stilp de ca-

⁵ Satira I, cartea a II-a, versurile 121—123, în Horațiu, *Opera omnia*, vol. II, București, Editura Univers, 1980, p. 95.

⁶ Friedrich Schiller, *op. cit.*, p. 384.

fenele", „quintesență de mizerii", „spuma asta-nveninată; astă plebe, astă gunoi", „smintit și stirpătură", „perfid și lacom", „răi", „fameni", „ciu-mă-n lume", „mișei", nici o insultă nu este prea tare pentru cei vinovați de asuprirea țării.

Lexicul folosit nu ocolește injuria, iar fantezia poetică atribuie celor satirizați aparențe grotesti, animalice, sumbră corespondență exterioră a defectelor de caracter : „Vezi colo pe uriciunea fără suflet, fără cuget, / Cu privirea-mpăroșată și la fălci umflat și buget, / Negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri", „Și deasupra tuturor, oastea să și-o recunoască, / Își aruncă pocitura bulbucății ochi de broască...". Puternic demascatoare, satira eminesciană se construiește pe contrastul dintre aparență și esență, dintre pretenție și realitate, ca în această acerbă condamnare a ipocriziei : „Patrioții ! Virtuozii, ctitori de așezăminte, / Unde spumegă desfruiul în mișcări și în cuvinte". „*Scrisoarea III*, în ce are mai profund original, e un pamflet, trăind dintr-o indignare furioasă, transcrisă într-o năvală de epitete [...]. Numai un mare poet putea da nobleță unor pure injurii care de altfel sînt indiciul unui lirism maxim, dar întors de la extatic la grindinos"⁷.

Pe cele mai înalte culmi ale realizării poetice, satira eminesciană ilustrează strălucit profunda ancorare a speciei în realitățile epocii și, totodată, prin vehementa demascare a unor vicii general-umane, perenitatea ei.

Comparația

Prof. AUGUSTIN MACARIE

Liceul de artă „N. Tonitza", București

Comparația (<lat. *comparatio* „asemănare") este figura de stil care constă în alăturarea a doi termeni (obiecte, persoane, acțiuni) cu scopul de a evidenția trăsăturile asemănătoare și de a da o mai mare claritate și expresivitate limbajului. Legătura dintre acești doi termeni — termenul care se compară, respectiv „subiectul" comparației (T_1), și termenul cu care se compară (T_2) — se face prin cuvintele : *ca, astfel ca, întocmai ca, asemenea, cum, aidoma, asemănător cu* etc. :

Slova de foc și slova făurită (T_1)
 Împărecheate-n carte se mărită,
 Ca fierul cald îmbrățișat în clește. (T_2)

(T. Arghezi, Testament)

Și cîntec istovește : ascuns (T_1), cum numai marea,
 Meduzele cînd plimbă sub clopotele verzi. (T_2)

(Ion Barbu, Din ceas dedus)

Este evident că, în primul exemplu, „Slova de foc" și „slova făurită" (T_1), două metafore-simbol („Slova de foc" reprezentînd tradiția, inspirația, iar „slova făurită", inovația și munca îndelungată, migăloasă asupra cuvîntului) se luminează, își clarifică încărcătura sensibilă prin comparația-imagie „Ca fierul cald îmbrățișat în clește". Merită să fie

⁷ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, p. 413.

subliniat și înțelesul sugerat prin verbul „se mărită”, care impune ideea de durată.

Despre comparație se crede că ar fi una dintre cele mai vechi figuri de stil. Cert este că Homer, în *Iliada* și în *Odissea*, apelează la ea frecvent, cultivând, în special, *comparația dezvoltată* (narativă), denumită mai târziu, în onoarea lui, *homerică*.

În literatura noastră, găsim *comparații homerice* în opere aparținând lui Ion Budai-Deleanu, Al. Odobescu, M. Eminescu, C. Hogaș, L. Blaga și altor admiratori ai culturii antice greco-latine.

Cităm un exemplu din *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* de L. Blaga :

Și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții, (T₂)
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi flori de sfânt mister
și tot ce-i ne-nțeleș
se schimbă-n ne-nțeleșuri și mai mari... (T₁)

De altfel, vechile tratate de *retorică*¹ distingeau două feluri de comparații : *retorică* și *poetică*.

Comparația retorică (oratorică) avea *funcțiune exemplificatoare*. Următorul citat din *Cuvînt de deschidere la cursul de istorie națională* al lui M. Kogălniceanu îl considerăm concludent :

O asemenea carte ar trebui să fie pentru noi *aceea ce Iliada era pentru greci*. Și să mă credeți, domnilor, că și istoria noastră are întâmplări, are portrete care *nicidecum n-ar rămîne mai prejos decît eroii celor vechi, dacă acestora li s-ar scoate aureola poetică, cu care pana geniului i-au înfrumusețat*².

Comparația poetică este cea mai răspîdită, avînd primul termen (T₁), de regulă, abstract și cel de-al doilea (T₂) concret :

M-atîrn de tine, Poezie, (T₁)
Ca un copil de poala mumi (T₂)
Să trec cu tine puntea humii
Spre insula de veșnicie
La capătul de dincolo al lumii.

(Al. Philippide, *M-atîrn de tine, Poezie*)

Poezie este termenul abstract (vezi *Epigonii* lui Eminescu : „Înger palid cu priviri curate, / Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate. / Strai de purpură și aur peste țărîna cea grea”). Pentru creatorul de frumos, arta reprezintă calea care asigură *nemurirea*. De aceea poetul se *atîrnă* de poezie „Ca un copil de poala mumi”, imagine accesibilă oricui și cu încărcătură umană universal sensibilă.

Comparația — „fondul afectiv pe care se grefează celelalte figuri de stil, pentru a da expresiei un relief ieșit din comun”³ — ridică din punct de vedere teoretic foarte multe alte probleme. Astfel, de exemplu, *după*

¹ Retorică = arta de a convinge ; ansamblul regulilor care ajută la însușirea acestei arte.

² Apud G. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, Editura Ion Creangă, 1979, p. 110.

³ Gh. Bulgăr, *Analize sintactice și stilistice*, București, Editura didactică și pedagogică, 1970, p. 194.

criteriul întinderii (spațiul lingvistic al lui T_2), teoria clasică fixează trei structuri :

1. *Comparația-imagie*, care reprezintă cea mai simplă formă, constituită dintr-un complement circumstanțial de mod comparativ sau dintr-o propoziție :

*Ca unda ta strivită gemem
Și noi tovarășii tăi buni.*

(O. Goga, *Oltul*)

*O roză-nfloreste, suavă...
Ca nor risipit e necazul.*

(Al. Macedonski, *Rondelul rozei ce înfloreste*)

2. *Comparația-paradigmă*⁴ (<gr. *paradeigma*, lat. *paradigma* „exemplu, model“, în care T_1 va fi o propoziție comparativă :

Cum mănincă rugina pe fier, așa mănincă și pe om slava omenească (Învățăturile lui Neagoe Basarab...).

3. *Comparația-parabolă* (<gr. *parabole* „comparație“) se realizează în frază, T_2 putând fi reprezentat prin două sau mai multe propoziții. De ex. :

*Ca fluturii ce rabdă să-i poarte-n praf omida,
Să rabd și eu în mine, povară, două vieți ?*

(T. Arghezi, *Nehotărîre*).

De asemenea, sub raportul structurii gramaticale, putem stabili o serie de relații. Cităm pe cele mai importante :

1. o *determinare circumstanțială de mod* (complement sau propoziție circumstanțială de mod) :

(a) *Și inima urmează s-atîrne ca un lacăt
Cu cheile pierdute la porțile luminii ;*

(T. Arghezi, *Nehotărîre*)

(b) *Și-acum
Într-un vârtej cotropitor !
Ca un vulcan lumina-n mine fiarbă.*

(Al. Philippide, *Izgontrea lui Prometeu*)

2. o *determinare atributivă* (în cele mai dese cazuri atribut, dar și apozitie, nume predicativ) :

Mi-a ieșit o floare-n grădină, ca o pasăre rotată, cu miezul de aur. Al prihănit-o.

(T. Arghezi, *Baroane*)

În analiza literară însă avem în vedere *structura semantică* (sensurile cuvintelor) și, în special, valorile stilistice ale comparației. Iată câteva dintre cele mai frecvente valori stilistice :

1. *umoristică* (umor, umor popular) : „că-s plin de noroc ca broasca de pâr“ (I. Creangă) ; „S-a opintit iar în risul acela scurt ca un pîrîit de gard“ (M. Preda, *Moromeții*) ;

⁴ Paradigmă = ansamblul formelor flexionare ale unei părți de vorbire D.L.R.M.: 1956, p. 583.

2. ironică, satirică :

— Menestrel trist, mal aburit
Ca vinul vechi ciocnit la nuntă ;

(I. Barbu, *Riga Crypto și Iapona Enigel*)

Un bou ca toți boii, puțin la simțire ;

(Gr. Alexandrescu, *Bou și vișelul*)

3. hiperbolică (exagerare intenționată) :

În urma lor, încet, fără zăbavă,
Ca un blestem din vremuri înnoptate,
Ca o pedeapsă-a veacuri de păcate
Venea stăpînul gliei, odrăslite ;

(O. Goga, *Clăcașii*)

4. grotescă (urit, diform, ridicol, rizibil, caricatural — totul exagerat) :

Și grumajii tăi umflați,
(Ca șerpi tari, cocliți de bale,
Mai cocliți ca șerpii frați
Din fîntîni municipale) ;

(I. Barbu, *Domnișoara Hus, Presentare*)

5. onomatopeică (imită sunete din natură) :

„Vișîind ca vișelia și ca plesnetul de ploate...”.

(M. Eminescu, *Serisoarea III*)

Se înțelege că fiecare comparație poate sugera valori (sensuri) noi, inedite. Problema este să le sesizăm și să le descoperim forța de sugestie și de sensibilizare a limbajului.

ANALIZE, SINTEZE

Lirica populară tradițională

SABINA ISPAS
Institutul de cercetări etnologice și dialectologice

Între genurile și speciile caracteristice folclorului, cu manifestare activă în contemporaneitate, lirica se dovedește a fi unul dintre cele mai vitale, cu largă circulație atât în mediul rural, cît și în cel urban, capabilă de inovație. Alături de motivele tradiționale, textele poeziei noi sînt create și puse în circulație, respectînd aceleași tehnici de creație.

Atunci cînd ne referim la un text literar pe care îl caracterizăm ca fiind „folcloric” sau „popular”, trebuie să avem totdeauna în vedere necesitatea ca acesta să se supună la cel puțin trei dintre cele patru caracteristici fundamentale : să fie transmis pe cale orală, să fie anonim, să aibă caracter colectiv (de-a lungul generațiilor de creatori și transmițători, cu fiecare variantă a textului cîntat sau spus, fiecare interpret a adus o con-

tribuție personală la modelarea textului) și să fie *sincretic* (un text este însoțit totdeauna de muzică sau de dans sau muzică și dans, gestică etc., textul nu se „spune“, nu se recită singur niciodată).

Structura muzicală este aceea care determină diferențierea în cadrul liricii: *doină* — „cîntec lung“, „ca pe coastă“, „de luncă“, „de codru“, „cîntec haiducesc“ sau cîntec propriu-zis și, uneori, strigătură, textul literar propriu-zis neprezentînd particularități conform cărora cercetătorii să-l poată încadra uneia dintre categoriile amintite. La nivelul textului literar, se operează o clasificare tematică, de conținut, și una de motive, la nivelul superior al unităților minimale care compun textul liric. (Tot în lirica populară se încadrează *bocetul*, specie a ceremonialului funebru).

Mai spontană, legată de propria personalitate a interpretului creator de variante, lirica nu are nevoie de un cadru special pentru a fi interpretată, nu este legată de un anume timp și loc de desfășurare, nu solicită specializarea interpretului, spre deosebire de *baladă*, specie „de ascultare“ prin excelență, care are nevoie de un anume cadru de desfășurare și de auditoriu sau de textele diferitelor rituale, care trebuie să se supună unui complex de împrejurări legat de spațiu, timp, interpreți, recuzită etc.

Cercetarea motivelor care intră în alcătuirea textelor de lirică populară atestă larga răspîndire teritorială a acestora în România, demonstrînd, astfel, unitatea culturii populare. Un motiv erotic cum este următorul: „Busuioace, nu te-ai coace, / Nici sămînță n-ai mai face, / Că din sămînțioara ta / S-a năstimit dragostea“¹ este răspîndit în ținuturile: Alba, Dolj, Gorj, Vâlcea, Olt, Prahova, Ialomița, Brașov, Covasna, Buzău, Constanța, Galați, Teleorman, Neamț, Bistrița-Năsăud, Cluj; alte motive au o circulație locală marcată, atestînd diversitatea culturii populare: „Mîndruluț cu păr negruț, / Cum te-aș putea face struț, / Eu te-aș culca-n legănuț, / Ziua te-aș pune-n fîntînă, / Noaptea te-aș culca pe mînă / Și te-aș strînge la inimă“², motiv atestat, pînă în prezent, numai în sate din Maramureș. Unele motive circulă frecvent în contextul altor specii. Cunoscutul portret al ciobanului din balada *Miorița* este frecvent în cîntecul liric. Motivul creionării unui ideal al frumuseții masculine: „Un voinicel nant, / Nant și sprîncenat; / Sprîncenele lui — / Pana corbului, / Ochișorii lui — / Mura cîmpului, / Coaptă la răcoare, / Neajunsă de soare, / Coaptă la pămînt, / Neajunsă de vînt; / Fețișoara lui — / Spuma laptelui, / Mustăcioara lui — / Spicul griului“³.

Textul liric poate fi împărțit în cîteva grupe tematice ample, fiecare dintre aceste grupe avînd subdiviziuni categoriale specifice.

Cea mai mare grupă tematică este cea a eroticii (poezia populară de dragoste), urmată de grupele de dor-jale-singurătate, de cea socială-haiducească, de cătănie și de cea satirică.

Singurătatea, jalea, dorul, înstrăinarea își găsesc corespondenți în experiența acelor lucruri și fapte care îl înconjură pe eroul liric: „Străinei ca mine nu-i / Decît puiul cucului / Cînd îl lasă mama lui / În mijlocul do-drului / Mititel și făr' de pene, / Ar zbura, n-are putere / Și-ar cînta, da'

¹ Arhiva Institutului de cercetări etnologice și dialectologice (A.I.C.E.D.), inf. nr. 13.898, 1951.

² I. Bîrlea, *Cîntece poporane din Maramureș...*, vol. II, București, Editura Casei școalelor, 1924, p. 49.

³ *Folclor din Oltenia și Muntenia...*, vol. III, București, Editura pentru literatură, p. 866—867. (E vorba, desigur, nu de culoare, ci de tăietura în formă de „spic“ a „mustăcioarei“).

n-are glas / Că prea micuț a rămas"⁴; „Spune, maică, adevărat / Pe mine
cînd m-ai scădat / Apa unde-ai aruncat ? / La tulpina spinului, / Să fiu
frate strinului ; / La tulpina mărului, / Să fiu frate dorului"⁵.

Haiducia avea loc în același cadru familiar : „De cînd maica m-a făcut /
tot în codru m-a crescut ; / nimenea nu m-a văzut / decît luna și soarele / și
dragii căprioarele. / Căprioare, surioare, / sculați în două picioare, / roade-i
poala codrului / să văd matca Oltului"⁶.

Plecarea la oaste, ruperea de familie și de ocupațiile cotidiene erau,
pentru creatorii textelor literare tradiționale, tot atît de dureroase ca
singurătatea și înstrăinarea : „Frunză verde foi de ceapă, / lasă voinicii să
treacă, / să treacă la ciobănie, / să scape de cătănie. / Cătănia cui i-e dată, /
La copilul fără tată"⁷; „Spală, maică, cămașuța / și mi-o clătește la vale /
să-mi treacă de dor, de jale"⁸.

Dragostea acoperă, în textul liric popular, toată plinătatea trăirilor
îndrăgostitului, de la neliniște și lipsă de cutezanță la iubire pătimașă sau
blestem atunci cînd unul dintre parteneri își calcă jurămîntul, părăsindu-și
iubitul sau iubita : „Foaie verde de-avrameasă, / Cine iubește și lasă /
Dumnezeu să-i dea pedeapsă / Tîrîșu șarpelui / Și pasu gîndacului, / Vije-
itu vîntului, / Pulberea pămîntului"⁹.

Scopul final al iubirii este realizarea unei căsătorii fericite : „Foaie
verde doi bujori, / Mîndră, cătrîntă cu flori / Eu ți-am spus de-atîtea ori /
Cînd vii sara-n șezători / Așează-te lîngă mine / Că mie mi-i drag de tine /
Ș-am să mi te duc acasă, / Ca să mi te fac mireasă / Mîndruliță, floare-
aleasă"¹⁰.

Ca toate discursurile lirice, și cîntecul liric popular este o formă de
catharsis.

Ion al Glanetașului și Ilie Moromete

Prof. ELEONORA ZAMȘA
Școala generală nr. 75, București

Două dintre cele mai reprezentative romane de inspirație rurală din
literatura noastră sînt *Ion* de L. Rebreanu și *Morometii* de M. Preda.

Pornind de la realități aparținînd unor epoci și zone geografice dife-
rite, cei doi prozatori impun conștiinței cititorului două tipuri umane de o
deosebită autenticitate și vigoare.

Cunoscut ca maestru al zugrăvirii mulțimilor în mișcare, L. Rebreanu
așază, în primplanul romanului *Ion*, un personaj *individual*, dar repre-
zentativ pentru colectivitatea umană din care face parte, purtînd pecetea
mentalității clasei și a timpului căruia îi aparține. Deși înzestrat cu o per-
sonalitate puternică, el nu este un unicat. În tot ceea ce face, Ion merge
pe căi „bătătorite“.

Dimpotrivă, M. Preda, în romanul *Morometii*, ne oferă imaginea unui
personaj cu o fizionomie foarte „a sa“, evoluînd în felul său pe coordonatele
generale ale timpului în care trăiește. Cele cîteva trăsături caracteristice

⁴ A.I.C.E.D., mg. 731j, 1936.

⁵ A.I.C.E.D., mg. 2577a, 1932.

⁶ I. G. Bibicescu, *Poesii populare din Transilvania*, București, 1893.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ A.I.C.E.D., inf. 4061, 1939.

¹⁰ A.I.C.E.D., mg. 3512i, 1968.

țărânelui în general (șiretenie, precauție, disimulare a intențiilor) aduc un spor de autenticitate personajului, fără a-i știrbi nota de originalitate. Personajul lui M. Preda, al cărui prototip, după propria mărturisire a autorului, este chiar tatăl său, este un *spirit „contemplativ“*, în totală opoziție cu *spiritul activ și pragmatic* (orientat exclusiv către aspectele practice ale vieții) care guvernează întreaga evoluție a personajului lui Rebreanu.

Deosebite sînt și modalitățile de caracterizare folosite de către cei doi autori.

L. Rebreanu ne oferă un *roman de creație*, în care *personajul*, privit din exterior, *se constituie din gesturi* (al îmbrățișării pămîntului, de exemplu) și *fapte* (seducerea Anei), la care se adaugă *referințele autorului* („iute și harnic ca mă-sa. Unde punea el mîna punea și Dumnezeu mila. Iar pămîntul îi era drag ca ochii din cap“) sau *ale altor personaje* : Vasile Baci, doamna Herdelea, preotul Belciug.

M. Preda își privește personajul mai ales „din interior“. Tehnica folosită este cea a *analizei psihologice*, prin care autorul urmărește dinamica gîndurilor și sentimentelor personajului său. Cînd îl privește din exterior, autorul utilizează *tehnica decupajului* : din viața personajului sînt selectate momente semnificative (cina, secerișul, discuțiile din poiana fierăriei lui Iocan, confruntarea cu agenții fiscali) care pun în lumină trăsăturile lui definitorii.

Dincolo de toate deosebirile, dintre care am enumerat doar cîteva, personajele principale ale acestor două romane au totuși în comun faptul că amîndouă evoluează și se definesc în raport cu problema pămîntului. Este un raport de *intercondiționare*, căci dacă, pe de o parte, temperamentul, vîrsta și starea civilă a fiecărui personaj marchează într-un anume fel atitudinea lui față de proprietatea funciară, și aceasta, la rîndul ei, își pune pecetea, într-un anume fel, asupra evoluției și destinului fiecăruia dintre cele două personaje. Aceasta este perspectiva din care vom aborda tema propusă.

1. Plasarea personajului în timp și spațiu

Ion își consumă sturta și zbuciumata sa existență în primele decenii ale secolului nostru, în satul Pripas, sat „pitit într-o scrîntitură de coline“, undeva pe valea Someșului. Colectivitatea satului joacă rolul unui „cor tragic“, care comentează întîmplările al căror protagonist este, de cele mai multe ori, Ion al Glanetașului. Scena pe care tînrul ambițios caută să se remarce, dar este, cel mai adesea, umilit este pe rînd: *hora satului, cîrciuma sau biserica.*

Satul lui Ilie Moromete, Siliștea-Gumești, este așezat în cîmpia Dunării. M. Preda datează acțiunea în preajma celui de-al doilea război mondial. Este un moment de relativă, de aparentă acalmie, cînd se pare că „timpul este foarte răbdător“ cu oamenii, iar „amenințările mari se sfîrșeau în puzderie de amenințări mai mici pe care cu ajutorul timpului le duceau zilnic în spinare“. În aceste împrejurări, „viața se scurge aici fără conflicte mari“. Marea plăcere a siliștenilor o constituie discuțiile pe teme politice din poiana fierăriei lui Iocan.

2. Vîrstă, stare civilă

Băiat de țărani săraci, dornic de îmbogățire, Ion este flăcău de însurat, amănunt semnificativ care conține de fapt cheia întregii evoluții ulterioare a personajului.

Om în puterea vîrstei și căsătorit a doua oară, Ilie Moromete este cap al unei familii numeroase, a cărei liniște este tulburată de certurile pentru avere dintre copiii proveniți din cele două căsătorii.

3. Statut social

Mama lui Ion, Zenobia, moștenise destulă avere de la părinți, dar Alexandru Glanetașu, tatăl ei, mai mult cîntăret decît gospodar, a risipit-o repede. *Putînul pămînt* pe care-l mai au nu-i poate asigura tînărului harnic și ambițios poziția pe care și-o dorește printre oamenii satului. Ion resimte dureros sărăcia care îl diferențiază de ceilalți oameni din sat, punîndu-l într-o situație de inferioritate socială în ciuda calităților pe care le are.

Cele două loturi de pămînt, totalizînd 14 pogoane, îi asigură lui Ilie Moromete o poziție privilegiată în cadrul colectivității din care face parte. La adunările duminicale din poiana fierăriei lui Iocan, lectura cu voce tare a ziarului și comentariile de rigoare sînt apanajul lui Ilie Moromete, singurul consătean capabil a-i da replica fiind Cocoșilă, prietenul și „rivalul său politic“.

4. Scop urmărit

De aceea, scopul căruia întreaga sa viață i se subordonează este acela de a obține cît mai mult pămînt. Este ceea ce romancierul numește „*glasul pămîntului*“, căruia Ion îi dă ascultare în prima parte a romanului.

Mulțumit de situația pe care o are, Ilie Moromete nu dorește altceva decît să păstreze intacte cele două loturi care asigură liniștea lui prezentă și căpătuiala viitoare a copiilor lui. Goana după înavuțire a vecinului său, Tudor Bălosu, îi provoacă oroare.

5. Mijloace de realizare

Gîndul de a lua pe fata lui Vasile Băciu, pentru a scăpa de sărăcie, îl urmărește pe Ion pe tot parcursul primei părți a romanului: insinuant și nebulos mai întîi, insistent și clar după ce găsește modalitatea de a anula opoziția lui Vasile Băciu, care-l consideră un „sărăntoc“ și un „țîlhar“. Între cei doi se angajează o lungă și îndîrjită luptă, în care cînd unul, cînd celălalt pare a fi victorios, iar Ana este coborîtă la rolul ingrat de bumerang. În cele din urmă, pămînturile lui Vasile Băciu, devenite pentru scurt timp proprietatea lui Ion, vor intra în posesiunea bisericii. Este o rezolvare a stării conflictuale pe baza aceluiași principiu pe care îl avusese în vedere și marele dramaturg I. L. Caragiale în capodopera sa *O scrisoare pierdută*: cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă.

Modalitatea prin care Ilie Moromete crede că va putea să salveze integritatea loturilor de pămînt și tihna taifasurilor duminicale este *tergiversarea*. Cu convingerea neclintită că lucrurile se vor rezolva, într-un fel, de la sine, el trece prin momentele dificile jucînd comedia disimulării. Nici una dintre amenințările care plutesc deasupra familiei nu capătă o rezolvare totală, definitivă, ci numai amînarea scadenței. Cu șiretenia caracteristică clasei din care face parte, Ilie Moromete crede că răul poate fi „păcălit“. A-l înfrunta reprezintă un risc pe care nu și-l asumă.

Evoluția celor două personaje, determinată în primul rând de un factor de ordin social, și anume de poziția lor în raport cu proprietatea funciară, capătă o mai puternică motivație artistică prin adăugarea unui factor de ordin psihologic : datele temperamentale cu care este înzestrat fiecare dintre ele.

Încercînd o definire a profilului moral al personajului, Eugen Lovinescu constată la Ion „o voință imensă”. G. Călinescu adaugă ingratitudea, egoismul și lipsa de scrupule la modul ingenuu. Ambii vorbesc despre „vicleanie”, care, după Eugen Lovinescu, este „procedurală”, iar după G. Călinescu „instinctuală”.

Dar Ion este, mai ales, *pătimaș*. Toate manifestările sale poartă pecetea patimei : dragostea pentru Florică, dar și pentru pămînt, dorința de a se remarca printre flăcăii satului, ura împotriva celor care îl umilesc, răzbu-narea.

Această trăsătură l-a determinat, credem, pe regizorul Mircea Mureșan să-și intituleze ecranizarea după romanul lui L. Rebreanu *Blestemul pămîntului, blestemul iubirii și nu Glasul pămîntului, glasul iubirii*. Căci, dacă glasul poate fi, în egală măsură, al instinctului sau al rațiunii, blestemul nu poate porni decît din aceleași zone întunecate ale instinctului ca și patima.

Portretul pe care criticul de film Ecaterina Oproiu îl face actorului distribuit în rolul principal (Șerban Ionescu) subliniază aproape exclusiv această trăsătură : „obraz supt, privire de catran în clocot, ris de fiară tînără, temperament de balaur”. Poate că Rebreanu însuși n-ar fi dat repere mai exacte pentru înfrumusețarea pe ecran a acestui personaj al său.

În ceea ce privește profilul spiritual al lui Ilie Moromete, exegeții operei lui M. Preda afirmă, în consens, că el este un „țăran filozof” (primul din literatura noastră), *spirit contemplativ* pentru care viața este un spectacol continuu. Cei din jurul său constată cu uimire că el „avea ciudatul dar de a vedea lucruri care lor le scăpau, pe care ei nu le vedeau”. Cu *intelligenza pătrunzătoare*, el sesizează cercul vicios în care se zbate, muncind pămîntul pentru a putea plăti impozitele și plăti impozite pentru a putea păstra pămîntul. Asociată cu o anumită *bonomie*, inteligența sa îi creează disponibilități pentru *umor*. A face haz pe socoteala altora este marea lui plăcere, dar și un mijloc de a depăși momentele grele.

În împrejurări neplăcute, el dovedește o stăpînire perfectă a artei *disimulării intențiilor* prin afișarea ignoranței, în fond o naivitate trucată, amănunt care justifică apropierea lui de Moș Ion Roată. În discuțiile cu agentul fiscal, cu jandarmul sau cu vecinul său Tudor Bălosu, Ilie Moromete se comportă ca un actor, reușind să creeze în jurul său perplexitate sau descărcări de minie, cu aerul cel mai nevinovat din lume.

Opoziția dintre firea activă, dinamică, pătimașă a lui Ion și firea contemplativă a lui Ilie Moromete apare foarte bine marcată în momentul confruntării celor două personaje cu pămîntul pe care îl stăpînesc. În timp ce lui Ion privește pămîntul îi provoacă o stare de euforie, o dorință

aprigă de a-și simți sub picioare, de a-i sorbi mirosul, de a-și umple ochii de „culoarea lui îmbătătoare“, un elan finalizat în acel cunoscut gest al îmbrățișării pământului, Ilie Moromete se comportă ca un spectator, privind cu o detașare superioară spectacolul muncii fiilor săi, la adresa cărora formulează observații malițioase.

7. Evoluție

Acest temperament „de balaur“ explică *diagrama sinuoasă* a vieții lui Ion, zbaterea sa între „glasul pământului“ și „glasul iubirii“, zbatere care face din el un personaj „dilematic“, iar din cartea lui L. Rebreanu un roman social și psihologic în același timp.

Pe cât de mult dorise, pe când era flăcău, căsătoria cu Ana (de fapt cu pogoanele ei), pe atât de mult dorește refacerea legăturii cu Florica după ce află despre proiectata ei căsătorie cu George. „Tot a mea ai să fii tu“, îi spune el Floricăi. „Să știu de bine că fac moarte de om și tot a mea ai să fii!“.

În ciuda calităților deosebite cu care este înzestrat acest personaj, adversitățile sociale caracteristice epocii îi vor marca negativ evoluția, transformând-o într-un *declin lent*, dar neiertător. Începutul acestui declin îl constituie tăierea salcîmului, simbol al trăinicieii și unității familiei Morometilor, iar punctul ultim hotărîrea de a vinde lui Tudor Bălosu jumătate din loturile de pământ.

Între aceste două momente, asupra lui Ilie Moromete se abat lovituri după lovituri, spulberîndu-i iluzia că răul mai poate fi „păcălit“.

8. Deznodămînt

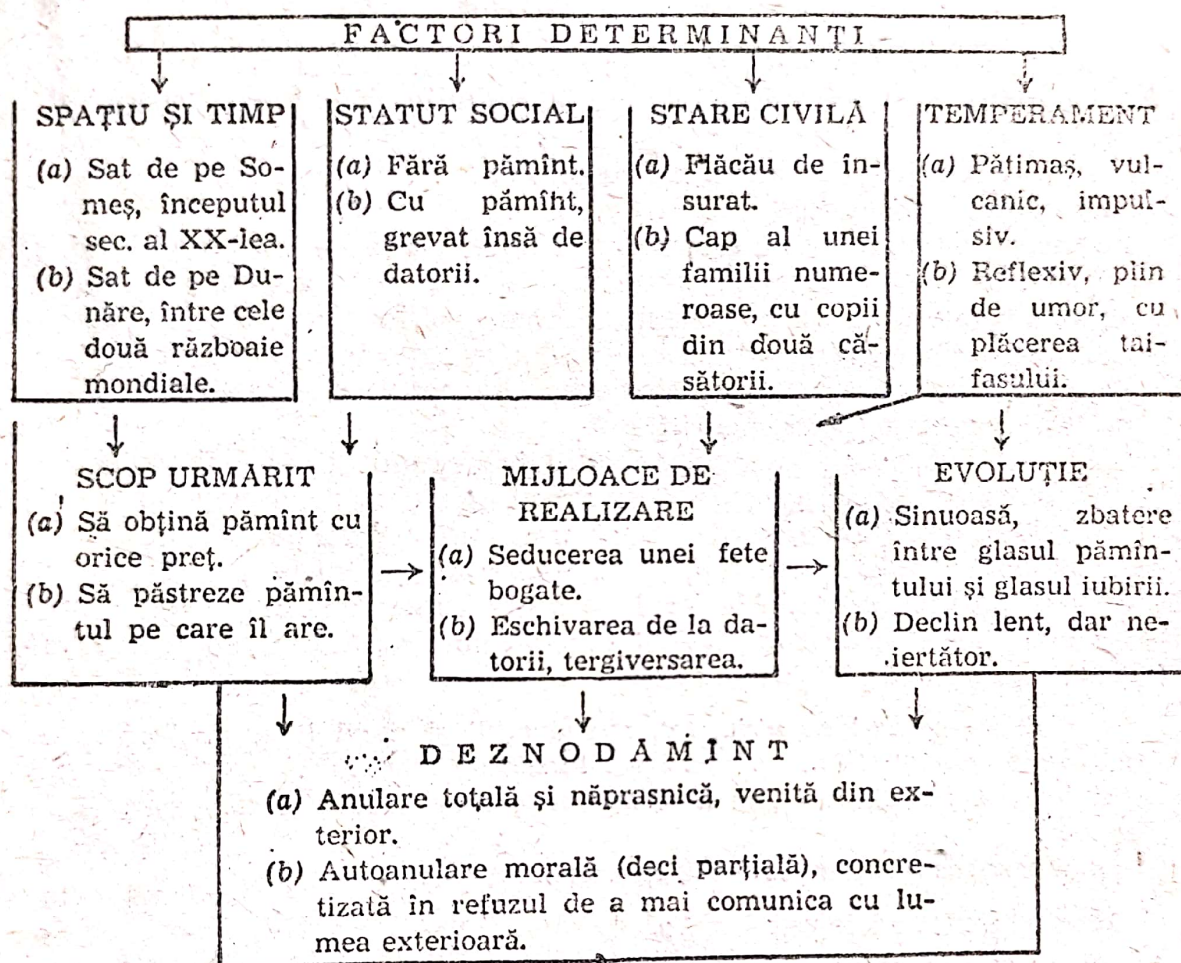
Dar „moarte de om“ a făcut, în cele din urmă, nu Ion, ci George. Sfîrșitul lui Ion este năprasnic, însemnînd *anulare brută și totală* a ființei lui, anulare venită din afară, ca un blestem. Cuvintele lui Vasile Baciuc sînt revelatoare în acest sens: „Dumnezeu nu bate cu bîta... Iaca, mi-a furat pămînturile și l-a săturat Dumnezeu de pămînt!“.

Felul în care a murit Ion este în perfectă concordanță cu felul în care a trăit. Întreaga sa evoluție către acest deznodămînt ilustrează procesul de dezumanizare și consecințele tragice pe care le determină goana după avere. Cazul lui Ion este caracteristic societății în care a trăit, societate în care omul nu este apreciat după munca sa, ci după avere, societate în care oamenii își pierd calitatea cea mai de preț: *omenia*.

Hotărîrea de a vinde o parte din pământ înseamnă însă abdicarea lui Ilie Moromete de la întregul său mod de viață anterior, retragerea în singurătate și muțenie, adică *autoanulare morală*. Fără cele 14 pogoane de pământ, Ilie Moromete nu mai e Ilie Moromete.

Destinul său este surprinzător de bine intuit de către un alt personaj al romanului, Din Vasilescu, care, modelînd din humă capul lui Ilie Moromete, oferă celor adunați în fața fierăriei lui Iocan o imagine uimitoare prin forța ei anticipativă: „Era așa cum îl cunoșteau ei, dar parcă era singur, fără familie, fără Iocan și Cocoșilă, fără Dumitru lui Nae și... fără parlament“.

Schema pe care o oferim în continuare cuprinde o prezentare sintetică a tuturor aspectelor problemei discutate, cu o mai clară evidențiere a relațiilor de cauzalitate care se pot stabili între ele.

D. R. Popescu: „Soldatul necunoscut”

Prof. RODICA ZAFIU
Școala generală nr. 1, Ciorogirla

Două dintre trăsăturile caracteristice ale operei lui D. R. Popescu — orientarea către teme grave, fundamentale, ale vieții și morții, și construirea unor simboluri — pot fi urmărite în scurtul fragment *Soldatul necunoscut*¹.

O lectură atentă va descoperi în text, dincolo de întâmplarea imediată, ușor rezumabilă, multitudinea de amănunte semnificative care leagă fapte și gesturi. La cel mai înalt nivel de generalitate, temă nuvelei e dată de confruntarea dintre copilărie — ca joc și izolare în inocență — și moarte, cu dimensiunea ei eroică și sublimă, nedespărțită totuși de ome-nesc. Întîlnirea copilăriei cu moartea are loc prin joc: se dovedește astfel că jocul este el însuși grav, iar legile eterne ale vieții și ale morții se impun firesc, fără traume, fără salturi bruște în maturitate. Frazele din finalul nuvelei sînt cel mai bun punct de plecare pentru interpretarea ei, pentru

¹ Nuvela din care face parte fragmentul a apărut, cu același titlu, în volumul *Somnul pămîntului*, București, Editura tineretului, 1965, p. 142—154. Ne vom rezuma aici la analiza fragmentului cuprins în manualul pentru clasa a VI-a.

orientarea în densitatea de simboluri a textului. Vom găsi aici, mai întâi, firescul integrării spontane a unor copii într-un ritual străvechi, pe care îl descoperă fără greutate, fără rupeți dureroase : „Copiii nu plîngeau și nu le era frică“. Apoi curgerea neîntreruptă a apelor, temă însoțind permanent desfășurarea epică, și pe care o dublează în finalul nuvelei „curgerea“ serii („seara umplea cerul adusă de vîntul ce bătea moale“), ambele moduri de a indica, în registru simbolic, fluxul universal al vieții. (Începutul nuvelei, necuprins în fragmentul pe care îl analizăm aici, impune, chiar prin prima frază, tocmai acest cadru simbolic : „Apele curgeau la vale, încet, fără întrerupere...“).

Mișcarea fundamentală e cea a cuprinderii, a înghițirii individului în fluidul universal, a cărui perfectă imagine e, aici, natura, prin elementele sale esențiale : apa, pămîntul (viu și el, mobil), nisipul, vegetația. Ultimele fraze ale nuvelei lămuresc sensul profund al acestei mișcări : așezarea deplină și liniștită în pămînt și în istorie, la adăpostul unor legi de dăinuire mai puternice decît trecătoarele războaie.

Observăm că, odată descoperit finalul, tot începutul — jocul copiilor — se vedește a-l prefigura în mod permanent și obsedant. Întîlnirea dintre joc și moarte e minuțios pregătită, pusă și ea sub semnul „curgerii“ — metaforă-cheie a întregii nuvele —, al trecerii continue de la o stare la alta, de la glumă la gravitate, de la joc la profundă angajare. În partea de început a textului, imaginea *îngropării*, care va domina finalul, se conturează treptat :

Știrbul „se acoperi cu nisip, tot, numai ochii și nasul îi rămăseseră afară. Nisipul îl ardea, moleșindu-l... Pe știrb *parcă-l înghițise pămîntul*“.

Mutul și pistruiatului „nu li se mai vedeau decît ochii și gura, *parcă-i înghițise apa*“.

„Boii *parcă se înecaseră în baltă, prin trestii*.“

Finalul astfel anticipat fiind :

„Și cum se îndepărtau, mormîntul nu se mai vedea, intra în pămînt. *Parcă îl acoperea pămîntul încet*“.

O natură vie, fantastică ia în stăpînire ființele, le atrage în sine.

Gesturile copiilor se așază dinainte, în mod straniu prevestitor, în tiparul pe care îl va umple soldatul mort :

„Știrbul se așază pe spate în nisip și se uită la cer. Era multă lumină, și el *închise ochii*... Nisipul îl ardea, moleșindu-l“.

„Știrbul se culcă în lucernă, la zece pași de cîrnă. Mirosea lucerna și te *ador-me*a“.

„Soldatul stătea întins pe spate, în lucernă, cu casca pe ochi...“.

Copiii îl cred adormit. Somnul e, de altfel, în această formă vag magică, un preludiu al morții.

Nu mai puțin decît soldatul, care nu răspunde la nici un nume, le-ar putea avea pe toate și „parcă n-ar avea nume“ (indiciu direct, în text, al caracterului său de efigie), copiii — „știrbul“, „mutul“, „pistruiatul“, „cîrna“ ș.a.m.d. — sînt, în grup unitar, personaje simbolice, poreclele lor necăpătînd nici măcar individualitatea scrierii cu majuscule.

Ochii ridicați spre cer reprezintă un alt element, prin care se realizează întîlnirea dintre cele două entități contrastante : copilul îi închide de prea multă lumină, îi închide și de frică („Era multă lumină, și el închise ochii și se gîndi că acum două zile, cînd trecuse frontul pe lîngă sat,

tot așa stătuse în beci, cu ochii închiși”), astfel încît realitatea războiului nu ajunge pînă la el : „El nu văzuse nimic”. În schimb, de sub casca lui, „ochii soldatului, deschiși, priveau cerul”. Diferența dintre cele două lumi e aici marcată.

Izgonirea războiului din planul real e manifestată și în jocul de-a strigatul boilor. Ga formă de rezistență, continuarea unei vieți obișnuite, ca și cînd frontul și războiul n-ar fi existat, presupune solidaritatea cu natura atotputernică, dominantă în final :

„Apa n-o luaseră nemții. Umbrele plopilor se legănau în ea. Rămăseseră și cîmpia, și cerul la fel ca înainte, și tot ca înainte copiii se jucau”.

Să observăm, în treacăt, alte cîteva elemente de anticipare : copiii strigă către boii absenți, așa cum vor vorbi mult timp soldatului mort ; cei care, în joc, se ascund nu pot fi văzuți și nu răspund la întrebări (vezi jocul ca metaforă a morții la Arghezi, *De-a v-ați ascuns*).

Copiii sînt astfel solidari cu natura — florile lor, lucerna, întunericul nopții și pămîntul, care pare să crească, îl acoperă deopotrivă pe soldat — și în același timp pregătiți să treacă în locul acestuia din urmă (totul devenind astfel pentru ei, de la ochii deschiși către cer pînă la jocuri și la întîlnirea cu moartea, o inițiere).

Tema reală a fragmentului nu poate fi redusă la aceea a soldatului necunoscut (expresie dublu semnificantă : un soldat pe care nu îl cunoaște nimeni, dar și Soldatul Necunoscut, efigie a eroului anonim), nici la cea a copiilor care trăiesc multiple revelații (a războiului pînă atunci alungat din real, a morții, a demnității luptătorului, a solidarității), trebuind a fi căutată la intersecția celor două, în semnificațiile mai adînci ale întîlnirii.

Teme

1. Analizați treptele jocului copiilor în jurul soldatului ; încercările de identificare (grad, nume, ranită) ; variațiile de atitudine ale copiilor.
2. Expresia directă a constatării morții soldatului e substituită printr-o imagine. Care anume ? Cunoașteți cazuri de folosire a unor procedee similare ?
3. Urmăriți elementele lexicale care apar în text ca simboluri ale liberății : cer, ochi, apă...
4. De ce nu se amintește nimic direct în text despre eroismul soldatului. Care este explicația ?

Eugen Barbu: „Soarta unui om”

Prof. CONSTANTIN BLANARU
Inspectoratul școlar județean Suceava

Complexitatea povestirii *Soarta unui om* de Eugen Barbu prezintă reale — și deloc neglijabile — dificultăți pentru realizarea comentariului literar cu clasa a VII-a. Cauzele acestei situații sînt, printre altele, lipsa de experiență a elevilor în receptarea unui asemenea text în proză de o mare densitate psihologică, tentația urmăririi doar a „intrigii polițiste” și insuficiența terminologiei (în fond, a noțiunilor de teorie literară). Pentru simplificarea lucrurilor, *Soarta unui om* este privită, de obicei, în mod diferit, fie ca proză de creație (aceasta de cele mai multe ori), fie ca proză de analiză (supusă, însă, structurii pur narrative). Or, structura narativă a povestirii este determinată nu atît de rigorile prozei de creație, cît de cele ale prozei de analiză.

Dincolo de aparențe, *expozițiunea* cuprinde toată partea întâi și o mare parte a celei de-a doua (pînă la chemarea lui Mărin și a soției lui în alaiul nunții). Explicația acestei delimitări rezidă în prezența personajelor principale: Vasile Luică, al cărui destin dramatic impresionează și care rămîne și în partea a doua o prezență morală, Mărin, care îl substituie în plan real, și Maria, a cărei conduită este efectul acestei prezențe neașteptate, perturbatorii.

Intriga se conturează în urma chemării menționate („O bănuială scurtă îl făcu să tresară pe ceferist”) și se declanșează odată cu întrebarea lui Mărin:

- Dar al dumitale unde e? întreabă Mărin.
- Cine? se miră soacra la rîndul ei, oprindu-se pe scara scîrțitoare [...].
- Maaamăă, ce faci, nu vii? striga ginerele, săltînd bradul.
- Viin, acuş, vin, bîlbîi mulieră palidă, privind bănuitor la ceferist și întrebîndu-l deodată cu voce sugrumată în timp ce urca la loc treptele şubrede.
- N-ai băut ceva azi de dimineață? Mă, femeie, e întreg la minte sau își bate joc de sufletul meu?

Desfășurarea întâmplărilor are loc la nivelul unui amplu dialog între Mărin și nuntași, în cadrul căruia se dezvăluie stările de conștiință ale unor oameni șocați de neprevăzut. Tot dialogul este expresia unui proces psihologic tensionat. Relațiile și influențele ce caracterizează personajele sînt bine gradate. Astfel, Mărin, știindu-l pe Vasile Luică întors acasă, trece prin diverse momente sufletești: o „bănuială scurtă”, nedumerire, „frică de un lucru grozav”, încercarea de a se sustrage privirilor celor din jur, „o groază fără nume”, „o bănuială grea ce se îndesa pe sufletul său ca un nor negru”, enervare, derută, rușine. La rîndul ei, Maria se zbate în nedumerire, pornire investigatoare, „deznădejde plină de speranță”, deznădejde fără speranță, neîncredere în rațiunea lui Mărin, revoltă, dorință acută de certitudine. Și celelalte personaje străbat stări diverse care contribuie la atmosfera agitată: indignare, nașul; curiozitate, soția acestuia și fata Mariei; porniri batjocoritoare și ofensatoare la alții. Toate acestea se acumulează și explodează într-o atitudine flagelatoare („— Huideo, bețivule, neisprăvitule!”), care constituie *punctul culminant*.

Dénodămîntul se produce la intervenția conciliatoare a Mariei, apoi a șefului de post, care echilibrează starea de spirit colectivă. Căutarea și găsirea lui Vasile, apoi prinderea și anchetarea ucigașilor apar ca într-un apendice narativ.

Considerăm că nu blamul lui Ionică („— Nu te lua după nebunu ăsta...”¹) este punctul culminant al nuvelei. Deoarece în prima parte a nuvelei protagonistul era Vasile Luică, iar în a doua Mărin, punctul culminant trebuie găsit în stările lui sufletești, nu în evenimente.

Tenta polițistă a nuvelei, la sfîrșitul căreia e scoasă la iveală o crimă, este evidentă. Tocmai efortul depus pentru descoperirea crimei dă tensiune dramatică. „În fond — spune W. Kayser — nuvela (nuvela în general — n.n.) nu e pur și simplu epică, ea nu zăbovește la tot pasul, ci, prin concentrarea ei asupra evenimentului și tensiunea ei temporală, se apropie de dramatic. Prin aceasta se îngustează și rolul naratorului. El nu poate să divagheze mult, trebuie să relateze concret și se observă din tonul lui că e impresionat el însuși de fiorozenia lumii...”¹.

¹ Wolfgang Kayser, *Structuralismul, Antologie*, București, Editura pentru literatură universală, 1967, p. 120.

Echilibrul părților derivă din poziția protagoniștilor. Ei polarizează atitudinea și impun subordonarea mijloacelor epico-analitice ale scriitorului. Astfel, prima parte a narațiunii se sprijină pe secvențe descriptive (unele portretistice), pe dialog și pe monologul lui Vasile Luică, iar a doua pe dialog și pe monologul — mai puțin relevant — al lui Mărin. Lapidaritatea și siguranța observației psihologice se corelează cu perspectivele temporale. În narațiune se folosește perfectul simplu, care aduce trecutul lui Vasile Luică în apropierea prezentului, dialogul adâncește situarea în prezent, iar monologul aceluiași personaj integrează trecutul individual în prezentul colectiv. Revenirea lui Luică se instaurează prin conștiința lui Mărin (prima parte), apoi, prin Mărin, în conștiința satului. Dificultatea acestui proces de integrare este intuită de scriitor cu mare finețe. Istoria în desfășurarea ei nu se întoarce la trecut, ci îl recuperează din punct de vedere moral și filozofic. De aceea, valorificarea educativă a nuvelei poate fi facilitată prin organizarea unor procese literare. În afară de procesul literar recomandat în manual, mai poate fi inițiat unul axat pe relația Mărin („mincinos” și „smintit”) — nuntași „lucizi” și indignați împotriva lui Mărin). În ambele însă, semnificațiile politice, etice și filozofice (condamnarea războiului, a brutalității și criminalității, a iresponsabilității și neomeaniei, pledoaria pentru respectarea valorilor morale ale societății noastre etc.) trebuie relevate și pe baza *probelor* literar-artistice : declarațiile succinte ale lui Mărin, reacțiile psihice ale auditorilor, cauzele lor profund umane (dragostea și fidelitatea Mariei față de Vasile, solidaritatea sătenilor cu Maria ș.a.), dialogurile aprige, monologurile interioare pline de adâncime, elementele narrative (unele subordonate cerinței de legare a dialogurilor și monologurilor), aspectele dramatice ș.a., ceea ce ar contribui mai mult la educarea estetică a elevilor și la stimularea interesului lor pentru proza psihologică.

ANECDOTE CU TÎLC

Cel mai mare poet

În plină epocă romantică, poșta din Paris fu pusă în mare încurcătură : pe un plic închis era scrisă următoarea adresă : „Celui mai mare poet al Franței”. Șeful serviciului, admirator al lui Lamartine, trimise plicul acestuia. Lamartine nu îndrăzni să-l deschidă și alergă de îndată la locuința lui Victor Hugo. După îndelungi discuții, cei doi mari poeți ai Franței se decid să deschidă plicul. Spre surprinderea lor, textul scrisorii începea astfel : „Scumpul meu Alfred”, iar din conținut și semnătură rezulta că scrisoarea fusese trimisă de Al. Dumas-tatăl lui Alfred de Musset.

(După *Curierul român*)

Un autor de opere complete

Scriitorul Rădu D. Rosetti își amintește, în revista săptămînală de umor *Gluma* (1941), că a debutat cu o epigramă în revista *Vieța* (1894), condusă de Al. Vlahuță și dr. A. Urechia.

Epigrama avea titlul *Unui autor de opere complete* :

„Că operele-ți sînt complete
E lucru netăgăduit ;

Ți-o poate spune magazia
Lui bietu' Socec, păcălit”.

Dr. Alceu Urechia, și el epigramist, a adăugat după cele patru versuri anunțul : „A (au) apărut *Opere complete* de Iacob Negruzzi”. Epigrama a avut succes, publicul a făcut haz, dar Radu D. Rosetti a pățit un mic necaz : Iacob Negruzzi, care-i era unchi, nu i-a vorbit zece ani.

(După *Gluma*)

Publius Vergilius Maro

GRIGORE TANASESCU

S-au scurs două milenii de când, întors dintr-o călătorie de studii în Grecia, s-a stins din viață în portul Brundisium (astăzi Brindisi), la Marea Adriatică, unul dintre cei mai mari poeți ai umanității, bardul latin Publius Vergilius Maro (70—19 î.e.n.).

Alături de Lucrețiu (c. 99—55 î.e.n.), de Horațiu (65 î.e.n. — 8 e.n.) și de Ovidiu (43 î.e.n. — 17 e.n.), istoria literaturii latine și universale înscrie numele lui Vergiliu ca un exponent al lor — operele sale fiind socotite de-a lungul veacurilor modele în multe privințe. Asimilându-și o solidă cultură enciclopedică, după cerințele timpului, trăind frământările epocii sale, Vergiliu ne oferă prin opera sa un tablou complex al lumii antice. Etapele vieții și ale creației sunt marcate de cîte o capodoperă care i-a făcut faima : în tinerețe *Bucolicele*, idile inspirate din viața păstorilor, în anii maturității *Georgicele* (în patru cărți), cîntînd muncile cîmpului, și, în sfîrșit, la amurgul vieții *Eneida*, cea mai vestită lucrare a sa, în care se derulează peregrinările și luptele pe care le-a purtat eroul legendar, troianul Enea, ca să poposească în Italia și să pună temelia gînteii latine.

În fiecare dintre aceste opere, marele poet al latinității plasează în centrul atenției omul, frământările și aspirațiile lui. Nimic nu se realizează fără muncă și luptă, nimic nu se poate crea durabil fără o țință înaltă, fără eforturile susținute de a o ajunge — iată prima lecție de umanism pe care o desprindem studiind scrierile marelui străbun roman.

Chiar atunci cînd Vergiliu își ilustrează versurile pornind de la miturile și legende tradiționale, el are în vedere *actualitatea*, condițiile concrete în care a trăit, realitățile și preocupările veacului său. Păstorii din *Bucolice*, în multe dintre trăsăturile și manifestările lor, în expresia pe care o dau stărilor sufletești, trădează situații specifice de la mijlocul secolului I î.e.n., perioadă în care poetul și-a compus amintitele cîntece pastorale.

În *Georgice*, acest neîntrecut „ghid” artistic al muncilor agricole, poetul latin preamărește truda și vrednicia lucrătorilor ogoarelor și dă o sumedenie de sfaturi, întemeiate pe experiență, despre cultivarea pămîntului și a arborilor ca să rodească bogat, despre creșterea și îngrijirea

animalelor, despre cultura vitei de vie și, în unele dintre cele mai frumoase pagini pe care le-a scris, despre albine. Este semnificativă atenția pe care le-o acordă poetul acestor viețuitoare atât de organizate și de muncitoare, propunându-ne nu de puține ori paralele instructive cu activitățile omului. Remarcăm că și genialul nostru poet Mihai Eminescu, întâlnindu-se în gânduri și în simțirea sa artistică elevată cu Vergiliu, face dese referiri în proza artistică și în articolele sale la traiul și roștul albinelor, relevând, de asemenea, hărnicia și foloasele aduse oamenilor.

Conținând descrierea „aventurilor” lui Enea pe uscat și pe mări, capodopera lui Vergiliu, *Eneida*, constituie un elogiu, la cel mai înalt nivel artistic, adus omului și strădaniilor lui de a birui tot felul de piedici ce-i ies în cale. Potrivit mentalității celor vechi, zeii se amestecau în treburile oamenilor, îi favorizau pe unii și-i năpăstuiau pe ceilalți. Pornind de la aceste credințe, Vergiliu le combate în numele umanismului, arătând că oamenii pot să înfrângă orice adversitate fără ajutorul zeilor și chiar împotriva lor, prin acțiunea lor solidară și prin stăruință fără preget.

„Atîta trudă a cerut să se întemeieze gînta romană” (*Tantae molis erat Romanam condere gentem*) — această frază poetică rostită de bardul latin în cartea I a *Eneidei* ne arată că nimic nu se poate realiza dintr-o dată și fără muncă stăruitoare, întemeiată pe luminile rațiunii și ale cunoașterii, și nu pe credințe deșarte în presupuși zei și în capriciile lor. Raționalismul poetic, al cărui purtător ilustru este Vergiliu, ne relevă o luminoasă perspectivă deschisă spre progres, hărăzită geniului uman, pururea iscoditor și iubitor de bine, adevăr și frumos. Viziunea globală a poetului este optimistă în ce privește viitorul omenirii, în ciuda accentelor sale de tristețe la spectacolul suferințelor omenești. Parcelor, care deapănă firele ce simbolizează „destinul” muritorilor, poetul le cere: „Să toarceți numai secolii fericiți! / Spre onoruri-vine vremea! mîna pașii săi grăbiți” (*Bucolice*, IV, 47 — 48), ca apoi, în același poem, să ne întîmpine aceste cuvinte de gloriificare a omului și a izbînzilor lui, prefigurînd *Oda bucuriei* lui Schiller și Beethoven și încrederea lui Goethe în puterea nemăsurată a omului: „Uite cum de bucurie se cutremură pămîntul, / Bolta lumii, largul mării și văzduhul cel senin; / Uite cită veselie pentru anii care vin!”.

Asemenea urări le face poetul Italiei, vădind și prin aceasta ardentul său patriotism, profunda preocupare pentru prezentul și viitorul neamului său. Remarcăm faptul că în multe alte pasaje Vergiliu face să răsunе în limbajul său poetic neîntrecut calda dragoste de țară, de glia străbună și de oamenii care o fac să înflorească și să prospere. Amintim în acest context stihurile din *Georgice*, faimoasa „Lăudă a Italiei”, în care descrierea peisajului tulburător de frumos se întretaie cu accente de preamărire a oamenilor, a tuturor celor ce au contribuit la gloria pămîntului italic, cum spune poetul: „La noi cetăți sînt răsfirate, semn al muncii noastre, / Durate-n stînci, al muncii meterez și rîuri vezi / Scăldînd cu-argintul lor străvechile cetăți”. În finalul aceluiași pasaj, printre cele mai vibrante din literatura universală, să citim versurile care exprimă recunoștința adresată patriei nemuritoare: „Ție salutul prim îți datorăm, tu, maică, / Cu sînul plin de glorie și de rod — prin fiii tăi — / Ție, pămînt străbun, Tu țară-a lui Saturn, / Îți cînt mărirea-n lupte și în arte; / Un cîntec nou se izvodește acum, / Un imn pămîntului italic”.

Un loc de seamă îl ocupă tineretul, chemat să ducă mai departe făclia progresului și să desăvârșească opera părinților și a străbunilor : „Și tineri vajnici vezi la noi deprinși / Cu munca aspră și cu traiul cumpătat ; / Slăvesc aceștia ce-i de slăvit și dau părinților cinstire“. Cum se vede, stihurile de mai sus redau în expresie poetică concentrată calitățile pe care tinerii de nădejde, viitorul neamului, trebuie să le vădească în toate împrejurările. Lecția transmisă de marele clasic latin, în primul rând tineretului, țintește și înarmarea cu adevărurile științei, așa cum observăm din aceste versuri înălțătoare, exprimând setea de cunoaștere și neînfricarea aceluia care se bucură de luminile științei : „Ferice acela care a putut să afle ale lumii / Legi și începuturi ș-orice teamă, soarta neîndurată / Le-a subjugat, nesocotind și Acheronul nemilos“ (*Felix qui potuit rerum cognoscere causas...*). Nu „foamea blestemată de aur“ (*auri sacra fames*) și nici credințele deșarte în zei fac tăria omului — ne sugerează mereu Vergiliu —, ci creativitatea, „munca necurmată care pe toate le învinge“ (*labor improbus omnia vincit*), chezășuind progresul patriei și al umanității, constituind totodată podoaba, mândria și prima îndatorire a omului.

Tot pe tineri îi are în vedere clasicul latin și în descrierea măiastră a legendei lui Orfeu și Euridice din cartea a IV-a a *Georgicelor*. Orfeu — „tinzînd brațul în deșert“, cum poetizează și Eminescu al nostru, ca s-o cuprindă și s-o readucă la lumină pe Euridice, soața iubită, ce i-a fost răpită de zeii subpămînteni, vrăjmași omului, iubirii sale curate — simbolizează la poetul latin tot setea de cunoaștere și de viață, împotriva zeilor, a cruzilor „tirani, care nu știu ce este îndurarea“.

Din aceste succinte considerații credem că reiese destul de limpede umanismul marelui clasic latin, lecția de adevărată umanitate, dragostea de țară și de oameni, creatorii tuturor bunurilor materiale și spirituale care justifică mândria civilizației și culturii noastre.

Un conținut adînc uman, luminat și exprimat într-un stil elevat, de o puritate clasică — toate acestea fac din Vergiliu unul dintre exponenții și precursorii cei mai iluștri ai artei poetice universale.

Ghicitori despre patru centenare

Mohorît rămase noru
La moartea lui Laie Chioru,
Căci și azi — ca o minune —
Dolnește pe patru strune !

Ploile mărunte, reci
Se cern stranii pe poteci
Și-n acest „Decor“ de „Plumb“
Zboară-un solitar porumb.

Opera lui — realmente —
Fu lansarea de talente...
Mentorul și truditorul
Ce conduse „Sburătorul“.

Aici, pe plai de „mioriță“,
S-au născut și vor rămîne
Din arcuș de-aleasă viță
„Rapsodiile române“.

ION DRAGOMIR-MARGEAN

Lovinescu, azi

(31 octombrie 1881—16 iulie 1943)

EUGEN SIMION
Universitatea din București

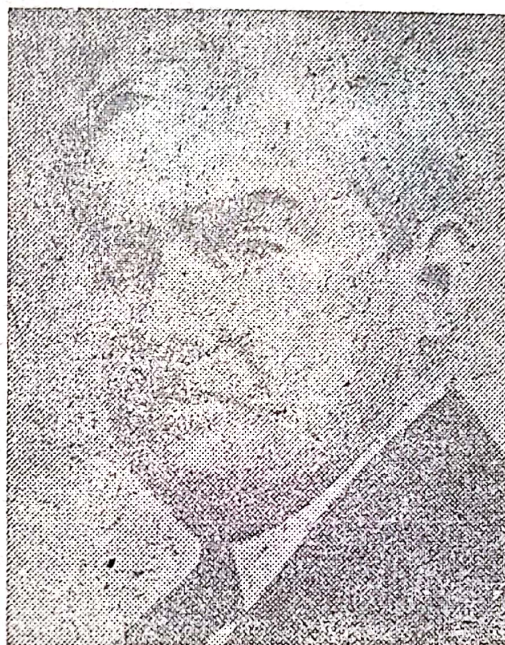
Metodele — ca și módele — mor tinere. Ideile îmbătrînesc repede. Discursul critic trece greu granițele epocii lui. Interpretările critice — chiar cele mai juste sau cu precădere cele mai juste — se banalizează (prin repetiție, acceptare) și ies din zona de interes a publicului. Gustul, în fine, se modifică, marile tragedii de ieri sînt melodramele de azi !

Aceste propoziții — pe care le auzim și le repetăm noi înșine — sînt și nu sînt adevărate. Că sînt adevărate — aproape că nu mai trebuie demonstrat. În cultură acționează, indiscutabil, *legea mutației estetice*, cum a dovedit E. Lovinescu, chiar dacă nu în formele și în proporțiile stabilite de critic, ceea ce înseamnă : un număr de opere se datează, interesul pentru ele scade. Ce rămîne, totuși, dintr-o operă, ce supraviețuiește dintr-un text literar ? Sociologii mai noi (Hans Robert Jauss, printre alții) dovedesc că receptarea estetică este un proces complex ; ceea ce pare azi cu desăvîrșire mort poate să reapară după o vreme, atunci cînd un *orizont de așteptare* favorabil se ivește în calea operei. Operele nu sînt, va să zică, definitiv clasate, împotriva legii mutației estetice acționează o altă lege, tot atît de puternică : s-o numim *legea recuperării estetice*...

Mi-ar fi greu să spun ce pune în mișcare legea din urmă, ce factori intervin și readuc în actualitate opere, mituri, simboluri din trecut. Căci un fapt este sigur : există un număr de elemente care favorizează *revenirea* unei opere, trebuie să existe o stare specială (un *orizont de așteptare*) care face ca publicul unei epoci să primească o carte obosită de timp și de interpretările care au îmbogățit-o sau au sărăcit-o.

Situația este și mai dificilă cînd este vorba de opera critică. Legea mutației estetice acționează, parcă, mai brutal aici. Să luăm cazul lui E. Lovinescu, teoreticianul *mutației valorilor*. Ce se citește azi din vasta lui operă critică ? Care este imaginea sub care circulă criticul după 40 de ani de la moartea lui ?

1. Lovinescu este pentru o bună parte a criticii de azi (criticii fiind cititorii cei mai fideli ai criticilor) un *model moral*. Autoritatea lui în deceniile interbelice a fost mare, autoritatea lui în posteritate a crescut. Lovinescu a devenit un punct de reper, ca Maiorescu. El întruchipează splendoarea și vicisitudinea criticii, orgoliul intelectualului prob, capacitatea de sacrificiu, pasiunea pentru *ce ce vin* în literatură, Lovinescu este,

pe scurt, *criticul* în accepția cea mai profundă a noțiunii. Adică spiritul care prin darurile și onestitatea lui favorizează apariția unei literaturi pe măsura sensibilității estetice a timpului. Într-un veac care a răsturnat totul, un spirit de forță și stabilitate a lui Lovinescu este hărăzit să devină un punct de referință și, încă o dată, un mare *model*. Testamentul lui critic (oel din 1942) spune limpede : nu poate exista critică acolo unde nu există conștiință morală ; nu poate exista o cultură serioasă acolo unde nu există o ierarhie a valorilor ; o literatură care nu se deschide spre *spiritul veacului* moare asfixiată de vanitățile localiste ; să fim, așadar, *sincronici* cu mișcarea de idei din lume, să fim sincronici cu evoluția societății în care trăim ; sincronismul este vegheat, corectat și fundamentat de *diferențierea* pe care o prezintă orice spiritualitate ; să nu ne pierdem cumpătul în fața vremurilor, creatorul poate fi o forță a timpului său...

Mulți au recomandat aceste lucruri. E. Lovinescu le-a și justificat prin propria sa existență. *Viata* criticului se strânge în jurul unei unice, înalte, obsedante pasiuni : *literatura*. Restul nu contează pentru el. Cred că nimeni n-a iubit ca el literatura, pentru că nimeni n-a fost, ca el, în stare să sacrifice totul pentru ea. Ce frumusețe morală, ce tărie în acest spirit elegiac care, ridicându-se împotriva propriului temperament, și-a construit o altă identitate ! Cei care spun că *scriind ne construim pe noi înșine* pot avea în Lovinescu un exemplu, un mare exemplu : Lovinescu s-a construit, realmente, ca personalitate prin *scria*. Literatura a devenit existența lui. Numai de la acest grad de identificare încep să se făurească *modelele*...

2. Lovinescu a fost ceea ce se cheamă un *om drept*. Idealul lui moral este idealul clasicismului : omul onest, adică omul care respectă legea morală, se ține, cum se zice, de cuvânt, își respectă principiile, respectă prietenia și adevărul. O anumită constanță în comportament este obligatorie. *Omul onest* nu este totdeauna previzibil în judecățile lui, dar este previzibil în actele lui fundamentale. Nu va fi niciodată, de pildă, de partea neadevărului, nu va sprijini calomnia, agresiunea nu este arma lui, detestă violența și mitocănia. Omul onest, când ajunge critic, își păstrează *characterul* și nu vrea să strălucească în dauna adevărului. Lovinescu a fost cum l-a numit Ion Barbu, un european la Dunăre.

Pentru mulți, acest tip moral-spiritual este cât se poate de antipatic. Onest, pururi onest, obiectiv, previzibil, liniștit, mereu liniștit ca o apă de cîmpie, un spirit fără puțină nebunie, fără accese de furie, fără gustul de a provoca ? Ce plictiseală ! Se știe doar că geniile nu respectă legea morală, geniul se are pe sine ca model, legea lui este de a nu respecta nici o lege... Arta are totdeauna dreptate, injustiția — dacă este susținută de creație — se impune...

Lovinescu a fost — și este în continuare — contestat din această direcție. „Placidul Lovinescu“, spun adversarii lui. G. Călinescu a scris, în 1937, o serie de articole foarte violente împotriva criticului placid. În contestația lui intră și asemenea propoziții. Cît sînt de drepte ? Lovinescu nu este, înainte de orice, un spirit *placid*. Este un spirit polemic, este un mare polemist în linie intelectuală. *Critica* lui se ridică pe o contestație a tuturor direcțiilor ideologice din literatura epocii. Un fapt esențial. Al doilea : liniștea spiritului lovinescian vine din adîncurile conștiinței lui neliniștite. Este fructul unui mare efort spiritual. Egalitatea de umoare

este, în relațiile cu oamenii, o formă de civilitate. Provocarea lui critică este mai adâncă și plină de mai mari consecințe decât provocările (arta-gurile) spiritelor instabile, pufnoase, mereu ulcerate.

Critica lui Lovinescu contestă, întâi, miturile reacționare ale gândirii, provoacă, apoi, o mentalitate ne-critică de a judeca literatura. Lovinescu are, este drept, un respect aproape religios pentru adevăr. E bine, e rău? Când știm cât de ușor se poate trișa cu vorbele, câte josnicii se pot face în numele talentului, nu putem să nu apreciem această tărie morală de a rămâne în *limitele adevărului*. Frumusețea de a fi drept este, parcă, mai mare decât frumusețea de a fi talentat în injustiție. Lovinescu a făcut dovada că poți fi, în critică, drept cu mare talent.

Rămâne în discuție lipsa lui de nebunie, rămâne ca o veșnică impu-tare pasiunea lui iremediabilă pentru adevăr în cultură. Ce pot să răs-pund? E adevărat, Lovinescu nu-i un spirit capricios, când crede ceva crede pînă la capăt, nu înjură azi ceea ce a lăudat ieri, scrisul lui arată o mare liniște, o mare cumpătare, pagina respiră onestitate și o voință ire-presibilă a spiritului de a fi *obiectiv*. Asta este foarte adevărat. Trebuie să spun însă că, pentru mine, asta reprezintă în critica literară ceva mai mult decât nebunia zgomotoasă, instabilitatea strălucitoare. Într-o lume (lumea literaturii) unde convingerile se schimbă des, o *structură* ca aceea a lui Lovinescu este o mare șansă. Literatura română a avut, din fericire, această șansă.

MAXIME, CUGETĂRI

„Cu cît sînt mai grele, mai dificile obstacolele, cu atît sînt mai necesare tăria de caracter, tenacitatea, perseverența; apatia cu atît mai mult este dăunătoare.”

(L. N. Tolstoi)

„Fără conștiință nici o minte înțeleaptă nu poate trăi.”

(M. Gorki)

„Străduiește-te să-ți faci datoria, și atunci vei afla cît prețuiești.”

(L. N. Tolstoi)

„Trebuie să iubești ceea ce faci, și atunci chiar și munca cea mai aspră se ridică la nivelul creației.”

(M. Gorki)

„Cinstea nu poate fi nici mai mică, nici mai mare; ea este întreagă sau nu

„Cumpătarea e cel mai mare dar al celui înțelept.”

„Lacornul nu zice „ajunge” / Oltu-n gură de i-ar curge.”

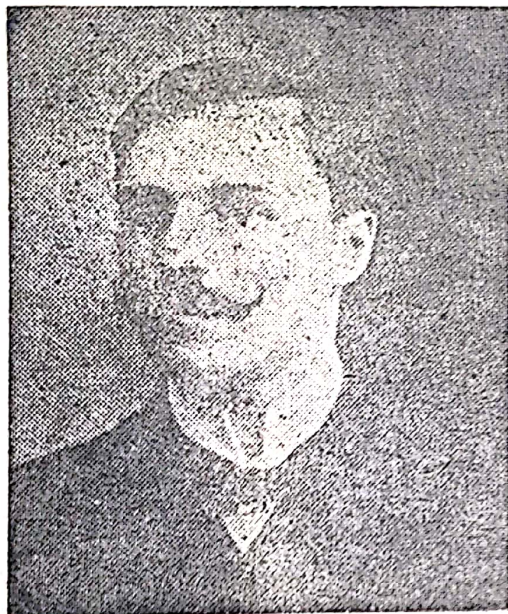
„Nici de prisos, nici de lipsă, ci numai de trebuință să poțtești să dobîndești.”

(Din înțelepciunea poporului român)

Panait Cerna

25 septembrie 1881—3 aprilie 1913

Prof. ION CHEȘCA
Filiala București a S.S.F.

Cea mai scurtă cale între Brăila — „Deltă” — „Mare” este șoseaua ce serpuiește pe la poalele horsturilor dobrogene ale Măcinului și trece prin satul Cerna, în mijlocul căruia o săgeată turistică invită drumeții să viziteze casa memorială „Panait Cerna” :

„Din lume răzlețită și sfioasă,
În rama de salcîmi zăresc o casă”:

(P. Cerna, *Mama*,

Cuprinși de fiorii poeziei, vizitatorii trec pragurile celor trei camere încărcate cu slove și fotografii care le vorbesc despre viața și opera marelui scriitor dobrogean.

În această casă, am cunoscut-o pe mama poetului Cerna în anul 1934.

Atunci am scris *Viața poetului-filozof P. Cerna* (1935).

La o măsuță sub umbrela frunzișului de salcîm — vlăstar al celui din poezia de mai sus — „mama Maria”, cum îi spunea întregul sat, mi-a povestit viața lui Panait, care s-a „bucurat” în copilărie de o iubire „mută”, severă în formă, dar caldă în conținut, așa cum ne-o descrie el însuși în poezia *Mama* :

Și-n casă, într-un colț întunecat,
Văd un copil de mama lui certat,
El miinile și-ntinde spre lertare,
Dar ea-i tăcută și ne-ndurătoare.

Nemîngîiat de nimeni, micuțul Panait adoarme în suspine, dar în miezul nopții „muma pășește-n virful degetelor numai, spre ungherul unde-i doarme odorul” :

Zbucnește făr-zăgaz
Iubirea ei mută

Și plînsul lui obraz
Plîngînd îl sărută.

Spunîndu-i că vreau să scriu o carte despre fiul său, „mama Maria”, cu ochii ca mărgelele, mărunțică, dar vioaie, deși se apropia de șaptezeci de ani atunci, rostea apăsător fiecare vorbă despre neuitatul său fiu...

„Tatăl meu se numea Vasile Tașcu și mama Mita (Dumitra) Tașcu ; amîndoi erau machedoni (macedoneni). Pe mine m-au dat la școala înființată aici, în acest sat, de învățătorul bulgar Panait Stanciof. Cu timpul eu ajunsesem monitorul clasei — toți copiii învățau într-o singură sală. Învățătorul s-a îndrăgostit de mine și ne-am căsătorit. Era cam bolnăvicios, săracul ! Într-o iarnă, s-a dus la doctor la Tulcea, dar pe drum a răcit rău și după ce a venit acasă a mai trăit cîteva zile și a

murit. L-am înmormîntat în cîmîtirul din apropierea bisericii, care, cu timpul, a fost părăsit¹. După cîteva luni, părinții m-au recăsătorit cu Naum Costea, cojocar de meserie, și el tot machedon.

În septembrie — la 25 — în anul 1881, l-am născut pe Panait, căruia l-am dat acest nume în amintirea tatălui său, pe care nu l-a cunoscut : primul meu învățător și primul meu soț, pe care l-am iubit mai mult chiar decît pe mama.

Panait se trăgea la carte. Cînd l-am luat din «moț», el s-a repezit la creion și toți au zis atunci că o să ajungă un om mare și iată că a ajuns².

Și „mama Maria” a avut dreptate, așa cum rezultă din cele ce urmează.

Panait Cerna a urmat școala primară din satul său (Cerna—Tulcea). Peste coronițele obținute în fiecare an s-au adăugat premiile liceului „N. Bălcescu” din Brăila și apoi calificativele „Magna cum laude” la examenele de licență și de doctorat (documente la Casa memorială din satul Cerna-Tulcea).

În anul 1912, Academia Română i-a atribuit poetului Cerna premiul „Vasile Adamachi”².

Ce păcat că urcușul luminos al acestui mare scriitor dobrogean a fost barat brusc la numai 32 de ani de forța implacabilă a destinului său ! (1913).

Admirația pentru el crește și mai mult dacă luăm în considerație împrejurările paupere în care și-a făcut studiile liceale și universitare :

„Tata mort, fără să-l fi văzut vreodată, mama, biata — săracă — eu avizat să dau lecții și să învăț în odăi reci, neprietenoase. Multă vreme am locuit într-o casă de mahala, ocolită de oameni, fiindcă se dusesse zvonul că umblă strigoi prin odăile ei. Îți poți închipui trai în toiul iernii, fără foc, cu uși care abia se închid, cu ferestre lipite cu hîrtie, de fier să fi fost și ți-ar fi intrat frigul pînă în măduvă” (Document păstrat la casa memorială Cerna — Tulcea).

Data fiind starea sănătății sale șubrede, moștenită de la tatăl lui răpus de ftizie, ne-am fi așteptat ca Panait Cerna să fie complexat și să scrie o poezie deprimantă, pesimistă. Dimpotrivă, poezia lui iradiază atîta încredere în viață și atîta iubire de oameni, încît, gîndindu-ne în același timp la viața lui chinuită și la opera sa luminoasă, ne întrebăm :

Cum a putut să steie laolaltă
Atîta chin și-atîta bunătate ?

Un autor de manuale didactice, Gh. Nedioglu, scria următoarele despre poetul P. Cerna în 1935 : „Suflet entuziast în care palpitau toate bucuriile vieții, Cerna a fost numit cu drept cuvînt poetul fericirii umane”.

Scrisă în zorii secolului al XX-lea, opera lui P. Cerna apare ca o dimineată plină de aer curat, sănătos, încălzită de primele raze ale unui soare cald și luminos care va ajuta masele răsculate să „usuce” lacrimile suferințelor, să alunge întunericul și să inaugureze o eră nouă :

Dispară-o lume, tron de tron să ardă ;
Dar nici o lacrimă să nu se piardă
Din plînsul și din sîngele vărsat.

(Zile de durere)

¹ Am văzut atunci (1934) pe monumentul funerar scris : „Aici odihnește... Panait Stanciof din Șumla, decedat în februarie 23 — 1881”.

² Raportul lui Duiliu Zamfirescu, publicat în *Analele Academiei Române*, 1912.

Țăranul lui Cerna este un țăran revoltat, cu „masa-nlăcrămată”,
fără „vită în ogradă”, fără „pită pe covată” :

Proptit în coasă l-am văzut odată
Cu pieptul gol, cu fruntea-nnourată,
Cu pletele în vînt...
Și-alătura cu muta lui minie
Femeia lui părea o vijelie.

(Poporul)

Imaginea țării l-a însoțit pe Cerna, ca și pe Eminescu, pretutindeni :

Mindre-s plaiurile tale, țară mindră între toate,
Și frumos se-ndoaie cerul peste văi și peste sate.

(Poporul)

Poetul evocă cu alt prilej „sfînta umbră de la Turda” :

De-ar amuți în mîna noastră durda,
Ce-ar zice sfînta umbră de la Turda,
A neamului străjer ?
Ce-ar glăsui strămoșii din morminte
Cînd am uita dorințele lor sfînte ?

(Către pace)

Pe unda versului patriotic ne transportă gîndurile apoi spre Bucovina, șoptindu-ne :

Tăceți adînc ! Pășiți ca-n sfînte altare !
Să nu-L treziți din visuri seculare,
Să-și vadă scumpul cuib pe mîini străine...

Lîngă „sfînte umbre” de la Turda și de la Putna, Panaît Cerna așază și umbra „sfîntului” de la Ipotești, cum l-a numit Tudor Arghezi pe Eminescu. În revista *Convorbiri literare* din iunie 1909, Panaît Cerna scria : „Eminescu pornește în lume cu pasul unui semizeu și cu puterea unui cutremur [...]. N-a fost numai un artist fără seamăn. El a fost înainte de toate un apostol [...]. Nimeni n-a cunoscut și n-a scris mai bine limba doinelor și a cronicilor bătrîne”.

Reflexiv și profund, poetul Cerna a scris nemuritoare poezii filozofice, în frunte cu *Plînsul lui Adam*, despre care N. Iorga afirma că poate onora orice literatură străină.

Poet al fericirii umane, Cerna ne-a lăsat poezii de dragoste, care-l așază în rîndul marilor poeți ai iubirii. O simplă înșirare de titluri : *Din depărtare*, *Ecouri*, *Cîntec*, *Printre lacrimi*, *Dor*, *Amor*, *Despărțire*, ne convinge că poetul Cerna a închinat iubirii întreaga lui sensibilitate și concepție despre lume și viață, afirmînd în poezia *Înseninare* :

Din mii de nori ce-au lunecat subț soare,
Putut-a unul să-i răpească, oare,
Căldura, tinerețea, strălucirea ?
E sfînt și vecinic ; ura nu e-n stare
Să năruie tot ce-a clădit iubirea...³

Pentru că Panaît Cerna nu este numai poet, ci și estetician de valoare⁴, ar fi necesară o ediție completă a operei sale.

³ Toate citatele sînt luate din : Panaît Cerna, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1981, ediție îngrijită de I.D. Bălan.

⁴ Panaît Cerna, *Lirica de idei. Eseuri*, București, Editura Univers, 1974.

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”: Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu”, ediția a XXIV-a (Focșani, 13-19 aprilie 1981)

Eminesciana '81

Prof. **DORINA MĂRGINEANȚU**
Liceul de informatică, Timișoara

Orașul de pe Milcov care își leagă numele de momente însemnate din lupta poporului nostru pentru libertate și unitate națională a fost gazda a peste patru sute de elevi români, maghiari, germani — întruniți la faza republicană a concursului de literatură „Mihai Eminescu” — concurs desfășurat în cadrul festivalului muncii și creației „Cîntarea României”. „La această sărbătoare, a talentului și a nobilului sentiment al frumosului, spunea tov. prof. Aurora Stavrache, inspector școlar general al județului Vrancea, se întîlnesc tineri care, din orice colț de țară ar veni și oricare le-ar fi graiul vorbit acasă, sînt uniți prin destin comun, prin aceleași năzuințe de pace și dreptate socială, prin hotărîrea nestrămutată de a fi părtași la edificarea României socialiste, tot mai înfloritoare în viitorul comunist”.

Comisia centrală de concurs, constituită din cadre de specialitate de prestigiu din întreaga țară — cadre didactice din învățămîntul superior și liceal care de-a lungul a zeci de ani au obținut deosebite rezultate în munca cu elevii —, a gîndit și hotărît în comun ca subiectele de concurs să fie expresia capacității de analiză și sinteză a elevilor, să ofere gîndirii creatoare a tineretului o largă deschidere și posibilitatea de a interpreta fenomenul literar în contextul contemporaneității. Generoasele idei ale marilor artiști care au militat pentru o artă pusă în slujba idealurilor nobile ale poporului — cum ar fi acelea ale lui Mihai Eminescu, Nicolae Bălcescu, Nicolae Iorga, Octavian Goga — ne-au fost temelle și îndemn.

Comisiile pentru limba română, maghiară și germană au lucrat într-o permanentă colaborare, stabilind punctele de vedere și străduindu-se să dea concursului o înaltă ținută științifică.

Comisia centrală a încercat să transforme zilele de concurs de la Focșani în rodnice întîlniri de lucru între elevii din întreaga țară pe probleme ca : revistele școlare și stilul de lucru în alcătuirea unei publicații pentru elevi ; manualele școlare și utilitatea lor ca principal instrument de lucru al fiecărui elev în cadrul studiului individual (întîlnire cu autorii de manuale) ; creația literară în școlile din patria noastră și activitatea cenaclurilor și societăților culturale.

Pentru cadrele didactice și inspectorii de specialitate s-au organizat dezbateri pe probleme metodice în legătură cu principalele probleme care confruntă învățămîntul, în special legat de ultima perioadă a anului școlar (recapitularea finală, pregătirea examenelor pentru treapta a II-a de liceu și bacalaureat).

Programul concursului, cuprinzînd și excursii organizate la întreprinderile din județ, la mausoleele de la Mărăști și Mărășești, unite cu spectacole ale tinerilor muncitori, țărani cooperatori, ostași, elevi, a constituit un model de urmat în activitățile din celelalte județe.

Pe marginea unor lucrări nepremiate la Concursul „M. Eminescu“

Prof. LAURENȚIU NICULESCU
Școala generală nr. 110, București

Nu este intenția rîndurilor de față să comenteze expresii și fraze scrise în febra specifică unui concurs, cu atât mai mult cu cît candidații care s-au prezentat la etapa pe țară pot fi socotiți, pe drept cuvînt, cei mai înzestrați minuatori ai condeiului din generația lor.

Există, totuși, în unele lucrări, moduri de exprimare din care se poate învăța ceva, în ciuda unei prime impresii de umor involuntar care colorează uneori greșelile de exprimare. Ca de obicei, cele mai numeroase provin din dorința de a epata prin folosirea unor cuvinte aflate dincolo de orizontul de cunoștințe certe. Astfel, un elev scrie că „poporul oprimat se zvîrcolea sub pecetea nimicitoare a robiei“. O asemenea folosire a cuvîntului *pecete* dovedește că autorul nu-i cunoaște sensul decît din diverse expresii, în care, din păcate, nu este folosit cu sensul propriu (vezi, de exemplu, „pecetea tainei“). Din această cauză, el ajunge să confunde sensul propriu al cuvîntului („semn caracteristic, trăsătură, marcă“, DEX) cu sensul figurat, cel ce apare în „încuiat cu șapte peceti“. Din această confuzie, prelungită în contexte, care nu au a face cu sensul propriu respectiv, se nasc fraze ca aceea de mai sus. Asemenea fenomene sînt mai frecvente decît credem și au la origine, de obicei, comoditatea care ne împiedică să căutăm în dicționar. Evident, nu este vorba în cazul de față de a folosi dicționarul în timpul unui concurs, ci de a învăța cuvintele corect, cît mai puțin „după ureche“ și de a ști care sînt expresiile și cuvintele pe care sîntem siguri și le putem folosi fără să fim expuși la greșeli. Astfel, sensul unui cuvînt, așa cum este dedus dintr-o îmbinare auzită, incorectă sau folosită cu sens figurat, devine pentru noi normă, deci model pentru construcții ulterioare, toate condamnate de la început dacă contextul nu este corect sau se folosește un sens impropriu.

În această ordine de idei, cităm alt exemplu: „Blaga, un scriitor foarte blazat, a scris poezii...“. Fără să se pună problema să luăm în serios cele spuse de elev și să considerăm, deci, ca o opinie personală faptul că Blaga ar fi un poet blazat (= „dezgustat, incapabil de emoții și de sentimente, indiferent“, DEX). Este, pe de altă parte, destul de greu să ne imaginăm contextul din care autorul lucrării ar fi putut deduce un sens compatibil cu numele unui poet.

Cel puțin la fel de neinspirat este și elevul care a construit fraza: „Un popor înainte de toate este un *refugiu*, un loc în care trecutul își spune cuvîntul“. Chiar dacă luăm cuvîntul *refugiu* în sens figurat (= „consolare, alinare, mîngîiere“, DEX) și nu într-unul dintre sensurile proprii (= „retragere dintr-un teritoriu ocupat, loc de scăpare, adăpost, azil, loc pentru pietoni pe partea carosabilă a străzii“, DEX), tot nu înțelegem de ce un popor poate fi un refugiu și mai ales nu se înțelege de ce „într-un refugiu trecutul își spune cuvîntul“.

Alt elev vorbește despre „originile divergente și discutabile“. Probabil că greșeala începe de la alegerea nefericită a cuvîntului *originii* în loc de *origine* (despre *origine* ar fi fost mult mai clar că nu poate fi nici divergentă și nici discutabilă). Este, în orice caz, destul de clar că originile nu pot fi discutabile, ci incerte, chiar dacă dau naștere la discuții controversate. În ceea ce privește *originile divergente* este greu să ni le imaginăm, tot atât de greu cum ne-am imagina *originii convergente*. Se pare că există o tendință generală de a poetiza prin înlocuirea lui *origine* cu *originii*.

De altfel, o altă categorie de greșeli provine din credința nemărturisită că un stil ornat este mai „frumos” decât un stil simplu, care transmite în mod clar ceea ce dorim să spunem. Această concepție este mărturisită de un concurent astfel : „În poezie sînt prezentate și cîteva metafore”. Ca și cînd poezia ar fi o vitrină în care „se prezintă” figuri de stil ; probabil, dacă nu ar fi prezentate, poezia ar fi mai puțin „frumoasă”.

Iată și cîteva consecințe ale unei asemenea concepții : „poetii și scriitorii sînt cifrele literaturii”, „...pe fundalul unei culturi solide, explorabile...”, „cuvintele au fost adevărate muze pentru scriitori”. Nu ne închipuim că elevul care vorbește despre „poetii și scriitori” nu știe că și poetii fac parte dintre scriitori, dar îi pare probabil mai bogată fraza dacă îi desparte în două categorii, chiar și în acest mod arbitrar. Pe de altă parte, ce nevoie era să ni se spună despre scriitori că sînt cifrele literaturii ? Singura justificare ar fi fost o imagine mai amplă în care să se explice bizara comparație, care rămîne cu rol decorativ, ruptă de context și fără să aducă un spor de informație frazei din care face parte. În plus, autorul cuvintelor despre fundalul unei culturi lasă să apară și ignorarea sensului lui *explorabil*.

În aceeași ordine de idei, am întîlnit și un exemplu demn de citatele lui Maiorescu : „Natura cu pletele ei de verdeață l-a atras pe Alecsandri”. Se poate obiecta că Alecsandri cîntă natura și în timpul iernii, timp în care, orice s-ar spune, e „cheală”.

De la alt elev aflăm că „G. Coșbuc precedă rolul răscoalelor din 1907”. Dincolo de întrebarea cum poate un om să preceadă un rol, un efort deosebit cere să ne imaginăm că rolul unui poet poate să preceadă rolul unei răscoale. Dar, după cum sîntem informați în continuare, „același 1907 iscase mai tîrziu o multiplicare a individualității lui”, ceea ce ne face să bănuim că rolul răscoalei se petrecea (sau poate se isca) chiar în individualitatea poetului și s-a sfîrșit cu multiplicarea acesteia, ceea ce e dramatic. În orice caz, sîntem chemați să descifrăm o „minunată chemare la revoltă” în cuvintele lui Coșbuc.

Caz tipic de ornamentare inutilă este următorul : „...iar în literatura română [romantismul] i-a avut pe Gr. Alexandrescu, acel «rege-al poeziei veșnic tînar și fericite» care a fost V. Alecsandri”. Autorul, dorind cu orice preț să ne comunice cum era considerat Alecsandri de către Eminescu, provoacă de fapt o ambiguitate nedorită. Și, pe urmă, ce aduce citatul din Eminescu în acest context ?

Mai complicate și mai triste sînt cazurile în care prețiozitatea și afectarea unor sentimente de admirație se îmbină cu ignoranța, astfel că fraza ajunge să vehiculeze cu mult unor involuntar o informație aproximativă. Astfel, un concurent arată că literatura română a cunoscut după Eminescu „o perioadă de consolidare”, consolidare datorată anilor (!) 1858, 1877, 1907, „care au generat” poeme și proză „cum au fost *Hora Unirii*, *Ostășii noștri* de Vasile Alecsandri, *Descult*, *Să nu uiți Darie* de Marin Preda sau operele lui Sadoveanu”. Lăsînd la o parte formularea, fraza ne aduce aminte de concursurile în care participanții trebuie să găsească un număr de greșeli : ce s-a întîmplat atît de important în 1858, an premergător Unirii, cînd Eminescu avea 8 ani ? cum „a generat” 1858 operele lui Sadoveanu ? ce legătură este între Marin Preda și titlul citat ? nu cumva Marin Preda este și autorul romanului *Descult* ?

O constatare plină de consecințe pentru literatura română și pentru folclorul este aceea a unui elev care ne spune : „Aceste cuvinte ne dezvăluie că poezia are probabil la bază o doină de haiducie neputînd fii (!) considerată doină pentru motivul că are un autor”.

De la alt concurent aflăm că Goga aduce în poezie un spirit ardelenesc, așa cum va aduce mai tîrziu Marin Sorescu. Este probabil vorba despre același Goga care a compus *O scrisoare de la Muselim Selo*, așa cum găsim în altă compunere.

În sfârșit, câteva formulări nerecomandabile care nu au nevoie de comentariu : „...l-a îndemnat pe poet să-l determine pe haiduc a-și împărtăși tristețile acestui animal blind“ ; „poezia sonet reprezintă o odă adusă poeziei“ ; „marele cronicar concepe opera împărțind-o pe fragmente“ ; „Ultimul izvor îi este cunoscut numai poetului care nu spune nimănui care-i ultimul izvor al său“.

Concursurile „Tinere condeie“ și „Pentru sănătate și umanitate“

Prof. dr. TUDOR OPRIS
Liceul Gh. Lazăr“, București
membru al juriului

Faza finală a concursului „Tinere condeie“, aflat pentru pionieri la a XIV-a ediție, iar pentru elevii de liceu la a IX-a ediție, a reunit peste 8 000 de participanți din toate județele țării (circa 2 000 de liceeni și 6 000 de pionieri). Față de ediția precedentă a Festivalului național „Cîntarea României“, juriul a apreciat creșterea calitativă a creațiilor lirice, epice și dramatice, acordînd un mare număr de premii și mențiuni.

Concursul a scos în evidență câteva talente promițătoare din rîndul pionierilor, printre care *Manuela Stoicescu* și *Rozana Ilea* din Oradea, *Livia Buzură*, *Maria Mihali*, *Garofița Rus* din Borșa-Maramureș, *Oana Davidescu* din Brașov, *Irina Vespan* din Craiova, precum și bucureștencele *Raluca Sălișteanu*, *Anita Dragomirescu* și *Ioana Stanciu*. A surprins plăcut modul cum s-a prezentat cenaclul „Vestitorii“ al Casei pionierilor și șoimilor patriei din Borșa-Maramureș, condus de prof. Ion Zubașcu.

Concursul rezervat liceenilor a adus confirmarea unor talente pe care revista noastră le-a lansat în ultima vreme la rubrica „Tinere talente“ (*Bogdan Teodorescu*, *Liliana Stoicescu*, *Nicolae Popescu*, *Elica Drăghici* din București, *Sorina Man* din Buzău, *Monica Fodor* din Hunedoara, *Camelia Petre* din Tg.-Jiu) sau la rubrica „Curier“ din revista noastră (*Maria-Doina Muțiu* din Sibiu).

Printre numele noi ale poeziei tinere descoperite de acest concurs, menționăm pe *Ioan Marian Augustin* din Tulcea, *Luminița Cocos* și *Simona Popescu* din Brașov, *Anca Mizumschi* din Constanța, *Nirvana Ali* din Medgidia, *Manuela Ilie* din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, *Dinu Săndulescu* din Baia Mare, *Constantin Radu*, *Stela Ispas*, *Cristiana Călian*, *David Ioachim*, *Liviu Ion*, *Carmen Matei*, *Lucian Tudorancea*, *Marius Morutz* din București. Juriul a remarcat bogăția tematică, varietatea stilurilor, puterea de invenție lexicală și imagistică a concurenților evidențiați, prezența unor universuri lirice puternice și originale.

În ceea ce privește proza, reprezentanții cenaclului „Săgetătorul“ din București au obținut majoritatea premiilor prin : *Iulian Tiu*, *Nicolae Nistor*, *Mihaela Șchiopu*, *Alina Deaconu*, *Ileana Florescu*, *Ioana Carabăț*, *Gabriela Cojocariu*, *Liliana Nițescu*. Lor li se adaugă *Adriana Gurzău* din Ocna-Mureș, *Elena Constantin* din Ploiești și *Lăcrămioara Vodă* din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej. Cele mai bune proze prezentate la concurs au făcut dovada capacității de investigație sociopsihologică și a îndemnării de asociere a procedeelor realiste cu achizițiile estetice ale literaturii moderne.

Creațiile dramatice s-au orientat cu precădere spre montaje lirice, texte de brigadă și piese scurte inspirate din viața școlară.

A treia ediție a concursului național de creație literară „Pentru sănătate și umanitate“ a reunit circa 1 500 de pionieri și elevi, scoțînd în relief câteva talente,

cum ar fi prozatoarea Lăcrămioara-Camelia Pascu din Bacău și poetele Anca Coșimbescu și Elica Drăghici din București.

Se crease o frumoasă și trainică tradiție : organizarea în fiecare vară a unei tabere de profil, unde își dădeau întâlnire cei mai talentați pionieri și liceeni din toată țara, laureați ai concursurilor „Tinere condeie” și „Mihai Eminescu”. După doisprezece ani de existență, timp în care și-a justificat pe deplin valoarea formativă, tabăra de literatură a liceenilor n-a mai fost organizată din 1979, păstrându-se doar tabăra „Tinere condeie”, organizată cu regularitate de Consiliul Național al Organizației Pionierilor și Șoimilor Patriei.

Se impune acum, când se încurajează creativitatea și când se simte o nevoie din ce în ce mai vie de a se cultiva valorile literare ale limbii române, să se reînființeze această tabără, menită să asigure dialogul viitorilor profesori, scriitori, critici și istorici literari aflați acum pe băncile liceelor patriei noastre.

Concursul interjudețean „George Bacovia”

Prof. GHEORGHE IZBAȘESCU
Casa pionierilor și șoimilor patriei
Gh. Gheorghiu-Dej

În zilele de 26 și 27 iunie a.c., municipiul Bacău a fost gazda celor mai tinere talente (pionieri din clasele V—VIII) venite din mai multe județe ale țării (Bacău, Botoșani, Brașov, Dolj, Galați, Gorj, Iași și Vaslui) să participe la Concursul interjudețean de creație literară „George Bacovia”, acțiune integrată în manifestările omagiale dedicate centenarului marelui poet, organizată, sub egida Consiliului Național al Organizației Pionierilor, de Consiliul județean Bacău al Organizației Pionierilor în colaborare cu inspectoratul școlar județean și revista *Ateneu*.

În cele două zile participanții au beneficiat și de un variat program. Ei au vizitat Casa memorială „George Bacovia”, unde actorii teatrului din localitate au susținut un recital de poezie bacoviană ; a urmat apoi un concert simfonic dat de Filarmonica de stat din Bacău (dirijor Mădălin Voicu, solist Ion Voicu) ; au participat la o întâlnire cu membrii Cenaclului literar „Zburătorul” al Casei pionierilor și șoimilor patriei din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej. După întâlnire, a avut loc o consfătuire pe tema *Creația literară, mijloc de afirmare a personalității copilului*, la care au fost prezenți, în afară de pionieri și profesori din cele opt județe, criticul literar Constantin Călin, redactor-șef adjunct al revistei *Ateneu*, Măndica Mardare, redactor al revistei *Ateneu*, și Viorica Chitic din partea C.J.O.P. Bacău. Consfătuirea și-a propus, spre dezbateri, mai multe teme, printre care : rolul creației literare în dezvoltarea unui limbaj corect și expresiv la elevi și mijloc de educație a voinței, exercițiu al perseverenței ; confesiunea literară, prilej de autoanaliză psihologică, de autocunoaștere a elevului ; ședința de cenaclu, șezătoarea literară și dezvoltarea spiritului de inițiativă la tinerii autori ; metodologia unei „lecții” a cenaclului, metode de stimulare a creației elevilor în afara orelor de cenaclu și altele. Schimbul de opinii, la care au participat Constantin Călin, profesorii Gheorghe Capșa, Stelian Neagu, Alexandru Tion, Mărioara Sușnea, a constituit un fericit prilej pentru tinerii condeieri și îndrumătorii lor de a-și împărtăși unii altora din experiența cenaclurilor sau cercurilor din care făceau parte, experiență pe care, cu siguranță, o vor transmite colegilor din localitățile de unde au venit.

În a doua zi a avut loc concursul. Juriul (președinte poetul Octavian Voicu), după ce a citit cele cinci poezii ale fiecărui concurent (trei pionieri reprezentând un județ), a comunicat rezultatele. Dacă în 1978, la prima ediție a concursului, trofeul „George Bacovia” a revenit pionierei Alina Gabriela Bogza (cenaclul „Zburătorul”

din Gh. Gheorghiu-Dej), acum, la a doua ediție, Alina Bogza a obținut premiul special al revistei *Ateneu*, iar trofeul a fost cîștigat de pioniera Ileana Garoiu de la Școala generală nr. 5, Zărnești, jud. Brașov. Au mai fost premiați (premii în diplome și obiecte) pionierii : Monica Tănase, Daniela Gorea, Fernanda Lhër (Cenaclul „Otilia Căzimir” al Școlii generale nr. 24, Iași), Mihaela Mălăianu (Cenaclul „Speranțe”, Casa pionierilor și șoimilor patriei Sadu-Gorj), Daniela Vilcu (Școala generală nr. 32, Craiova), Ioana Bena, Cristina Ana Lascăr (Școala generală nr. 4, Vaslui), Lidia Elcu (Cenaclul de anticipație „Selenarii”, Școala generală Guranda, jud. Botoșani), Simona Anca Bucuraș (Școala generală nr. 5, Zărnești, jud. Brașov), Corina Tănăsescu (Cenaclul „Vîrsta fericită”, Școala generală nr. 11, Galați).

După acordarea premiilor, participanții, pionieri și profesori, au vizitat Casa memorială „Nicu Enea”, precum și locuri legate de momente din viața marelui poet George Bacovia : casa unde s-a născut, Școala domnească unde a învățat clasele primare elevul Vasiliu D. Gheorghe (avînd în cei patru ani același dascăl, pe învățătorul Nicolae Bibéri), apoi gimnaziul „Ferdinand”, actualul liceu „George Bacovia”, unde acesta a fost elev.

Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu” la a XXV-a ediție

Prof. dr. CONSTANȚA BARBOI
Inspector general în
Ministerul Educației și Învățămîntului

Concursul școlar de limba și literatura română „Mihai Eminescu”, organizat de către Ministerul Educației și Învățămîntului, Societatea de științe filologice și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, cu sprijinul inspectoratelor școlare, a ajuns la a XXV-a ediție.

Retrospectiva edițiilor precedente ale concursului, și nu puține la număr, ne creează satisfacțiile unor împliniri în activitatea comună pentru cinstirea limbii și literaturii române de către mîile de elevi din licee, participanți la diferitele faze ale concursului.

Se cuvine, cu acest prilej, să aducem sentimentele noastre de respect tuturor celor care au făcut să crească an de an calitatea pregătirii elevilor, spiritul de consacrare și ambiție pentru reprezentarea liceului și a județului, pentru depășire și autodepășire. Menționăm numele unor elevi și odată cu ei înțelegînd și pe dascăli acestora, cum au fost : *Ion Pînzaru* de la Liceul „Unirea” din Focșani, *Ion Ivan*, de la Liceul din Buhuși, județul Bacău, *Gheorghe Achim* și *Cristian Bolog* de la Liceul „Ady-Șincai” din Cluj-Napoca, *Irina Airinei* de la Liceul de filologie-istorie nr. 1, București, *Adina Mavrodin* de la Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia”, *Delia Dună* de la Liceul „Ion Creangă” din București, *Adelina Stănescu* de la Liceul de filologie-istorie „C. Dobrogeanu Gherea” din Ploiești, *Corina Chirea* de la Liceul pedagogic din T. Măgurele, județul Teleorman, *Vasile Bralc*, Liceul de matematică-fizică din Miercurea-Ciuc, județul Harghita, *Dan Ardeleanu*, Liceul „Unirea” din Tg.-Mureș și mulți alții, consacrați astăzi în activitatea didactică ; scriitori, ziaristi sau studenți, colaboratori ai revistelor de limba și literatura română pentru profesori și elevi.

Ultima ediție — cea de-a XXIV-a —, desfășurată în patria Mioriței, la Focșani, județul Vrancea, a cunoscut, începînd cu faza pe școală, o participare substanțială. Astfel, la această fază au luat parte 25 954 elevi din licee, evidențiindu-se muni-

cipul București (1 475 elevi); precum și județele Vâlcea (913 elevi), Argeș (880 elevi), Bihor (712 elevi) etc. La faza județeană au fost selecționați și au participat 5 340 elevi, iar la faza republicană 302 elevi. Cifrele reprezintă date de referință în legătură cu selecția și promovarea la etapele concursului a celor mai valoroși elevi. Acest lucru a fost demonstrat la ultima ediție și prin rezultatele obținute la faza republicană, unde, pe lângă o temă consacrată, elevii au fost supuși unui test de valorificare a deprinderilor — pe linia învățămîntului formativ — prin comentarea unui text literar la prima vedere.

Spre deosebire de anii precedenți, majoritatea județelor au primit premii și mențiuni, un număr de 24 județe obținînd medii între 10 și 7 și 17 județe medii între 6,93 și 6,16, evidențiindu-se județele : Cluj, municipiul București, Brașov, Timiș, Dolj, Prahova, Hunedoara, Constanța, Mehedinți, Neamț, Galați, Dîmbovița, Botoșani, Suceava, Vrancea, Satu-Mare, Mureș, Sibiu, Buzău, Argeș, Gorj, Harghita, Maramureș, Teleorman.

Din 302 elevi participanți, 175 elevi au obținut note între 10 și 7, nefiind lucrări notate cu 4.

Pe ani de studii, rezultatele au scos în evidență faptul că la clasele a XI-a și a XII-a rezultatele au fost superioare, elevii făcînd dovada cunoașterii momentelor importante ale literaturii române în contextul literaturii universale, multe lucrări fiind redactate corect, într-o caligrafie frumoasă, cu respectarea regulilor de așezare în pagină.

La clasele a IX-a și a X-a s-a observat că puțini elevi au reușit să păstreze un fir clar în structura compozițională a lucrării, dovedind insuficiente deprinderi în stabilirea unui plan de lucru și în urmărirea acestuia. De asemenea, printre deficiențe s-a mai remarcat la unele lucrări lipsa de unitate a stilului, abuzul de exclamații, interogații retorice, utilizarea unor fraze prea lungi și chiar necunoașterea unor termeni utilizați.

Reținem atenția elevilor asupra unor deficiențe care pot fi dezbătute la orele de limba și literatura română, ele manifestîndu-se nu numai în cadrul concursului „Mihai Eminescu”, ci și cu prilejul altor concursuri și examene. Menționăm printre acestea : cunoștințe insuficiente, informații lacunare care uneori conduc la inexactități și generalități, la superficialitate ; lipsă de discernămint, de deprinderi în realizarea sintezelor, neintegrarea fenomenului general literar în contextul culturii naționale și universale ; stil încă bombastic, greoi, încărcat de epitete, comparații, metafore, personificări, cu multe digresii, de multe ori opositoare ; dificultăți în integrarea noțiunilor de teorie a literaturii (ca instrument de lucru), în interpretarea textului literar, în relevarea valorii textului.

Pentru cea de-a XXV-a ediție a concursului de literatură se cer eforturi sporite în pregătirea temeinică a elevilor, se impune verificarea posibilităților lor de a fi trimiși la etapa finală, ținîndu-se seama că acest concurs are un caracter științific și că nu este un concurs de creație literară. De aceea, nu trebuie confundată exprimarea nuanțată și bogată chiar cu abuzul unei terminologii în care cunoștințele științifice se pierd.

Cu speranța că orice bilanț la un sfert de secol înseamnă și îmbunătățiri organizatorice, comisiile, începînd cu cele de la faza pe școală, vor fi în măsura unui bilanț tot mai îmbucurător, spre binele învățămîntului nostru, în însușirea limbii și literaturii române și, de ce să n-o spunem, de data aceasta și ca un omagiu pe care îl aducem chiar pe meleagurile sale natale marelui maestru al limbii, patronimicul concursului nostru — lăceafăr al poeziei românești — Mihai Eminescu.

Omagiu

Omagiu muncii și tinereții... Omagiu dăruirii și elanului creator... Omagiu perseverenței și încrederii în ce poți face tu... Omagiu hotărârii și dorinței de împlinire... Omagiu bucuriei pentru împliniri și recunoașteri... Sub aceste simboluri se desfășoară multe dintre ședințele cenaclurilor școlare din liceele noastre, cenacluri care strâng, sub ocrotirea pasionaților dascăli de limba și literatura română, pe toți aceia care încearcă să ducă mai departe spiritualitatea în creația literară românească în tot ceea ce are ea mai bun, mai profund patriotic și moral, cu acordurile artisticului modern sau tradițional. Îndrăzneala de a crea este completată de cea de a reda în circuitul valorilor universale — prin traducere — marile realizări naționale, și nu de puține ori reușita acestor încercări este certă.

Așa se întâmplă și la Liceul „Nicolae Bălcescu” din București, unde cenaclul literar sub îndrumarea înimoasei și distinsei profesoare Maria Pavnotescu, doctor în filologie și autor al manualului școlar de limba și literatura română pentru clasa a XI-a, asociază permanent în ședințele sale numele foștilor profesori sau elevi ai liceului, în intenția vădită de a menține permanența ștachetei, alimentând noi și noi generații cu flacăra pasiunii pentru creație și autodepășire.

Sub aceste angajamente, cu scăpărări de scînteii în ochi s-a desfășurat în ziua de 16 martie a.c. una dintre ședințele cenaclului literar al elevilor de la Liceul de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu” din București, ședință care a înscris în paginile realizărilor școlare o reușită de excepție, aceea a fostului elev și membru al cenaclului liceului, Corneliu M. Popescu, pentru lucrarea de excepție care va lărgi trecerea lui Mihai Eminescu în universalitatea binemeritată, printr-o nouă traducere, în limba engleză, a 69 dintre cele mai valoroase creații ale poetului, printre care și *Luceafărul*.

A impresionat în mod deosebit faptul că la ședința jubiliară a cenaclului, președintele Academiei Republicii Socialiste România, academicianul Gheorghe Mihoc, în prezența prof. univ. dr. doc. ing. Iosif Tripșa, secretar de stat în Ministerul Educației și Învățămîntului, a directorului liceului, Ion Giurgiu, a întregului colectiv de conducere a liceului, a profesorilor școlii, a unor cadre didactice universitare, cercetători, specialiști în limba engleză, ziariști, reprezentanți ai Radioteleviziunii române, elevi, a adus la cunoștință acordarea premiului post-mortem al Academiei Republicii Socialiste România elevului Corneliu M. Popescu pentru traducerea în limba engleză a versurilor eminesciene: *Poems, English version by Corneliu M. Popescu*, Editura Eminescu, 1978. La muzeul liceului a fost creat colțul elevului *Corneliu M. Popescu*, mărturie pentru generațiile viitoare. (Vezi fotografia de față).

Tragicul cutremur de la 4 martie 1977 a făcut ca la acest jubileu Corneliu să fie prezent prin tatăl său — și el un pasionat al științei, Mihail Popescu — fără Corneliu și mama sa... Colegii de promoție, de clasă și cenaclu — cei mai tineri membri, profesoara îndrumătoare a cenaclului, Maria Pavnotescu — au evocat în cuvinte de o rară sensibilitate activitatea și personalitatea lui Corneliu, a cărui pasiune pentru literatură se împletea armonios cu pasiunea pentru științele exacte, pentru medicină, fiind subliniate perseverența, încrederea în reușită și mai ales munca obositoare pentru realizarea, nu ușoară la cei 18 ani ai lui, a ceea ce specialiștii susțineau cu mîndrie patriotică, corespondențele dintre geniul eminescian și destinul lui Corneliu.

Cităm cîteva asemenea sublinieri: Monica Pillat, în *Contemporanul* din 12 mai 1978:

„În comparație cu tălmăcirile de pînă acum ale lui Pankhurst, Cuclin, McGregor Hastie, traducerile lui Corneliu M. Popescu au avantajul de a fi mai

consonanțe cu spiritualitatea românească, ceea ce determină o transmitere mai autentică a mesajului poetic“...

Andrei Bantaș, în revista *Argeș*, iunie 1978 :

„Chiar cu riscul de a greși, aș spune că, dacă în alte domenii se nasc mereu genii, un geniu al traducerii încă n-am cunoscut înainte de Corneliu M. Popescu. Identificat pînă și prin destin cu Eminescu, dar cunoscut abia după moarte, ne amintește poate și mai mult de steaua care «Era pe cînd nu s-a văzut / Azi o vedem și nu e»“.

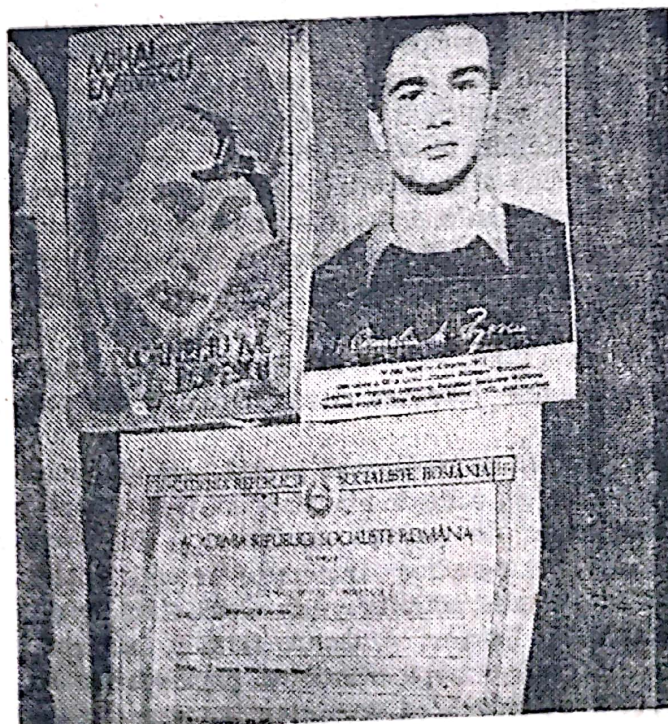
Aprecieri elogioase au publicat toate ziarele, revistele de specialitate, *Scînteia tineretului*, *Analele Universității din Timișoara*, reviste școlare etc.

Articolele apărute susțin afirmațiile citate, precum și sublinierile referatului lui Ștefan Stoenescu (cadru didactic la Universitatea din București și membru al Uniunii scriitorilor), referat prin care se propune decernarea titlului de membru — post-mortem — al Uniunii scriitorilor din Republica Socialistă România :

„Cu un inegalabil instinct poetic, Corneliu M. Popescu selectează sintagma poetică de cea mai autentică rezonanță, imaginea de mare plasticitate vizuală, sonoră, kinestezică. Melopeea eminesciană află în Corneliu M. Popescu pe cel mai afîn transpunător al ei. Rar se întîmplă, dar se întîmplă, ca un interpret de geniu să redimensioneze o partitură peste care s-a așternut colbul glosărilor mediocre. Sergiu Celibidache a demonstrat, de fiecare dată, sub cupola Ateneului Român forța magică. Este și cazul versiunii engleze a poemelor lui Mihai Eminescu în tălmăcirea strălucitoare datorată lui Corneliu M. Popescu, pagină de referință pentru cei ce vor veni“.

Rîndurile de față, dragi elevi, sînt o invitație din suflet adresată vouă tuturor de a îndrăzni cît mai mult și cît mai solid pentru ca în liceele noastre, în cenacuri, la concursurile „Mihai Eminescu“, „Tinere condeie“, sesiunile naționale de referate și comunicări să adăugăm noi și noi contribuții, omagîind prin gestul dăruirii noastre pe fostul nostru coleg Corneliu M. Popescu și dînd tineretului voastre noi dimensiuni spre bucuria dascălilor și părinților voștri, a țării întregi, care vă ocrotește și vă încurajează gîndurile adolescenței spre împliniri și mai cutezătoare.

CONSTANȚA BARBOI

În așteptarea noilor numere ale publicațiilor elevilor din anul școlar 1981—1982, consemnăm, în cronică de față, apariția câtorva reviste despre care am mai discutat cu diferite prilejuri, ca și a unora pe care le amintim pentru prima dată. Din această ultimă categorie face parte revista *Catarge la orizont* a liceului militar de marină „Alexandru Ioan Cuza” din Constanța. În primul ei număr, definind profilul „Catargelor”, colegiul de redacție menționează că revista „își va deschide larg paginile pentru creația literară, artistică și tehnico-științifică a elevilor”, „va promova... ideile înaintate, noi”, „va face din paginile sale o tribună a muncii pasionate, a conduitei elevate și a spiritului revoluționar”. Cele două numere sînt, în mare măsură, o expresie convingătoare a obiectivelor și aspirațiilor mai sus consemnate.

Reviste de prestigiu, ca *Sînziana* a Liceului „Zinca Golescu” din Pitești și *Țara visurilor noastre* a Liceului „Emanuil Gojdu” din Oradea, au închinat numere festive glorioasei aniversări a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român. Din publicația piteșteană — mereu bună și frumoasă — remarcăm, printre altele, florilegiul poetic dedicat patriei și partidului, publicat sub semnăturile unor elevi de ieri și de azi: *Iulia Mihaela Anghel, Oana Diaconu, Marin Bălan, Maria Magdalena Grigore, Simona Aron, Anca Alexandru, Liviu Aurelian Roșu, Liviu Ștefănescu, Ionel Ion Durac*, precum și cele două pagini de „poezii de la colegii din țară”, în coloanele cărora semnează elevi ai liceelor: „Octavian Goga”-Sibiu, „D. Bolintineanu”-București, „Andrei Mureșanu”-Dej, „Ady Endre”-Zalău, „Al. Moghioroș”-Oradea, „C. D. Gherea”-Ploiești, „Ady-Șincai”-Cluj-Napoca, „Unirea”-Turnu-Măgurele ș.a.

Revista din Oradea impresionează prin numeroasele articole, evocări, însemnări, reportaje, poezii etc. consacrate gloriosului jubileu. Din suita de titluri, cităm: *8 Mai 1981, Marile sărbători, Comunistul, Primăvara celor șase decenii, Cincisprezece ani-lumină, Partidului. — slavă și recunoștință. Trepte și tradiții în organizarea mișcării muncitorești din România, Aspecte din lupta comuniștilor orădeni în perioada septembrie-octombrie 1944, Partidul Comunist Român — organizatorul și conducătorul operei de construcție socialistă, De vorbă cu istoria.*

Ultimul număr al revistei *Gaudeamus* a Liceului „Lucrețiu Pătrășcanu” din Bacău se deschide cu o cronică închinată celor douăzeci de ani de existență a acestei instituții de învățămînt. În acest timp, „mii de elevi — se spune în articol — au gustat din marea epopee a civilizației, s-au adăpat la izvorul nesecat al culturii și științei românești și universale. Prin munca plină de dăruire a profesorilor liceului, elevii au învățat să prețuiască munca, să slăvească pămîntul românesc plin de jertfe, să slăvească țara, să cîntorească imnul de pace, marea epopee a soarelui și a lumii, bucuria sufletească a împlinirilor și a demnității umane”. La toate acestea — adăugăm noi — a contribuit, fără îndoială, și revista *Gaudeamus*, care și în acest număr realizează o imagine reprezentativă pentru viața școlii, pentru frămîntări, năzuințe, împliniri.

Un interesant portret se realizează celui „om de mare valoare intelectuală, un om de vastă erudiție și cultură marxist-leninistă”, care a fost în același timp „un remarcabil conducător de partid” — Lucrețiu Pătrășcanu; emoționante sînt extrasele din „notele autobiografice” introduse în cuprinsul portretului.

O revistă cu îndelungată activitate este *Orizonturi*, aparținînd Liceului de filologie-istorie „Unirea” din Brașov. Ultimul număr, tipărit în limba română și maghiară, se distinge printr-o bună orientare, prin varietate tematică, prin preocupare deosebită pentru valorificarea creațiilor literare ale elevilor școlii.

O culegere de proză și poezie — încercări merituoase în mare măsură — este revista *Muguri* (nr. 3/1981) a elevilor de la Școala generală nr. 5 din Piatra-Neamț.

Urăm succes tuturor colectivelor redacționale în munca de elaborare a revistelor școlare în noul an de învățământ !

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BRĂNEȘTI

Și dacă totuși ne vom pierde printre vise și vom rătăci prin amintiri, am învățat cel puțin să credem că nimic din noi nu se pierde, că totul rămâne mărturia setei de cuprindere a unor suflete însetate de tot ce este frumos și adevărat. Există în fiecare adolescent, în fiecare tânăr nevoia fundamentală de a dezbrăca lucrurile de aparent, de a scormoni până la minereu, spre a găsi simbul de răspuns la întrebările pe care fiecare dintre noi și le pune cu dezinvoltură specifică vârstei.

Școala este unul dintre lăcașurile, și poate cel mai important, care ne ajută ca scînteia ce ne bîntuie sufletul să devină și să rămînă flacără, flacără născătoare de har pentru lumina vieții.

În cadrul liceului nostru funcționează din anul 1970 un cenaclu literar-artistic cu care am reușit azi prin muncă susținută și pasiune să ne mîndrim. La cenaclu participă pasionați tineri creatori, care prezintă creațiile lor : poezie, proză, muzică, pictură, grafică.

Am avut printre noi invitați de onoare, ca : Cezar Baltag, Gheorghe Pituț, Lucian Dumitrescu, Nicolae Dragoș, care au citit elevilor fragmente din lucrările lor, răspunzînd cu răbdare și tact la fiecare întrebare și ascultînd la rîndul lor încercările tinerilor de aici. Li se putea citi în ochi mirare și bunăvoință, încredere și totodată admirație. Momente unice, care reprezintă de multe ori începuturi de destine.

Este mai mult decît bine, este o datorie imperios necesară ca în fiecare liceu să existe astfel de grupări literar-artistice avînd drept scop stimularea creativității adolescenților de azi și, de ce nu, oamenilor condeiului de mîine. Sînt poate pretențioase aceste cuvinte ale mele, dar toți marii creatori au început așa — timid, neîncrezători în potențialul și mesajul actului lor... și deodată un glas, unul singur din atîtea, a reușit să spargă zăgăzurile, să prăbușească prin forța unui verb muntele de cuvinte, descoperind aurul alb — metafora.

Învățăm să scriem, să citim, să facem calcule matematice complicate, să cunoaștem lumea în toată măreția ei. Învățăm să credem în om, în viață. De aceea simțim nevoia unor asemenea întâlniri ; pentru a ne cunoaște dincolo de ce sîntem zi de zi, să ne privim cu ochii dinlăuntru spre a ne respecta cu adevărat.

MARIN MICU

Liceul agroindustrial Brănești,
sectorul agricol Ilfov

CONSTANȚA

Cercul de limba și literatura română al Liceului agroindustrial Palas-Constanța a fost constituit inițial ca un simplu cerc de creație. Încercările noastre erau naive și așteptau încurajare. Numărul simpatizanților a crescut și odată cu el și problemele ce se cereau a fi discutate. De aceea, în toamna anului 1980 s-a trecut la diversificarea cercului nostru pe secții : sinteze (coordonator : prof. Tudorița Enciu), creație (coordonator : prof. Ștefania Cornescu), probleme ale cultivării limbii române

(coordonator : prof. Felicia Zariciu). S-au format mici grupe de conducere pe secții (de la 2 la 5 elevi, în funcție de numărul membrilor înscriși la secția respectivă), din care apoi s-a constituit colectivul de conducere al cercului de limba și literatură română. Entuziasmul asociat muncii sîrguincioase ne-a condus spre obținerea unor rezultate deosebite ; am prezentat în ședințele noastre lucrări de sinteză, urmînd planul întocmit la sugestiile și sub îndrumarea tovarăsei profesoare Tudorița Enciu (s-au remarcat elevele Mariana Ciubotaru cu lucrarea : *Patriotismul poeziei românești*, Paraschiva Căscătău cu lucrarea : *Goga în timp și spațiu*), poezii și încercări de nuvele (menționăm elevii Claudia Miron, Ludmila Ispășeanu cu o frumoasă poezie închinată Unirii, Victor Ghelase, George Stoian). În cadrul celei de-a treia secțiuni a cercului nostru, un colectiv de elevi din clasa a IX-a E, condus de prof. diriginte Felicia Zariciu și ajutat de alți elevi din anii mai mari au inițiat o temă de cercetare, *Stil și limbaj în operele marilor noștri scriitori*. Finalizarea a avut loc abia la sfîrșitul trimestrului al doilea, cînd într-o ședință deschisă au fost prezentate lucrările selectate în ședințele anterioare ale secției. Nu a fost deloc ușor ; am muncit mult, am citit mult și atent. Permanent am colaborat cu profesoara coordonatoare și i-am prezentat periodic fișele noastre. La ședința deschisă am prezentat lucrările : *Limbajul poeziei eminesciene* (Mariana Georgescu și Margareta Tudor), *Stilul narațiunii la Sadoveanu* (Gabriel Pîslaru).

În cadrul cercului am organizat procese literare la *Moara cu noroc* de Ioan Slavici (colectivul clasei a IX-a, condus de elevele Melania Simion, Mi-rela Cacioianu, Virginia Sanda, Aurica Bandula ; la *Catastrofa* de Liviu Rebreanu (colectivele claselor a X-a D și a X-a A), precum și dezbaterea-seminar : *Tradițional și modern în „Mistrețul cu colți de argint“* de Ștefan Augustin Doinaș, realizată de colectivul clasei a XVII-a.

Am realizat și cîteva ședințe literare omagiale închinare centenarului nașterii lui Octavian Goga, aniversării a 60 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român, centenarului nașterii lui George Bacovia.

Elevi ai liceului nostru au lucrat doi ani la un glosar de termeni de specialitate, încercînd să demonstrăm că și în cadrul unui liceu agroindustrial se pot întreprinde asemenea cercetări. Am pornit de la o operație simplă, de selectare a termenilor din specialitatea veterinară și zootehnie (și aici trebuie să menționăm activitatea elevelor Gabriela Drăghici, clasa zootehnie, și Carmen Stoica, clasa veterinar) din manualele școlare, care apoi au fost notați pe fișe, urmînd să li se adauge sensul și contextele deosebite în care apar.

În acest scop s-au folosit dicționarele de specialitate, cele explicative și de neologisme, precum și lucrări de specialitate. Colectivul de elevi a reușit să grupeze, în ordine alfabetică, fișele completate ale viitorului glosar. Astfel, activitatea noastră se concretizează ca o mică cercetare interdisciplinară.

Pentru viitor, dorim să dezvoltăm activitatea cenaclului. Căutăm cu febrilitate un nume pe care să-l dăm cenaclului nostru și care să ne reprezinte cît mai bine. Atunci cînd poeziile scrise vor fi rostite în cenaclul nostru și apoi pe marea scenă a „Cîntării României“ (anul acesta ne-am calificat la faza pe municipiu la recitări — eleva Gabriela Drăghici — și la teatru, cînd lucrările prezentate aici vor reuși să ia drumul spre „examelele“ mai mari ale sesiunilor de comunicări, cînd micile noastre teme de cercetare vor deveni „mari“, atunci vom putea fi mîndri de noi înșine, alături de profesoarele noastre, care ne îndrumază cu multă dăruire și abnegație.

Va trebui să muncim din ce în ce mai mult, în speranța că unele dintre visele noastre se vor realiza prin noi și cu noi : o revistă a liceului nostru, — fiica

tinăra a bătrîmului lăcaș al muncii și realizării prin muncă, a satisfacțiilor și împlinirilor năzuințelor noastre adolescente.

GHEORGHITA HIRIZESCU, IULIANA PASCU
Liceul agroindustrial Palas-Constanța

REȘIȚA

Odată cu începerea noului an școlar au fost reluate și activitățile cercurilor literare și științifice ale Liceului de matematică-fizică din Reșița. Printre acestea se numără și cercul literar „Mihail Sadoveanu” al elevilor din clasele a IX-a, clase de istorie-filologie și matematică-fizică. Cercul își propune să stimuleze creațiile originale ale elevilor și să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor de limbă și literatură română.

O preocupare principală a cercului nostru a fost aceea de a întocmi programul activității pe întregul an școlar, căutînd ca, prin tematica inclusă, să răspundem unor preocupări ale membrilor săi, să îmbinăm clasicul cu modernul într-un mod atractiv și interesant.

Ne-am propus ca, în fiecare ședință a cercului nostru, elevii să-și prezinte creațiile lor originale (poezii, eseuri, mici compoziții literare). Astfel, în ședința din luna septembrie s-a sărbătorit centenarul „G. Bacovia”. Cu această ocazie, elevul Ion Almășan a prezentat un material despre poet, în care a surprins aspecte ale tematicii bacoviene. În ședința din luna octombrie, eleva Luciana Adamescu a făcut o incursiune în literatura română veche, vorbind despre *Realitate și ficțiune în „Istoria ieroglifică” de D. Cantemir*. Unii elevi, membri ai cercului, au citit din creațiile lor poetice, ca, de exemplu, Gabriela Boer, Luciana Adamescu, sau încercări de dramaturgie: Simona Cocîrlă, Gabriela Boer, Dana Bănciulescu.

În luna noiembrie a.c., alături de evocarea personalității lui Mihail Sadoveanu, al cărui nume îl poartă cercul, elevii și-au propus să urmărească *Chipul lui Ștefan cel Mare în literatura română*, iar în luna decembrie se va organiza o sesiune de comunicări științifice dedicate centenarului nașterii lui „Eugen Lovinescu”.

Nu vor fi neglijate nici problemele de limbă și stil: *Valori stilistice ale substantivului sau Relația dintre omonimie, polisemie și sinonimie* sînt doar două titluri de teme pe care ne-am propus să le dezbatem.

În acest fel, credem că vom stimula pasiunea elevilor pentru cercetare, pentru creația originală. Nu uităm nici valoarea educativă a acestor activități: *cultivarea dragostei față de frumusețile limbii și literaturii noastre*.

Prof. dr. DOINA ILIASA-FRIGURA
Liceul de matematică-fizică, Reșița

SATU-MARE

Membrii cercurilor literar-artistice din cadrul Liceului industrial nr. 6 din Satu-Mare au desfășurat în anul școlar 1980—1981 o bogată activitate.

Dintre numeroasele acțiuni întreprinse în cadrul cercurilor amintim Simpozionul omagial O. Goga, sesiunea de referate și comunicări dedicate scriitorilor O. Goga și G. Bacovia, prezentarea montajului literar-artistic *Sintem aici de două mii de ani* etc. În cadrul sesiunii de comunicări s-au remarcat elevele Maricica Berețchi, clasa a XI-a A, și Daiana Curteanu, clasa XI-a A, care au luat premiul I — respectiv premiul II — la faza județeană.

Eleva M. Berețchi a reprezentat județul la sesiunea națională de la Timișoara cu comunicarea *Motivul timpului în poezia lui M. Eminescu și G. Bacovia*.

Cenacul literar „Muguri” a organizat o interesantă și instructivă întîlnire cu scriitorii sătmăreni: Dorin Sălăjan și George Vulturescu. Dezbaterile care s-au

purtat pe tema : *Patriotismul — coordonată fundamentală a poeziei actuale* a antrenat un număr mare de participanți.

Membrii cercului dramatic au prezentat piesa *Adolescentul* de H. Lovinescu, obținând locul II la faza județeană în cadrul Festivalului „Cîntarea României”, iar recitatoarea Maricica Beretchi a obținut cu balada populară *Miorița* — variantă sătmăreană — locul II la faza națională.

În perioada vacanței dintre 30 iulie și 13 august a.c. membrii cercurilor literare au avut posibilitatea să urmeze drumul eroilor lui Sadoveanu din *Baltagul*, să viziteze casa memorială „O. Goga” de la Clucea, G. Bacovia din București, să între în muzee, să admire monumente și statui din orașe ca : Cluj-Napoca, Constanța, Piatra-Neamț, București etc.

MARICICA BERETCHI

SOVEJA — VRANCEA

Desfășurîndu-și finala în județul Vrancea, la Focșani, cea de-a XXIV-a ediție a Concursului „Mihai Eminescu” a antrenat, alături de ceilalți elevi vrînceni, și pe elevii școlii generale din Soveja, școală ce poartă numele geografului și scriitorului Simion Mehedinți.

Aici, în locul unde s-a născut *Miorița*, unde s-a născut Simion Mehedinți, întemeietorul școlii moderne de geografie, unde fiecare palmă de pămînt „mustește de sevă istorică”, amintind prin masoleul ridicat și prin mănăstirea zidită la 1645 de Matei Basarab de glorioase timpuri, aici unde fierbinte e vatra și *Miorița* se mai cîntă, unde, păstrîndu-și cu mîndrie zestrea sa spirituală, tradițiile, obiceiurile, portul și jocul, oamenii și alături de ei și noi, tinerele vîrstare, ridică o Sovejă nouă, membrii cercului literar și ai cenaclului literar-artistic și-au primit oaspeți cu flori și au prezentat o frumoasă evocare în fața școlii și pe treptele mausoleului Soveja, evocare ce și-a tras seva din însăși istoria locului, din tradiția literar-folclorică.

Această întîlnire a fost și rămîne pentru noi un îndemn pentru a veghea la „creșterea limbii românești și-a patriei cînstire”.

MACARIE LUIZA-CODRUȚA
Școala generală „Simion Mehedinți”

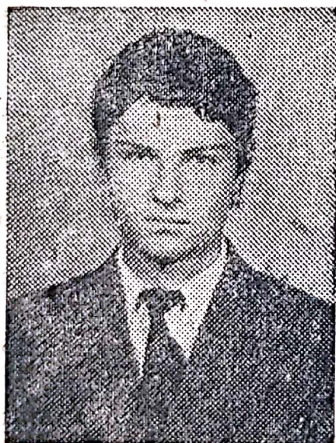
În toamna acestui an, cu prilejul cercurilor pedagogice ale profesorilor de limbă și literatura română, trei filiale ale Societății de științe filologice au obținut realizări ce merită să fie evidențiate : filiala *Suceava* a transformat, cu aprobarea Biroului Consiliului de conducere al S.S.F., subfilialele *Fălticeni* și *Rădăuți* în filiale, iar filialele *Buzău* și *Satu-Mare* au înființat subfiliale în județele respective : Buzău la *Pătîrlagele*, Satu-Mare la *Negrești*. Le urăm succes în activitatea de perfecționare a învățămîntului filologic de toate gradele. Subfilialele *Odorheiul Secuiesc* și *Cîmpulung-Muscel* se pregătesc să devină filiale.

MARIAN AUGUSTIN
IOAN

S-a născut în 1962 la Tulcea. Este elev la Liceul „Spiru Haret” din același oraș. A obținut premiul I la Concursul național „Tinere condeie”, ediția 1981. A publicat în presa locală și în antologia *Excelsior*.

LUCIAN
TUDORANCEA

S-a născut la 1 aprilie 1963 în București. Este elev la Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” din capitală. A obținut premiul III la ediția 1979 și premiul II la ediția 1981 ale Concursului național „Tinere condeie”. A publicat în *Luceafărul* și în antologia *Săgetătorul*.

Din creațiile elevilor premiați la
Concursul „Tinere condeie”, ediția 1981

Cuvinte

Mi-am adâncit palmele
în marea de cocori uitați
de fostele toamne
în mine.

M-am întrebat apoi :
de ce cresc copacii
cu bulgări de vise
în locul frunzelor ?

Și de ce plîng oamenii
iarna cînd ninge
a toamnă dezmoștenită
de vreme ?

Nimeni nu poate ști,
nici măcar tu,
de acolo de unde ești închisă
în lacrima unei pietre...

Adînc

Caii de lemn
Au murit la un semn.
Tăcută durere
Și calmă cădere.
În fibra căruntă,
Privirea ta frîntă,
Ascusă în vînt.
Mîinile sînt
Așa cum le-am vrut.
Ochiul pierdut
În marea rotire
Și-n despărțire,
Mai albi și mai ficși
Sau poate mai triști.

Simfonie

DAN MANOLE

Liceul de științe ale naturii
Galați

Cu orice fel de gânduri îmbătrînesc mai mult
Topindu-mi constelații în roșia hîrtie
A inimii, pe care în iarnă o ascult
Cum cîntă pentru oameni o nouă simfonie.

Și sincer mi se pare că-nvolburat și greu
Danubius geme-n vaduri ținîndu-se de pîntec
Dar deslușesc în vaiet ofensa unui zeu
Ce-și cere unda nouă să i-o aștern în cîntec.

Sonoritatea stelei arzîndă în înalt
Și vuietul de flăcări dansînd pe guri de seceri
Giganticele funii de piatră și asfalt
Transportă zvon de zare și vuiet de întreceri.

Ascultă deci : în dangăt, înflăcărare-adînc
Cuptoarele respiră și mestecă văpaie
Și pare că de boabe hambarele se frîng
Gemînd de greutatea rodirilor din ploaie.

Cu orice fel de gânduri îmbătrînesc mai mult
Topindu-mi constelații în roșia hîrtie
A inimii, pe care în iarnă o ascult
Cum cîntă pentru oameni o nouă simfonie.

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

Sinteze de limba română

Ediția a doua, revăzută și mult îmbogățită. Coordonator și autor principal THEODOR HRISTEA. Editura didactică și pedagogică, București, 1981, 279 p.

Reeditarea, după aproape zece ani, a *Sintezelor de limba română* este încă unul dintre evenimentele editoriale pe care le semnalăm în activitatea Editurii didactice și pedagogice, preocupată și de această dată să ofere profesorilor, elevilor și publicului larg un instrument de lucru necesar, o nouă și binevenită lucrare normativă.

Ca și prima ediție, apărută în 1972, ediția de față, revăzută și mult îmbogățită, a fost elaborată de cadre universi-

tare și din cercetare¹, competente și cu o largă experiență didactică, factor esențial pentru obiectivul pe care și l-au propus : „lucrarea noastră se adresează elevilor din clasele mai mari, candidaților la examenul de admitere în facultățile filologice și în mod special profesorilor care predau limba română ori se pregătesc pentru obținerea definitivatului și a gradelor didactice superioare” (p. 3).

¹ Lucrarea a fost întocmită de următorul colectiv : Mioara Avram, Grigore Brâncuș, Gheorghe Bulgăr, Georgeta Ciompec, Ion Diaconescu, Theodor Hristea, Rodica Bogza-Irimie, Flora Șuteu. Coordonator : Theodor Hristea.

Cele 15 subdiviziuni mari ale lucrării cuprind material teoretic și ilustrativ referitor la lexic, fonetică, gramatică, ortografie și cultivarea limbii.

În ansamblul lucrării, un larg spațiu este rezervat problemelor de vocabular ; cu competență și cu claritate sînt prezentate bogăția lexicală a limbii române, structura și evoluția lexicului românesc, principalele categorii semantice (sinonimele, omonimele, antonimele și paronimele), precum și diferitele tipuri de arhaisme și de regionalisme. Analizîndu-se procedeele de îmbogățire a vocabularului, o mare atenție a fost acordată mijloacelor externe (împrumuturi lexicale vechi, împrumuturi lexicale neologice, calcuri lingvistice), ca și mijloacelor interne (derivarea cu prefixe și cu sufixe, compunerea, schimbarea valorii gramaticale). Nu au fost omise nici problemele de fonetică și de fonologie, ca, de pildă, sunetul în raportul lui cu fonemul, sistemul fonologic al limbii române, alternanțele fonetice, hiatul, accentul și altele, după cum nu lipsesc nici introducerea în studiul ortografiei și principiile ortografiei românești actuale. În capitolele referitoare la morfologie, într-o foarte sistematică prezentare, sînt înfățișate și discutate părțile de vorbire flexibile (substantivul, articolul, adjectivul, numeralul, pronumele, verbul) și părțile de vorbire neflexibile (adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția).

Definiția sintaxei, unitățile și diviziunile ei (propozițiile, părțile de propoziție, fraza și tipurile de frază), raporturile de coordonare și de subordonare, legătura dintre morfologie și sintaxă, punctuația ca auxiliar grafic al sintaxei, sintaxa și cultivarea limbii sînt numai cîteva dintre bogatele și importante probleme cercetate în lucrarea pe care o recenzăm. Foarte bine venite sînt și studiile care tratează teme din sintaxa limbii române : subiectul și propoziția subiectivă, predicatul și propoziția predicativă, acordul predicatului cu subiectul, atributul și propoziția atributivă, complementele și propozițiile subordonate corespunzătoare.

Bibliografia selectivă, adăugată la fi-nele fiecărui studiu din volum, este un auxiliar prețios, menit să ajute la completarea și la adîncirea problemelor analizate în respectivele studii.

LUIZA SECHE

Sinteze de literatură română

București, Editura didactică și pedagogică, 1981, 246 p.

Utilitatea unei asemenea lucrări nu mai trebuie demonstrată ; stă mărturie succesul de care s-a bucurat volumul similar, apărut în 1974, a cărui continuare o constituie cartea de față.

Autorii studiilor¹, cadre universitare și cercetători de prestigiu, au abordat, sub coordonarea lui Constantin Crișan, aspecte variate ale fenomenului literar românesc, pornind de la programa de liceu, suplimentînd informația oferită de ea și integrînd-o în structuri noi cu bogate valențe formative, prin faptul că prezintă modele diverse de sinteze folositoare elevilor în activitatea lor. În mod firesc, dat fiind că avem de-a face cu o culegere de studii, stilul diferă de la un autor la altul. Unitatea se realizează însă prin conceperea materialelor și ordonarea lor în funcție de un plan bine gîndit și prin finalitatea volumului, aceea de a oferi cititorilor exemplul unor modalități diferite de tratare, al unor unghiuri de vedere diverse, care arată că, dincolo de competența și rigoarea absolut necesare, abordarea literaturii nu trebuie să fie în nici un caz dogmatică și rigidă, ci adecvată complexității acestei arte a cuvîntului.

Volumul cuprinde trei secțiuni, reflectînd, fiecare, un mod de sinteză. Prima secțiune, intitulată *Incursiuni istorice*, își axează studiile pe criteriul cronologic, cuprinzînd o perioadă mai succint tratată în programă și în manual, în-

¹ Autori : Viorel Alecu, Margareta Bărbuță, Const. Clopraga, Constantin Crișan, Al. Hanță, Mircea Mancaș, Nicolae Manolescu, Dumitru Micu, Al. Piru, Eugen Simion, Ion Verdeș, Victor Vișinescu, Mihai Vornicu, Elena Zaharia-Filipaș și Mihai Zamfir. Coordona-tor : Constantin Crișan.

Cele 15 subdiviziuni mari ale lucrării cuprind material teoretic și ilustrativ referitor la lexic, fonetică, gramatică, ortografie și cultivarea limbii.

În ansamblul lucrării, un larg spațiu este rezervat problemelor de vocabular; cu competență și cu claritate sînt prezentate bogăția lexicală a limbii române, structura și evoluția lexicului românesc, principalele categorii semantice (sinonimele, omonimele, antonimele și paronimele), precum și diferențele tipuri de arhaisme și de regionalisme. Analizîndu-se procedeele de îmbogățire a vocabularului, o mare atenție a fost acordată mijloacelor externe (împrumuturi lexicale vechi, împrumuturi lexicale neologice, calcuri lingvistice), ca și mijloacelor interne (derivarea cu prefixe și cu sufixe, compunerea, schimbarea valorii gramaticale). Nu au fost omise nici problemele de fonetică și de fonologie, ca, de pildă, sunetul în raportul lui cu fonemul, sistemul fonologic al limbii române, alternanțele fonetice, hiatul, accentul și altele, după cum nu lipsesc nici introducerea în studiul ortografiei și principiile ortografiei românești actuale. În capitolele referitoare la morfologie, într-o foarte sistematică prezentare, sînt înfățișate și discutate părțile de vorbire flexibile (substantivul, articolul, adjectivul, numeralul, pronumele, verbul) și părțile de vorbire neflexibile (adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția).

Definiția sintaxei, unitățile și diviziunile ei (propozițiile, părțile de propoziție, fraza și tipurile de frază), raporturile de coordonare și de subordonare, legătura dintre morfologie și sintaxă, punctuația ca auxiliar grafic al sintaxei, sintaxa și cultivarea limbii sînt numai cîteva dintre bogatele și importante probleme cercetate în lucrarea pe care o recenzăm. Foarte bine venite sînt și studiile care tratează teme din sintaxa limbii române: subiectul și propoziția subiectivă, predicatul și propoziția predicativă, acordul predicatului cu subiectul, atributul și propoziția atributivă, complementele și propozițiile subordonate corespunzătoare.

Bibliografia selectivă, adăugată la fi-nele fiecărui studiu din volum, este un auxiliar prețios, menit să ajute la completarea și la adîncirea problemelor analizate în respectivele studii.

LUIZA SECHE

Sinteze de literatură română

București, Editura didactică și pedagogică, 1981, 246 p.

Utilitatea unei asemenea lucrări nu mai trebuie demonstrată; stă mărturie succesul de care s-a bucurat volumul similar, apărut în 1974, a cărui continuare o constituie cartea de față.

Autorii studiilor¹, cadre universitare și cercetători de prestigiu, au abordat, sub coordonarea lui Constantin Crișan, aspecte variate ale fenomenului literar românesc, pornind de la programa de liceu, suplimentînd informația oferită de ea și integrînd-o în structuri noi cu bogate valențe formative, prin faptul că prezintă modele diverse de sinteze folosite de elevii în activitatea lor. În mod firesc, dat fiind că avem de-a face cu o culegere de studii, stilul diferă de la un autor la altul. Unitatea se realizează însă prin conceperea materialelor și ordonarea lor în funcție de un plan bine gîndit și prin finalitatea volumului, aceea de a oferi cititorilor exemplul unor modalități diferite de tratare, al unor unghiuri de vedere diverse, care arată că, dincolo de competența și rigoarea absolut necesare, abordarea literaturii nu trebuie să fie în nici un caz dogmatică și rigidă, ci adecvată complexității acestei arte a cuvîntului.

Volumul cuprinde trei secțiuni, reflectînd, fiecare, un mod de sinteză. Prima secțiune, intitulată *Incursiuni istorice*, își axează studiile pe criteriul cronologic, cuprinzînd o perioadă mai succint tratată în programă și în manual, în-

¹ Autori: Viorel Alecu, Margareta Bărbuță, Const. Clopraga, Constantin Crișan, Al. Hanță, Mircea Maneaș, Nicolae Manolescu, Dumitru Micu, Al. Piru, Eugen Simion, Ion Verdeș, Victor Vișinescu, Mihai Vornicu, Elena Zaharia-Filipaș și Mihai Zamfir. Coordona-tor: Constantin Crișan.

ceputurile literaturii române moderne (Al. Hanță), pe două momente cruciale din evoluția literelor românești, *literatura pașoptistă* (M. Zamfir) și *presa literară în perioada interbelică* (D. Micu), și pe un gen literar circumscris în timp : *dramaturgia contemporană* (Mircea Mancaș).

În secțiunea *Interpretări monografice*, opera celor mai mari scriitori români (M. Eminescu, I. L. Caragiale, I. Slavici, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, Camil Petrescu, T. Arghezi), a criticului care a marcat o importantă parte din literatura primelor decenii ale veacului nostru (G. Ibrăileanu) și a doi valoroși prozatori contemporani (Fănuș Neagu și Al. Ivasiuc) este abordată în aspectele ei, cele mai caracteristice, din perspectiva unor interpretări subtile și pertinente datorate lui C. Ciopraga, C. Crișan, N. Manolescu, Al. Piru, E. Simion, M. Vornicu, E. Zaharia-Filipaș.

Cea de-a treia secțiune, sub titlul *Sinteze problematice*, însumează valoroase sinteze organizate pe criterii tematice, consacrate unor probleme cum ar fi *cultura și literatura română în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea* (I. Verdeș), *natura și dragostea de la preromantici la Eminescu* (Viorel Alecu), *geneza ideilor socialiste și mișcarea literară românească de la sfârșitul secolului trecut* (Victor Vișinescu), *vocația militantă a poeziei românești de azi* (C. Crișan), *teatrul românesc contemporan — de la text la spectacol* (Margareta Bărbuță).

Situînd literatura română în context universal prin stabilirea genului proxim (universalitatea) și a diferenței specifice (specificul național), studiul lui C. Crișan încheie un volum de certă utilitate pentru cititorii cărora se adresează.

GHEORGHE LAZARESCU

Tudor Arghezi interpretat de...

Prefață, antologie, tabel cronologic și bibliografie de ALEX. ȘTEFĂNESCU, București, Editura „Eminescu”, 1981, 312 p.

Editarea, în colecția „Biblioteca critică”, de antologii de texte sub genericul *Scrii-*

torul interpretat de... este bine venită mai ales în cazul scriitorilor clasici. Alex. Ștefănescu a realizat o antologie referitoare la opera literară (poezie, pamflet, roman) a lui Tudor Arghezi, despre care afirmă : „Opera lui Tudor Arghezi este atît de vastă, încît un cercetător și-ar putea justifica existența doar inventariînd scrierile care-o compun” (p. 284).

În *Prefață*, autorul antologiei menționează că nu puține au fost polemicele în jurul creației argheziene, așa încît imaginea noastră despre Tudor Arghezi nu se deosebește esențial de aceea a cititorilor de acum 50 de ani. Nu este adevărat, spune Alex. Ștefănescu, că „Tudor Arghezi a avut mult timp soarta unui geniu neînțeles”. Cu excepția lui Nicolae Iorga, G. Bogdan-Duică, Dimitrie Caracostea și, numai în parte, a lui Ion Barbu și Mihail Dragomirescu, „scriitori de prestigiu ca Alexandru Macedonski, Garabet Ibrăileanu, Șerban Cioculescu, Eugen Lovinescu, G. Călinescu [...], Mihai Ralea, B. Fundoianu, Felix Aderca, Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide și Vladimir Streinu i-au urmărit evoluția cu devotament sau măcar cu respect” (p. 9). Multe dintre studiile publicate în ultimii ani conțin aprecieri de care nici un cercetător nu va putea face abstracție : încercarea lui Nicolae Manolescu de a demonstra nereligiozitatea poeziei argheziene, considerațiile lui Valeriu Cristea referitoare la „oroarea de materie” a lui Tudor Arghezi, ideea lui Alexandru George despre tipul de inteligență reprezentat de autorul *Cuvintelor potrivite*, sinteza realizată de Ov. S. Crohmălniceanu, lămuririle nespectaculoase, dar necesare date de Sergiu Pavel Dan în legătură cu fantasticul arghezian, analiza jocului complicat de antinomii din universul marelui scriitor realizată de Petru Mihai Gorcea, construcția masivă înălțată de Nicolae Balotă pe tema căutării identității, ca și numeroase alte ipoteze critice. „se remarcă prin noutate și profunzime” (p. 12—13).

Antologia critică *Tudor Arghezi interpretat de...* este utilă profesorilor, stu-

denților și elevilor din ultima treaptă a liceului.

DUMITRU ȘERBAN

PANAIT CERNA

Poezii. Antologie, postfață și bibliografie de ION DODU BĂLAN, București, Editura „Minerva”, 1981, 204 p.

Volumul *Poezii* de Panait Cerna apare cu prilejul centenarului nașterii poetului. Este o antologie cu postfață și bibliografie de Ion Dodu Bălan. Născut la 25 septembrie 1881 în comuna Cerna din județul Tulcea, pe numele lui adevărat Panait Stanciof, are o existență zbuciumată. Necunoscându-l pe tatăl său din pricină că decedase înainte de a se naște, viitorul poet este crescut de mama sa. Inzestrat cu reale calități pentru studiul literaturii și filozofiei, Cerna debutează încă în perioada studiilor liceale în revista *Foiaia interesantă* a lui G. Coșbuc din 1897. În anul 1906 își trece examenul de licență în filozofie la București, după care, la îndemnul și cu sprijinul lui Titu Maiorescu, pleacă în Germania la Universitatea din Berlin (1908—1910) și Leipzig (1910—1912) în scopul obținerii doctoratului, pe care-l trece în 1913 cu teza *Lirica de idei*, tradusă și în românește în anul 1974. Teza este o cercetare sistematică de estetică, în spiritul filozofiei idealiste, cu însemnate merite pentru vremea în care a apărut.

Numele lui Panait Cerna rămâne în cadrele literaturii române ca un autentic poet, cu reale calități ideative și împotriva epigonismului eminescian, cu o pronunțată sete de viață și optimism firesc, cele două aspecte esențiale ale acestei lirici. În timpul vieții îi apare unicul volum, *Poezii* (1910), premiat de Academia Română la propunerea lui Duiliu Zamfirescu, urmându-i apoi o serie de reeditări la intervale diferite. Nu avem încă o ediție definitivă și critică a operei poetice a lui Panait Cerna. Critica literară a timpului a subliniat originalitatea talentului poetic al lui Panait Cerna începând cu M. Dragomirescu, care i-a publicat poeziile în *Convorbiri critice*,

considerându-l superior lui Oct. Goga, exagerându-i deci importanța artistică, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, care îl încadrează în așa-numita „poezie de concepție”, iar G. Călinescu considera orientarea poetului ca o nouă îndrumare spre clasicism.

Marile lui creații, *Plînsul lui Adam*, *Ideal*, *Noapte* sau *Dura lex*, sînt construcții ideative, urmînd și realizarea morală a omului în spiritul armoniei și al păcii sociale. Iubirea este de asemenea cîntată de poet într-un registru gingaș, la începutul carierei poetice, cu însemnate elemente semănătoriste (multe din poeziile lui au fost publicate în *Semănătorul*, N. Iorga acordîndu-i o sinceră prețuire), dar, mai tîrziu, o altă mentalitate își face loc, ca în fragmentul ce urmează: „Un suflet tînr ne străbate / Și ne îndeamnă către cer... / Din suferinți abia-ndurate / Ne-am făurit armuri de fier“ (*În peșteră*). Utilizînd simbolul ca axă ideativă a poemului, Panait Cerna realizează o lirică meditativă, care-și justifică existența pentru perioada în care a fost creată.

NAE ANTONESCU

GEORGE ȘOVU

Răspuns la post-restant

Editura Ion Creangă, 1981, 283 p.

Rămînînd, sub raport tematic, pe aceleași coordonate fixate de cărțile anterioare, *Răspuns la post-restant* ni se înfățișează într-o unitate compozițională ce se relevă mai pregnant. Profesorul Valeriu Bogdan re trăiește alături de copiii-poeti și ziariști, pe care-i conduce într-o tabără-concurs a revistelor școlare într-un oraș de munte, propria copilărie, adolescență și tinerețe consumate într-o vreme urgisită de evenimente crîncene și bîntuită de război. Astfel se încheagă, sub ochii și în imaginația cititorului, cele două planuri ale structurii cărții, două planuri temporale, două serii de existențe care interferează la răstimpuri, acțiunea pendulînd între trecutul plin de nostalgie și prezentul acut al copilăriei și preadolescenței zilelor noastre. Unei vîrste a primelor întrebări grave și responsabile în fața vieții, din anii noștri, îi răspunde,

asadar, umbrită uneori de întâmplări dramatice, aceeași vîrstă a anilor '40 sau '50. În primele 150 de pagini, cele două planuri ale acțiunii interferează așa de strîns, încît îi vine greu lectorului să hotărască dacă povestea tînărului poet și prozator de 13—14 ani, Radu Corbeanu, devine pretext pentru rememorarea aceleiași vîrste a profesorului Radu Bogdan, sau invers.

Un acut simț al psihologiei adolescenței îl conduce tot timpul pe George Șovu spre sufletele candidе ale personajelor sale copii sau adolescenți, aflate la vîrsta cînd ele trăiesc în explozii florale primii fiori ai iubirii, și n-ar putea fi cu totul repudiată senzația că cititorul intră din cînd în cînd într-o atmosferă ușor medelenizată. Un medelenism însă în cel mai valoros sens al cuvîntului, absolut firesc romantismului tînăresc și — să zicem așa — „actualizat”.

Frăgezimea sufletească a acestor copii intrați sub zodia primelor descoperiri ale propriilor lor universuri lăuntrice nu putea, pe de altă parte, să fie ilustrată decît de personaje cu sensibilități artistice native. Operează aici măiestria lui George Șovu, rezultată din împletirea intuiției de pedagog cu observația de finețe a romancierului, care-i ajută să-și aleagă și să-și construiască un personaj ca Radu Corbeanu, poetul

de 13 ani. Faptul are consecințe fericite sub raportul construcției cărții, pentru că întreaga a doua ei jumătate (alte 150 de pagini) se încheagă pe extrase din caietul literar al lui Radu Corbeanu, dînd autorului ocazia să scrie cîteva schițe numai în aparență integrate substanței romanului, altfel pagini literare cu o existență autonomă.

George Șovu nu ocolește — s-ar zice, dimpotrivă, le caută — situațiile problematice, și faptul, de pildă, că Radu Corbeanu are un tată vitreg și, în consecință, o sensibilitate cel mai adesea ultragiată creează cărții planul de referință atît de necesar în potențarea evoluției psihologice a personajului și, odată cu el și alături de el, a cititorului. Căci George Șovu posedă acel inefabil secret de a-l face pe cititor copărtaș la întâmplările și sentimentele personajelor sale.

Răspuns la post-restaurant este o carte în care elementul educativ, prezent prin însăși tema cărții, prin faptele ce o urzesc, este insinuat cu mare discreție, fără urmă de ostentație, ceea ce asigură efectul scontat: o carte care entuziasmează pe cei tineri, înflăcărîndu-le sufletele pentru fapta nobilă, iar celor maturi le dovedește că sînt încă tineri, așa cum a dovedit-o, scriind-o, autorul ei, profesorul George Șovu.

A. GH. OLTEANU

Curier

Răspundem în numărul de față unui nou teanc de scrisori, primite la redacție pînă în luna august a.c. Unele dintre ele au fost scrise în mai; s-au scurs deci, între expedierea lor și citirea răspunsului, nouă luni de zile; răspunsul însă a fost redactat în septembrie — și tot încă din luna septembrie redactorul rubricii „Curier” așterne pe hîrtie sincerele sale urări de fericire și succese în noul an, 1982, pentru toți cititorii și prietenii rubricii și ai revistei.

Să alcătuim mai întîi lista cu numele prietenilor noștri care ne-au trimis texte (versuri și proză) cuminți, școlărești, interesante în sine, dar nedepășind un anume nivel, anume acel nivel care să permită, cît de cît, o analiză și o discuție mai substanțiale. Remarcăm la ei o veritabilă atracție către literatură și o dorință de exprimare, care, sperăm, vor da roade adevărate în viitor. Ne referim la *Iuliana Chiscan* — Ghizdoveni, *Dimbovița*, *Petre Cergov* — Blaj, *Alba*, *Drinuța Tutunaru* — Brebina, *Teleorman*, *Cristian Cristea Tiberiu* — Cluj-Napoca, *Angelica Moaleș* — Sibiu, *Eugenia Horincov* — Brașov, *Gabriela-Carmen Oprea* — Bacău, *Ana Mihai* — Blăjel, Sibiu, *Felicia Onoi* — Gura-Humorului, Suceava, *Marian Popa* — Caracal, Olt, *Elena Liliana*

Florea — Măneclu-Pămînteni, Prahova, Lilitana Căpreanu — Brăila, Radu-Romică Enache — Breaza, Prahova, Ion Ivan — București, Zinica Rotaru — Birlad, Vaslui, Claudia Potecă — Constanța, Elena Găitănaru — Ocnele Mari, Vilcea, Florentina Rusu — Ghizdaru-Oncești, Giurgiu, Dorina Tonosă — Hîntești, Adîncata, Suceava, Nicolae Pascu — Slatina, Olt, Silvia Mirela Stan — Drobeta-Turnu-Severin, Vasile Oancea — Jirlău, Brăila, Emilia Hoșu — Burila Mare, Mehedinți, Vasilica Georgescu — Craiova, Dolj, Carmen Ștefania Bondarencu — Brăila, Marin Gheorghe — Brăila, Maria Cocioc — Fieni, Dîmbovița, Elena Bratu — București, Pavel Dorin — Râmnicu Vilcea, Sanda Ioniță — București, Loredana Barbu — Tirgu Mureș, Adrian Mutu — Constanța, Dania Rașa — Cluj-Napoca, Adriana Andreescu — Zalău, Ion Nicolae — București, Tivia Teredum — Fălticeni, Darie Peșkov — Cîmpulung-Muscel, Renati Roșu — Slatina, Olt, Alina Popescu — Turda, Grațela Bănică — Slatina, Olt, Dorian Manea — București, Aurelia Avădanei — Brăila, Liliana Vereș — Cluj-Napoca, Rodica Sabău — Baia Mare, Alice Alexandru — București, Eugenia Săraru — București, Daniela Gabriela Păunescu — București, Vasile Zgorobete — Giurgiu, Nicolae Caliop — Galați, Eugenia Roman — Petroșani, Hunedoara, Laura Asandei — Comănești, Bacău, Monica Oprescu — Tîrgoviște, Daniela Pîrvu — Orăștie, Hunedoara, Ligia Mureșan — Zalău, Sălaj, Ilie Damian — Rotunda, Olt, Liviu Matei — Rm. Vilcea, Mariana Ghebaur — Vulcan, Hunedoara, Victoria Călin — Fălticeni, Suceava, Simona Constantinovici — Timișoara, Gabriela Șerban — Robești, Buzău, Marinela Dumitru — Orlești, Vilcea, Ramona Gianina Dobre — Tacali, Vilcea, Luminița Afrăsinei — Botoșani, Ramona-Mihaela Calimachi — București, Denisa Niță — Rm. Vilcea, Livia Tomescu — Fălticeni, Suceava, Adina Mocăniță — Constanța, Lăcrămioara Eșanu — Iași, Gabriela Ioniță — Urziceni, Prahova, Monica Moale — Bobota, Sălaj, Daniela Matei — Boldești-Scăieni, Prahova, Eugen Bălan — Caracal, Olt, Luiza Argeșanu — Constanța, Liliana Otobic — Pitești, Marin Marcel Feier — Luduș, Mureș, Ramona Natalia Radu — Sibiciu, Buzău, Elena B. — Călărași, Mihaela Neculcea — Ruși, Iași, Lidia Pecincu — Petrila, Hunedoara, Doina Velea — Turcoaia, Tulcea, Rodica Palas — Dragomirești, Dîmbovița, Mariana Turoiman — Sălcuța, Dolj.

În continuare, îi vom aminti pe aceia ale căror versuri lasă pe alături să se întrevadă o reală înzestrare. Ne așteptăm ca asupra unora dintre ei, atunci cînd vor mai face încă un salt calitativ, să ne oprim mai mult în cadrul rubricii de față. Ne referim la Monica Oprescu — Tîrgoviște, Marilena-Magdalena Bojănescu — Tîrgoviște, Viorel Dogaru — Filiași, Dolj, Vera Grosu — Urziceni, Ialomița, Aurelian Lemeiu — Constanța, Diana Dicu — București, Liliana Borșan — Cluj-Napoca, Lenuța Șisu — Rogova, Mehedinți, Cristian Pavel — Galați, Mădălina Goia — Zalău, Sălaj, Grațina Tudorița — Deva, Hunedoara, Adriana G. — Turda, Cluj, Lotte Butykay (Satu-Mare), Lidia Savin — Rădăuți, Suceava, Cristina-Denisa Popescu — Tîrgoviște, Marius Oprea — Brașov, Mihaela Mirea — Tirgu-Jiu, Vali Liță — Turnu Măgurele, Teleorman, Laurențiu Pompiliu — Constanța (a trimis și sub pseudonime), Marian Armescu — Bacău, Emilia Nichita Tismănaru — Turnu Măgurele, Teleorman, Viorel Grațian — Buzău, Călin Mireștean — Cluj-Napoca, Marieta Cîmpoeru — Drăgășani, Vilcea, Carmen Pavel Cerasela — Baia Mare, Miani Bercescu — Constanța, Iulian Lița — Lunca, Teleorman.

Constanța Drăghici — Constanța : așteptăm poeziile.

Mircea Eleniu — Piatra-Neamț : cele trei plicuri doldora conțin poeme în manieră suprarealistă, voit șocante, care, prin repetarea pînă la saturație a mereu acelorasi procedee, ajung monotone. Adeseori poemul dezorientează, în loc să focalizeze atenția cititorului, și astfel nu se mai produce comunicarea. Încercați să reluați ideile din poemul „Alerg prin ere“ într-o altă poezie, poate că ies mai penetrante. Multe versuri și imagini disperate sînt frumoase și se rețin : „stelele au fost atît de bine bătute în cuie“, „ruguri invizibile“, „norii în palma cerului“, „orele se prăbușesc în statornicie“. Atenție : se scrie *propria*.

Adrian Leonard Popa — Bacău : trei poeme („Sint tânăr...”, „Ars poetica” și „Autoportret”) sînt foarte aproape de ceea ce trebuie să fie o poezie, făcîndu-se expresia unor acumulări gata-gata să determine un salt calitativ. Cităm unul dintre poeme : *Sint tânăr și hoinar / plec în fiecare zi cite puțin / timpul trece prin mine / ca o privire prin geam // fără umbra mea / nu m-ai recunoaște / fără privirea ta / n-aș fi adevărat // dar toamna se lasă pe umerii mei / pregătindu-și pliscul de vultur / și nu ști / o veac al meu / dacă îmi vei recunoaște urmele / după ploaie.*

Vlad Mihai Niculescu — Piatra-Neamț : poezii scrise la 13 ani, care tratează conceptele abstracte ca pe niște obiecte tangibile, care propun lumi noi, noi înbinări ale vechilor bucăți de gînd și de materie. ... Unele sînt nesigure însă. S-o citim însă pe aceasta : „Inima pulsînd” : *Dintre ochi sare vederea, / Dintre scrieri sar sentimentele, / Dintre pămînturi sar apele, / Dintre ceruri sar razele / Tot așa și celulele sar / Dintre calcule !* Putem cita mai multe. Am dori, totuși, stimate Vlad Mihai Niculescu, să ne trimiteți și altele.

Iulian Ilie Năstăsache — Amara, Ialomica : un alt poet foarte tânăr. Desigur, un poet... în formare. Dintre poezii, cea mai încheată este „Roua” : *O boare de noapte / picură / din cerul aplecat / pe buzele ierbii. / Simt cum se umflă arterele frunzei / în noaptea de argint... / Oglindă curată / a lacrimii pure / Ce-adastă să cadă... Celelalte poezii sînt sub nivelul acesteia. Oricum, autorul lor este pe un drum bun.*

G. Aelis : Dintre poeziile nou trimise (și care, din păcate, nu înregistrează un salt calitativ față de cele anterioare) se poate reține „Elegie (II)” ; ultimul vers îi distruge însă tot farmecul. Vă urăm (realmente sincer !) succes la concursurile de care amintiți și vă așteptăm cu o poezie mai firească și mai personală. Lăsați deoparte mîhnirea : e mai grea decît marea...

Tamara Asaftei — Botoșani : cînd scrieți „în dulcele stil clasic”, ritmul vă cam fură și poezia devine ușor discursivă, salvată însă întotdeauna de versurile din final. Parcă mai grăitoare sînt poemele dv. în vers alb („Astrală”, „Ceometrie”, „Cîtec de dor”), ceea ce nu înseamnă că trebuie să renunțați numai decît la versul clasic!

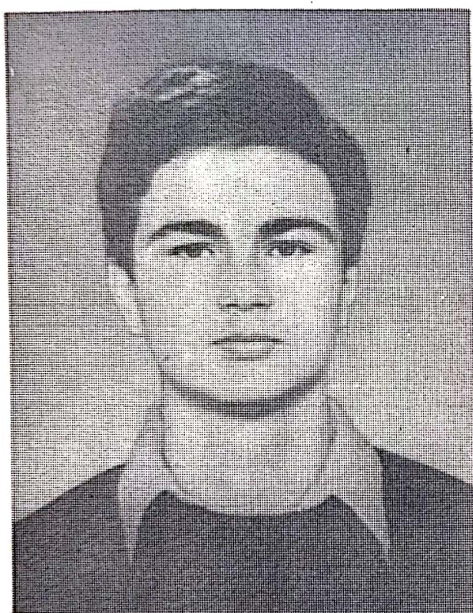
Henry Tudor — Rm. Vilcea : semne evidente de progres se înregistrează în poeziile primite de data aceasta. Vă sugerăm însă să faceți niște tăieturi pentru îndepărtarea vorbelor de prisos. Din „Mai mult decît întotdeauna” se pot reține ultimele trei versuri : *Numai să vrei să rămii / și / ți-aș dărui / toate după-amiezile Universului.* Poeziile „În fiecare”, „Întrebare” și „Vîrstă” sînt sub nivelul dumneavoastră obișnuit.

În încheiere, vă urăm mult succes la învățătură și în activitatea creatoare și vă spunem la revedere pînă la numărul viitor.

VASILE POENARU

CORNELIU M. POPESCU
(16 mai 1958 — 4 martie 1977)

Elev al Liceului „Nicolae Bălcescu”, București
Lauret al premiului Academiei R. S. România
pentru lucrarea *MIHAI EMINESCU, Poems*, apărută în 1978
la Editura Eminescu ; premiu post-mortem.

Aprecieri asupra traducerii :

„Corneliu M. Popescu sau arta traducerii” — titlul articolului apărut în revista *Steaua*, nr. 1/1979.

„Un traducător de geniu al lui Eminescu : Corneliu M. Popescu” — titlul articolului din *Revista noastră*, nr. 58—59—60, ianuarie-martie 1979.

„Un înzestrat tălmăcitor din Eminescu”, titlul articolului apărut în *Tribuna României*, nr. 141 din 15 septembrie 1978.

„Triumful unei nobile idei” — titlul articolului apărut în *Scînteia tineretului*, nr. 9325 din 16 mai 1979.

„...dacă în poezie geniile sînt rare (și toți cei care au putut realmente să cunoască poezia lui Eminescu sînt de acord că acesta e un geniu), nu știu dacă a existat vreodată un geniu al traducerii înaintea acestui tînăr român” — concluzia prof. Andrei Bantaș din articolul *A Surprising Book*, apărut în *Romanian Review*, nr. 8, 1978.

Aprecieri similare în : *Contemporanul*, nr. 19 din 12 mai 1978 și nr. 32 din 11 august 1978 ; *Synthesis*, V, 1978 ; *Argeș*, iunie, 1978 ; *Analele Universității din Timișoara*, vol. XVI, 1978, *Cahiers roumains d'études littéraires*, nr. 2 din 1979 ; *Cronica*, nr. 24 din iunie 1979 ; *Vatra*, nr. 8 din august 1980.

Din analizele publicate

- A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972.
- Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobietki şi românii*, vol. II, 1973.
- Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuţei*, vol. II, 1973.
- Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973.
- G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973.
- Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974.
- Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocoli vechi şi noi*, vol. III, 1974.
- Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974.
- Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974.
- Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974.
- Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefelega*, 1, 1975.
- Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanu* (I), 2, 1975 ; (II), 3, 1975.
- Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975.
- Mihai Bujeniţă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975.
- C. Oţobăcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975.
- Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975.
- Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopţilor*, 1, 1976.
- Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976.
- Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976.
- Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976.
- Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cîntec sfînt*, 3, 1976.
- Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976.
- Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi !*, 4, 1976.
- Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977.
- Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977.
- Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977.
- A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977.
- Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977.
- Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistul*, 3, 1977.
- Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978.
- Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978.
- Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978.
- Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978.
- Cornel Moraru, Gabriel Angelescu — Mihail Sadoveanu : *Neamul Şoimăreştilor*, 1, 1979.
- Liviu Grăsoiu — Vasile Voiculescu : *Imn muncii*, 1, 1979.
- Valeria Mihai Ştefan — Zaharia Stancu : *Patria*, 2, 1979.
- Roxana Sorescu — M. Sadoveanu : *Taine*, 3, 1979.
- Ana Dumitrescu — Liviu Rebreanu : *Răscoala*, 4, 1979.
- Teofil Răchiteanu — Mihai Eminescu : *Sara pe d*
- Liviu Grăsoiu — Marin Sorescu : *Muzeul satului*
- Victor Vişinescu — Geo Bogza : *Rarăul*, 3, 1980.
- Mircea Gheorghe — Marin Preda : *O oră din au*

